

TARMER ÇALIŞTAYLARI 2

Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri

İAÜ Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi

İAÜ'nün Hediyesidir, Para İle Satılamaz...

Kitabın Türü
Kurumsal Yayın

Hazırlayan
İAÜ Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi

Yayın Kurulu
Prof. Dr. M. Sâim YEPREM (İAÜ TARMER Müdürü)
Doç. Dr. Deniz YENĞİN (İAÜ Yeni Medya Uyg. ve Araşt. Mrk. Müdürü)
Ayten ÇALIŞ (İAÜ TARMER Müdür Yrd.)

Editör
Ayten ÇALIŞ (İAÜ TARMER Müdür Yrd.)

Deşifre
Mert Doğan PEHLİVAN (İAÜ Deşifre Sorumlusu)

Basım Yeri ve Yılı
İstanbul - 2018

Kitap Tasarımı
İAÜ Görsel Tasarım Birimi

Baskı ve Cilt
C&B Basımevi Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi No: ZA16 34020
Topkapı/İstanbul

ISBN
978-605-4303-87-8

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Kısaltmalar	6
Katılımcı Listesi	8

GİRİŞ

İAÜ Mütevelli Heyet Başkanı Sn. Dr. Mustafa AYDIN'ın Açıklaması	10
İAÜ Rektörü Sn. Prof. Dr. Yâdigâr İZMİRLİ'nin Açıklaması	12
İAÜ TARMER Müdürü Sn. Prof. Dr. M. Sâim YEPREM'in Açıklaması	14
İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Sn. Doç. Dr. Deniz YENĞİN'in Açıklaması	16
İAÜ Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin Kuruluş Amacı, Misyon ve Vizyonu	18
İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin Kuruluş Amacı, Misyon ve Vizyonu	20
ÇALIŞTAY - (11 Ekim 2017 - İstanbul Aydın Üniversitesi Protokol Konuşmaları	24

Birinci Oturum
DİJİTAL DÖNÜŞÜM ÇAĞI

Ana Konuşmacı: İsmail Hakkı POLAT
(Dijital Dönüşüm Derneği Başkanı,
Kadir Has Üniversitesi Yeni Medya Bölümü Kurucusu 32

Birinci Oturumun Ara Başlıkları

- ‘Dijital Dönüşüm’, ‘Dijital Kültür’ (Tekno-Kültür) Nedir?
- ‘Dijital Dönüşüm’ Hayatımızın Neresinde?
- Dijital Dönüşüme Ayak Uydurmama Şansımız Var mı?
- ‘Bilgi Toplumu’ndan ‘Tüketim Toplumu’na
Bir Geçiş mi, ‘Düşüş’ mü?
- ‘Analog Dünya’dan ‘Dijital Dünya’ya Geçerek Çağ Atladık mı?
- ‘Dijital Dönüşüm Süreci’nden
İşlevsel Bir Mantıkla Yararlanabiliyor muyuz?

İkinci Oturum

DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜN TOPLUMSAL ETKİLERİ

Ana Konuşmacı: Dr. Mehmet DİNÇ

(Hasan Kalyoncu Üniversitesi Öğretim Üyesi, Uzman Psikolog 68

İkinci Oturumun Ara Başlıkları

- ‘Dijital Dönüşüm’ Bizi de mi Dönüştürdü?
- ‘Dijital Dönüşüm’ Ne Getirdi Ne Götürdü?
- ‘Dijital Kültür’, ‘Dijital Hastalıklar’ ve Gelecek...

SONUÇ BİLDİRGESİ 146

KISALTMALAR

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
APA	:	American Psychological Associatio Amerikan Psikoloji Derneği
BIT	:	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BTK	:	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CEO	:	Chief Executive Officer - Genel Müdür
CIA	:	Central Intelligence Agency Merkezî İstihbarat Teşkilatı
DEBK	:	Dünya E-Basın Konseyi Birliği
DİB	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
DİYKB	:	Din İşleri Kurul Başkanlığı
DSL	:	Dijital Abone Hatları
FETÖ	:	Fethullahçı Terör Örgütü
FBI	:	Federal Bureau of Investigation Federal Soruşturma Bürosu
GB	:	Gigabyte
GSMH:	:	Gayri Safi Millî Hasıla
ICD	:	International Classification of Diseases Uluslararası Hastalıkların Sınıflandırılması
IMF	:	International Monetary Fund Uluslararası Para Fonu
İŞİD	:	Irak ve Şam İslam Devleti
ISBN	:	International Standard Book Number Uluslararası Standart Kitap Numarası
IT	:	Information Technology
İAÜ	:	İstanbul Aydın Üniversitesi
İHD	:	İnsan Hakları Derneği
İLAD	:	İletişim Araştırmaları Derneği
İLDEK	:	İletişim Dekanları Konseyi
İLEDAK	:	İletişim Eğitimi Değerlendirme Akreditasyon Kurulu

MERNİS	:	Merkezî Nüfus İdare Sistemi
MÜDEK	:	Mühendislik Dekanları Konseyi
MTTB	:	Millî Türk Talebe Birliği
NSA	:	National Security Agency Ulusal Güvenlik Dairesi
NTV	:	Nergis Televizyonu
PISA	:	Programme for International Student Assessment Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
STK	:	Sivil Toplum Kurumu
TARMER	:	Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEOG	:	Temel Eğitimden Ortaöđretime Geçiş Sistemi
TL	:	Türk Lirası
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
USMED	:	Uluslararası Sosyal Medya Derneği
VR	:	Virtual Reality Sanal Gerçeklik
VR-LAB	:	Virtual Reality Laboratuvarı
YÖK	:	Yüksek Öğretim Kurulu
YTL	:	Yeni Türk Lirası
WHO	:	World Health Organization Dünya Sağlık Örgütü
Wi-Fi	:	Standard For Wireless Fidelity Kablosuz Bağlantı Standardı
3D	:	Üç Boyutlu
3G	:	Third Generation - Üçüncü Nesil

ÇALIŞTAY KONUŞMACILARI

Moderatör: İAÜ TARMER Müdürü Prof. Dr. M. Sâim YEPREM

İAÜ Rektörü Prof. Dr. Yâdigâr İZMİRLİ	25
İAÜ Mütevellî Heyet Bşk. Dr. Mustafa AYDIN	26
İAÜ Yeni Medya Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Doç. Dr. Deniz YENĞİN	28-133-145
Dijital Dönüşüm Derneği Başkanı İsmail Hakkı POLAT	33
Sosyolog - Sabahattin Zaim Üniversitesi Öğr. Üyesi Dr. Nebiye KONUK	41
USMED Başkanı (Uluslararası Sosyal Medya Derneği) Said ERCAN ...	43-125
Dijital İlişkiler Yöneticisi Okan ÖZBAY	45
Bilişim Uzmanı Bülent BEDİR	48
İstanbul Medeniyet Ünv. Sosyal Hizmet Bl. Öğr. Üyesi Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir YELER	52-130
Biruni Ünv. Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğr. Üyesi Prof. Dr. Aliye MAVİLİ AKTAŞ	54-91
Sosyal Medya ve Bilgi Teknolojileri Strateji Der. Bşk. - Stratejist Abdullah ÇİFTÇİ	56
Bahçeşehir Üniversitesi Öğr. Görevlisi Sercan ÇALBAK	62
Yıldız Teknik Üniversitesi Bilgisayar Öğretim Teknolojileri Bl. Öğr. Görevlisi Dr. Murat DAĞITMAÇ	64

Hasan Kalyoncu Üniv. Psikoloji Bölümü Öğr. Üyesi, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Başkan Yrd. Dr. Mehmet DİNÇ	70-116
Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilişim ve Enformasyon Teknolojileri Ana Bilim Dalı Bşk. Prof. Dr. Mutlu BİNARK	80
Akdeniz Üniv. Öğretim Üyesi Doç. Dr. Özgür ARUN	84
İAÜ İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hülya YENĞİN	89
Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nuri TINAZ	93
Hece Dergisi Editörü Hayriye ÜNAL	95
Cumhurbaşkanlığı Dijital İletişim Müdür Yrd. İbrahim SİĞİN	98
Giresun Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekan Yrd. Doç. Dr. Günseli BAYRAKTUTAN	101
Marmara Üniversitesi İletişim Fak. Öğr. Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ali Murat KIRIK	105
Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Nazife GÜNGÖR	110
Dijital Hayat Akademisi Kurucusu Bilal EREN	114
Sosyal Araştırmacı - Eğitici Dr. Yalçın KOÇAK	119
Dijital Pazarlama Koordinatörü Mustafa Kemal TEMEL	122
İAÜ Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ	128
İAÜ TARMER Müdür Yrd. - Çalıştayın Gn. Koordinatörü Aytan ÇALIŞ	141

Değerli Öğrencilerim, Kıymetli Okurlar...

İstanbul Aydın Üniversitesi; sayı olarak otuzun üzerinde bulunan ve çok çeşitli alanlarda hizmet veren araştırma merkezleri ile ülkemizi ve dünyamızı ilgilendiren önemli meselelere akademik bir vizyon ile eğilmek, bu noktalarda yoğunlaştırılan çalışmaları kamuoyunun gündemine taşımak için çok ciddi bir gayret sarf etmektedir.

2013 yılında toplumumuzu yakından ilgilendiren meselelere yönelik irdelemelerde bulunmak amacı ile faaliyete başlayan ve son beş yıl içerisinde önemli konferans ve çalıştaylara imza atan Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi TARMER ile geçtiğimiz yıl hayata geçen Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi de bu önemli merkezlerimizin arasında yer almaktadır.

Adı geçen araştırma merkezleri ortak bir çalışmaya imza atarak, 11 Ekim 2017 tarihinde İstanbul Aydın Üniversitesi Halit Aydın Kampüsü'nde "*Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri*" başlıklı bir çalıştay gerçekleştirmişler ve hepimizi yakından ilgilendiren 'dijital dönüşüm süreci'ni incelemeye almışlardır. Konu ile ilgili uzmanların bir araya geldiği ve 'dijital kültür'ün tüm boyutları ile konuşulduğu bu çalıştay, şüphesiz ki problemlere yönelik durum tespitlerinin ve çözüm önerilerinin dile getirilmesi bakımından oldukça verimli olmuştur. Bu anlamda, ülkemizin çeşitli üniversitelerinden gelerek çalışmaya katılım gösteren ve çalıştayın hazırlanmasında, gerçekleştirilmesinde, yayına dönüştürülmesinde emeği olan tüm hocalarımıza teşekkür ediyorum.

Yadsınamaz bir teknolojik boyut ve sosyal bir olgu olarak ele almamız, artı eksilerini tespit etmemiz ve mutlaka işlevsel bir boyutta değerlendirmemiz gereken dijital dönüşüm süreci; bugün modern insanın önemli bir sınavı durumundadır. Hem bu hızlı süreç içerisinde kontrolü kaybetmemek, hem de çok önemli bir imkan olan bu büyük olanağı azami bir verimlilikle kullanabilmek; günümüz insanının vazifesidir. Dolayısı ile bu önemli süreci objektif bir bakış açısı ile analiz etmek ve içinde bulunduğumuz dijital kültürü gerçekten tanımak da son derece önem arz etmektedir.

Bu anlamda toplum hayatının şekillenmesinde büyük rolü olan üniversitelerimizde ve sivil toplum kuruluşlarımızda bu tarz çalışmaların artırılmasını temenni ediyor ve çalışmaya katkıda bulunan herkese üniversitemiz adına teşekkürlerimi sunuyorum...

Dr. Mustafa AYDIN
İstanbul Aydın Üniversitesi
Mütevellî Heyet Başkanı

Değerli Öğrenciler, Sevgili Okurlar...

İstanbul Aydın Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren ve sosyal yaşamımızla ilgili önemli meseleleri inceleyen İAÜ Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi TARMER ile İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi, 11 Ekim 2017 günü üniversitemizde önemli bir çalışma gerçekleştirdiler. “*Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri*” başlıklı ortak bir çalıştay düzenleyen ve konunun uzmanlarını üniversitemize davet eden merkezlerimiz, gün boyu önemli soruların izini sürdüler.

Çalıştayda “Dijital Dönüşüm-Dijital Kültür’ (Tekno-Kültür) Nedir?”, “Dijital Dönüşüm, Hayatımızın Neresinde?”, “Dijital Dönüşüme Ayak Uydurmama Şansımız Var mı?”, “Bilgi Toplumundan Tüketim Toplumuna Bir Geçiş mi, Yoksa Düşüş mü?”, “Analog Dünyadan Dijital Dünyaya Geçerek Gerçekten Çağ Atladık mı?”, “Dijital Dönüşüm Sürecinden İşlevsel Bir Mantıkla Yararlanabiliyor muyuz?”, “Dijital Dönüşüm Bizi de mi Dönüştürdü?”, “Dijital Dönüşüm Ne Getirdi Ne Götürdü?”, “Dijital Kültürü Nasıl Yönetecek, Gelecekte Dijital Hastalıklarla Nasıl Mücadele Edeceğiz?” gibi güncel ve önemli sorulara yanıt arayan uzmanlar; içinde bulunduğumuz, hem anlamaya hem de uyumlanmaya çalıştığımız dijital dönüşüm sürecini bütün boyutlarıyla irdelediler.

Gün boyu süren bu güncel araştırma içinde gördük ki; artık dijital dönüşüm süreci yaşamımızın bir parçası değil, adeta bizi kuşatan yeni bir dil! Dahası; kullanmama, değerlendirmeme şansımızın olmadığı bir iletişim biçimi. Artık ‘yeni medya’, ‘dijital dönüşüm’, ‘sosyal medya’, ‘bilişim teknolojisi’ gibi birçok yeni kavram, daha önce kullanmadığımız birçok ifade biçimi, günlük konuşmalarımızın bir parçası oluyorsa; bizlerin de bu yeni süreci irdelemesi, gerçekten anlaması ve değerlendirmesi kaçınılmaz olmuş demektir.

Ayrıca bir hukukçu olarak altını çizmem gerekir ki; ‘*dijital dönüşüm*’ adı verilen sürecin, yaşanan hukuksal sorunlar ve hak ihlalleri noktasında da sağlam bir alt yapısı, bireyleri ve toplumu koruyan hukuksal bir düzlemi olmak

durumundadır. TARMER’in bir önceki çalıştayı olan “*Sosyal Medya ve Etik*” başlıklı çalışmada da uzun uzadıya konuştuğumuz gibi; bu yeni teknolojik imkanların doğurduğu boşluklar ya da toplumun huzurunu bozabilecek noktalara kapı aralayan açıklıklar mutlaka ciddi önlemler alınarak giderilmelidir.

Dolayısıyla hem günün getirdiği çağdaş olanaklardan azami derecede yararlanmanın, hem de bu imkanların hatalı kullanımından doğan yanlışlıkları önlemenin yollarını aramak durumundayız.

Bu anlamda böylesi güncel, önemli ve gelecek nesillerimizi ilgilendiren bir konuyu incelemek için bir araya gelen, ortaklaşa bir çalışma yürüterek bu verimli çalıştayı düzenleyen Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezimize ile Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezimize teşekkürlerimi sunuyor; böylesi verimli araştırmaların devamını diliyorum...

Prof. Dr. Yâdigâr İZMİRLİ
İstanbul Aydın Üniversitesi
Rektörü

Giriş

Evrende aslolan, durağanlık değil hareketlilik. Maddenin en küçük parçası, zamanın en küçük birimi olan bir an içinde bir noktada, ikinci an içinde yine aynı noktada varlığını sürdürüyorsa; sükûn halinde duruyor demektir. Ama ikinci an içinde ikinci noktada var ise, hareket gerçekleşmiştir. Dolayısıyla kâinat, dâimî hareket durumundadır. Aristoteles'in ifadesi ile dâirevî hareket, yaratıcı harekettir ve sonsuzdur. Mikro kozmostan makro kozmos boyutlarına kadar düşündüğümüzde, bütün âlemin sonsuz dâirevî hareket (döngü) halinde olduğunu müşahede ederiz. Evrenin 13 küsur milyar yıllık ömrü boyunca katmanlar halinde, iç içe, son derece karmaşık bir yapıdaki yörüngelerinde akan üyeleri; yaratanının işareti oldukları için 'alâmet - âlem' adını almışlardır. Bir diğer adı da, 'Allâh'ın âyetleri'dir.

Varlık âleminin bu ana karakteri, aralarında nüanslar bulunan çeşitli kelimeler ile günlük hayatımızda kullanılmaktadır. 'Değişim', 'dönüşüm', 'oluşum', 'gelişim' gibi yeni kelimeler yanında sırasıyla 'tegayyür', 'tebeddül', 'tekevvün', 'tekâmül' gibi kültürümüzdeki kadim ifadeler de anlayanlar için hazır bulunmaktadır. "*Kâinatta değişmeyen tek şey değişimdir.*" söyleminin anlatmak istediği de, işte bu gerçektir. Çünkü sonsuz döngü halindeki (devir hareketi-dâirevî hareket) madde her an bulunduğu konumu değiştirmekte, yeni mekânında yeniden oluşmaktadır. Bu oluşum zincirindeki değişme maddenin formunda (sûret) gerçekleşiyorsa, buna 'transformasyon' (tahavvül-hal değiştirme) adını veriyoruz. Eğer döngü sırasında değişme, form ile birlikte mahiyette (öz) de gerçekleşiyorsa; bu durum 'tegayyür' (başkalaşma-dönüşüm) adını alıyor. Değişim sırasında sûret ve mâhiyet bir başka sûret ve/ya mâhiyet ile birleşiyorsa, buna da 'tekevvün-oluşum' deniyor. Değişim serüveninde bir varlığın yerine bir başka varlık ikame edilmişse, bunun adı da 'tebeddül'dür. Dönüşüm hareketinden bahsederken, bu hareketin öncesi ile halen bulunulan nokta arasına da göz atmak zarureti vardır. Bu iki nokta arasındaki değer hükmünün artı veya eksi olarak ifade edilebilmesi için ilgi alanının olmuş ve olacak olan paradigmasının bilinmesi şarttır. Bu para

digmalar göz önünde bulundurularak; hareketin seyri, varılması amaçlanan noktaya doğru bir öncekinden kesintisiz olarak daha başarılı ve daha hızlı bir manzara veriyorsa bu değişimin adı ‘gelişim’dir, ‘tekâmül’dür, ‘evrim’dir. Hareketteki zincir bir noktada birden koparılıyor, yıkılıyor ve yerine yeni bir zincir hareketi başlatılıyorsa; bu değişime ‘inkılap’, ‘devrim’ adı verilir.

Kâinattaki bu dâimî hareketlilik ve değişim, ister devrim şeklinde isterse evrim şeklinde olsun, toplumun maddî ve mânevî değerlerinde artı değerleri çoğaltıp eksi değerleri azaltıyorsa; toplumun hayatını rahatlatıyor, kültürünü artırıyor, ahlâkî ve mânevî değerlerini güçlendiriyorsa iyidir. Aksi halde üzerinde ciddiyle durulması gerekir.

İstanbul Aydın Üniversitesi Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi TARMER olarak içinde bulunduğumuz toplumun küresel değişim ve dönüşüm hareketlerinden hangilerinin ne şekilde etkisi altında bulunduğunu takip, görev ve sorumluluğunu taşımaktayız. Özellikle toplum kültürümüzde etkili olan her çeşit sosyal, teknolojik, demografik, siyâsî, dînî, etnik, sanatsal unsurlar ilgi alanımız içine girmektedir.

Bu noktadan hareketle; ‘dijital dönüşüm’ kavramının teknolojik bir kavram olmasının ötesinde içerdiği çok geniş alanlar ve oluşturduğu hareketlilik; konunun gerçek uzmanı olarak üniversitemiz bünyesinde faaliyet gösteren Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi ile ortak bir çalışma kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. Gerek çalışmamıza ortak olan Yeni Medya Uyg. ve Araştırma Merkezi’nin Müdürü Doç. Dr. Deniz Yenğın Bey’e gerekse çalıştayımızın genel koordinatörü ve TARMER Müdür Yrd. Ayten Çalış’a bu özverili çalışmalarından ötürü teşekkürlerimi sunar; başarılarının devamını dilerim. Çalıştay sonunda yayın haline getirilen bu çalışmanın, akademik alanda ilgili araştırmacılara yararlı bir kaynak olacağı inancındayım...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM
İAÜ TARMER Müdürü

Bugünün Dijitali Yarının Toplumu...

Günümüzde kaynaktan hedefe ileti aktarımı olarak tanımladığımız iletişim olgusu, teknolojik yeniliklerle birlikte kendini güncellemektedir. Analog olarak ifade edilen her türlü yaşamsal deneyim, faaliyet ve toplumsal dinamikler, dönüşüm geçirmektedir ve bizler bu durumu *'dijital dönüşüm'* olarak adlandırıyoruz.

Dijital dönüşüm, geleneksel anlayışın teknolojik yeniliklerle kendini güncelleyerek yeni bir dil ve teknik oluşturmasıdır. Bunun gerçekleşebilmesi için de teknolojik araçlara ihtiyaç vardır. İşte bu noktada medya, *'yeni medya'* olarak teknolojik bir sınıf atlamıştır.

Teknik bilgi her zaman yönlendirici olmaktadır. Fransız Filozof Descartes'in *"Düşünüyorum, o halde varım!"* söylemi, günümüzde *"Teknolojiyi kullanıyorum, o halde varım!"* söylemiyle güncellenmektedir. Bu noktada medya, 'yeni' sıfatıyla birlikte ortaya çıkan *'etkileşimlilik'*, *'dijitallik'*, *'sanallik'* ve *'ağ bağlantılılık'* gibi niteliklerle yaşamımıza yön vermektedir. Hatta bireyler, farkında olmadan ve severek dijital kimliklere bürünmektedirler.

Bireyin sanal dünyası, dijitalleşmeyle birlikte artık birincil uzamı olmuştur. Birey, sanal dünyada dijital kimliğiyle, kamusal alan sınırları içinde üretilen kültür doğrultusunda dokunarak yaşamına devam etmektedir. Kopyalanan gerçek, çevremizi sarmaktadır. J. Baudrillard'ın belirttiği gibi, kopya gerçeğin yerini almaktadır. Baudrillard'a göre sanal bir dünya bulunmaktadır. Kısaca yaşadığımız dünya simüle edilmekte ve kopyalanmaktadır. Bireyler de, sınırların olmadığı yaşam alanlarında; gerçek ve kopya arasındaki sınırlardan habersiz bir biçimde sanal olarak yaşamaktadırlar.

Dijital dönüşümle birlikte gerçek dünya, sanal dünyaya doğru evrilmektedir. Dijitalin belirleyici olma durumu, gerçek ve sanal dünyayı iç içe geçirmiştir. İşte bu çalıştayla da; gerçek olanla sanal olan arasındaki farklılıkların ortaya konulması amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak da, gelecekte bizleri bekleyen yeni yaklaşımların tartışılması ve toplumsal iletişim sürecinin dönüşümüne katkı sağlayacak bilgilerin paylaşılması hedeflenmiştir.

Akademik çalışmalar ve araştırmalar için genellikle yoğun bir emek akışı bulunmaktadır. Bu çalıştayın gerçeğe dönüşümünde emeği geçenler de unutulmamalıdır. Bu bağlamda, İstanbul Aydın Üniversitesi Toplumsal Araştır

malar Merkezi ve Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde yapılan bu çalıştayda, öncelikle İstanbul Aydın Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanımız Dr. Mustafa AYDIN'a katkı ve desteklerinden dolayı teşekkürü borç biliriz. Bu çalıştayı baştan sona koordine eden TARMER Müdür Yardımcısı Ayten ÇALIŞ'a ve ayrıca yine bu çalışmanın ortaya çıkmasında desteklerini esirgemeyen İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yâdigâr İZMİRLİ'ye desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Deniz YENĞİN

İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

İstanbul, 2018

Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin Kuruluş Amacı, Misyon ve Vizyonu...

*Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi;
2013 Yılı'nda İstanbul Aydın Üniversitesi bünyesinde,
Prof. Dr. M. Sâim YEPREM'in öncülüğünde kurulmuştur.*

İstanbul Aydın Üniversitesi - Toplumsal Araştırmalar ve Uygulama Merkezi; 2013 Yılı'nda İstanbul Aydın Üniversitesi bünyesinde ve Sn. Prof. Dr. Mustafa Sâim YEPREM'in öncülüğünde kurulmuştur. TARMER'in aslî misyonu; içinde bulunduğumuz kültürün ve sosyal yapının bilimsel veriler çerçevesinde tanınması ve tanıtılmasına yönelik faaliyetler yürütmek ve aynı zamanda toplumumuzdaki farklı kültürlerin birbirleri arasındaki etkileşimi açığa çıkararak evrensel barışa katkı koyacak çalışmalarda bulunmaktır. Dolayısıyla hem kendi kültürümüzün ve toplumsal yönelimlerimizin incelenmesine, doğru tanınıp tanıtılmasına ve sosyal zemindeki temel problemlerin (okuma oranının azalması, aile yapısının bozulması, boşanma oranlarının yükselmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin tesis edilememesi, işsizlik olgusu, sosyal kutuplaşma, toplumda şiddet temâyülünün artması vs.) masaya yatırılarak analiz edilmesine, hem de bir zenginlik arz eden farklı kültürel yapılar arasındaki etkileşimin açığa çıkarılmasına yönelik bütüncül bir toplumsal hizmet anlayışı; TARMER'in temel misyonudur.

İçinde bulunulan toplumun kültür yapısının bilimsel verilere dayalı olarak araştırılıp incelenmesi, târihî seyir içinde çeşitli kültürlerin birbirleriyle olan etkileşimin tespiti, her tür inanç, dil, din, ırk gibi faktörlerin bu oluşum içindeki rollerinin izlenmesi, çağdaş dünyada iç ve dış olmak üzere felsefî-düşünsel, ideolojik/siyasal, bilimsel, târihî, teknolojik ve benzeri sosyal akımların toplum kültürümüz üzerindeki tesirlerinin ortaya çıkarılabilmesi için akademik çalışmalar ve araştırmalar yapılması, yayınlanması, ortaya çıkacak ürünlerin üniversite ortamındaki seminer, sempozyum, konferans gibi bilimsel ve kültürel etkinlikler aracılığıyla topluma aktarılması ve böylece oluşacak özgür düşünce ve bilgi birikiminin evrensel değerlerle birlikte en geniş anlamda yaygınlaştırılması da yine merkezin aslî amaçlarındandır. Toplumsal Araştırmalar ve Uygulama Merkezi'nin vizyonu ise; bu temel misyon çerçevesinde herhangi bir dünya görüşüne ya da perspektife takılmaksızın çok yönlü ve evrensel bilgiye ulaşan, yürütülecek çalışmalarla edinilen bu geniş ölçekli verileri toplumla paylaşan ve yaşadığımız sosyal problemleri anlayıp aşmak adına üretilen çözümlere etkin açılımlarla katkıda bulunan aktif bir araştırma merkezi olmaktır...

Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin Kuruluş Amacı, Misyon ve Vizyonu...

*Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi;
2017 Yılı'nda İstanbul Aydın Üniversitesi bünyesinde,
Doç. Dr. Deniz YENĞİN'in öncülüğünde kurulmuştur.*

Son yıllarda iletişim alanında teknolojinin gelişmesi ve çeşitlenmesiyle birlikte, “*yeni medya*”ya bağlı teknolojiler dünyada önemli bir endüstri koluna dönüşmüştür. Dolayısıyla yeni medya bağlamında akademik yaklaşım, kuram ve uygulama alanlarının geliştirilmesi gereksinimi doğmuştur. İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi ile de bu gereksinimin karşılanması amaçlanmaktadır.

Merkezin çalışmalarında; bireyin alanla ilgili sorunlarına etik değerler çerçevesinde çözüm üretilmesi, dünya ve ülke gerçekleri bağlamında yeni medya okuryazarlığı ve dinamiklerinin (sosyal medya-sosyal ağlar-dijital mecralar) bilimsel olarak incelenmesi, yapılan araştırma-incelemeler sonucunda edinilen çıktılar bilimsel nitelikli rapor ve makalelerle dönüştürülerek kitlelere ulaştırılması amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda merkezde; alanla ilgili bilimsel nitelikli kuramsal bilgilerin yanı sıra sosyal medya alanında özgün çalışmaların, yaratıcı projelerin ve türevlerinin hazırlanması, eğitimlerinin verilmesi, pazarlanması süreçlerine yönelik uygulama ve araştırmalar planlanmaktadır. Bu doğrultuda, özellikle “*yeni medya*” alanında uygulanan eğitim öğretim programlarına ve bilimsel araştırmalara yönelik akademik destek sağlanması planlanmaktadır.

İstanbul Aydın Üniversitesi bünyesinde kurulan *Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi*; eğitim, sektör ve akademi olarak üç yapıdan oluşmaktadır. Eğitim yapısında; üniversite bünyesindeki bölüm ve merkezlere eğitim bağlamında katkı ve destek vermesi planlanmaktadır. Özellikle de yeni açılan “Yeni Medya ve İletişim Lisans Programı”yla, “Yeni Medya Yüksek Lisans

Programları'nın eğitimlerinde teorik ve uygulamalı çalışmalarını desteklemesi amaçlanmaktadır. Ayrıca öğrenci projelerini destekleyecek nitelikte uygulamalı seminer ve çalışmalar da düzenlenmektedir.

Sektör yapısı ise, yeni medya alanında söz sahibi olan firmalarla iş birliği içinde projeler geliştirme ve bunları öğrenci dışı kaynağa çevirebilme amacıyla kalkınma ajanslarından kaynak sağlanmasına dayanmaktadır. Ayrıca sektörel bazda, STK ve kamu kurumlarıyla oluşturulacak projelerle sosyal sorumluluk çalışmaları ve bunun uzantısı olarak da seminer-konferanslar tarzı etkinlikler düzenlenmektedir. Sektör ilişkilerinin üniversitemize dış paydaş olarak sağlanması, sektörün ihtiyacı olan işgücü istihdamına da kaynak sağlayacaktır.

Akademik yapıda ise verilen eğitimlerin, üretilen projelerin, dijital tasarımların, uygulamalı deneyimlerden elde edilen çıktıların tartışılacağı nitel ve nicel araştırmalar yapılmakta; yürütülen bu çalışmaların güncel sorunlara da çözüm üretmesi hedeflenmektedir. Ayrıca bu üretimler, İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesinde oluşturulan Uluslararası Hakemli Yeni Medya Elektronik Dergisi'nde de yayınlanmaktadır. Akademik anlamda lisans bitirme projeleri ve yüksek lisans tezleri de, merkezde yapılan uygulamalı çalışmalarla desteklenmektedir.

Merkez bünyesinde kurulan VR-LAB'ın (Virtual Reality Laboratuvarı) ise; bireyin dijital ortamlarda yaşadığı sorunsallara çözüm üretebilmesine, yeniliklerin yayılması bağlamında etik değerlere bağlı, dünya ve ülke gerçeklerine uygun yeni medya okuryazarlığı ve dinamiklerinin (sosyal medya-sosyal ağlar-dijital mecralar) bilimsel olarak incelenmesine ve yapılan araştırmalar sonucunda çıktıların bilimsel nitelikli rapor ve makalelerle kitlelere ulaştırılmasına hizmet etmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda uygulamalı çalışmalar üretilebilmesi, üretilen bu dijital veriler ışığında analizlerin yapılması ve üretilen çalışmaların da çıktılarının alınması planlanmaktadır.

Sonuç olarak; günümüz iletişim ortamında öne çıkan bir alan olan yeni medya, gerektiği gibi doğru biçimde kullanılamamaktadır. Çeşitli marka ve ajanslar; sosyal medyayı etkili ve etkin biçimde kullanabilen, üretim yapabilecek yaratıcı, bilgili bireyleri istihdam etme konusunda rekabet halindedir. Bu bağlamda Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi ile yeni medya alanındaki bölümlerin öğrencileri hem bilişsel anlamda gelişecek, hem de üniversite bünyesindeki Teknoloji Merkezi'nde uygulama olanağı bulacaklardır. Bu durum, öğrencilerin mesleğe bir adım önde girmelerine olanak sağlayacaktır.

“DİJİTAL DÖNÜŞÜM” ve TOPLUMSAL ETKİLERİ ÇALIŞTAYI

1. Oturum: DİJİTAL DÖNÜŞÜM ÇAĞI

- » ‘Dijital Dönüşüm’, ‘Dijital Kültür’ (Tekno-Kültür) Nedir?
- » ‘Dijital Dönüşüm’ Hayatımızın Neresinde?
- » Dijital Dönüşüme Ayak Uydurmama Şansımız Var mı?
- » ‘Bilgi Toplumu’ndan ‘Tüketim Toplumu’na Bir Geçiş mi, ‘Düşüş’ mü?
- » ‘Analog Dünya’dan ‘Dijital Dünya’ya Geçerek Çağ Atladık mı?
- » ‘Dijital Dönüşüm Süreci’nden İşlevsel Bir Mantıkla Yararlanabiliyor muyuz?

2. Oturum: DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜN TOPLUMSAL ETKİLERİ

- » ‘Dijital Dönüşüm’ Bizi de mi Dönüştürdü?
- » ‘Dijital Dönüşüm’ Ne Getirdi Ne Götürdü?
- » ‘Dijital Kültür’, ‘Dijital Hastalıklar’ ve Gelecek...

11 Ekim 2017

Istanbul Aydın Üniversitesi
Halit Aydın Kampüsü
Aydın Düşünce Platformu Salonu

1. Oturum 10.30 – 13.00

2. Oturum 14.00 – 18.00

TÄRMER
TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

new media

www.aydin.edu.tr | 444 1 428

GİRİŞ

Protokol Konuşmaları

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

İAÜ TARMER ile İAÜ Yeni Medya Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin ortaklaşa hazırlamış olduğu, “*Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri*” başlıklı çalışmaya hepiniz hoş geldiniz, sizleri saygı ve sevgiyle selamlıyorum...

İAÜ TARMER Müdürü
Sn. Prof. Dr. M. Sâim YEPREM'in Konuşması

Çalıştayımızın öğleden evvelki birinci bölümü, iletişim uzmanlarının konuyu müzakere edecekleri bir bölümdür. Öğleden sonraki bölüm ise, olayın toplumsal ve sosyal etkileri üzerinde yapılacak görüşmelere ayrılacaktır.

Gelenek haline gelmiş olan çalıştaylarımızdan sadece biri olan “*Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri Çalıştayı*”nı, üniversitemizi temsilen Sayın Rektörümüzün bir konuşması ile başlatıyoruz...

Prof. Dr. Yâdigâr İZMİRLİ:
(İAÜ Rektörü)

Çok değerli akademisyenler, kıymetli araştırmacılar... Sizlerle bugün İAÜ TARMER ve İAÜ Yeni Medya Merkezlerimizin ortak olarak düzenlediği “Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri Çalıştayı”nda bir arada bulunmaktan çok büyük bir mutluluk duyduğumu ifade etmek istiyorum.

İAÜ Rektörü

Sn. Prof. Dr. Yâdigâr İZMİRLİ'nin Konuşması

Üniversitemiz; gerek teknolojik, gerek sosyo-kültürel, gerekse sağlıkla ilgili alanlarda yeniliklere açık ve çağın gerektirdiği bilgi birikimini ortaya koyacak çalışmalar yapmak üzere kendini kurgulamıştır.

İstanbul Aydın Üniversitesi çatısı altında faaliyet gösteren Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezimiz de, özellikle ülkemizdeki ve dünyadaki toplumsal gelişmeleri dikkate alarak önemli çalışmalara imza attı.

Merkez müdürümüz Prof. Dr. M. Sâim Yeprem Hocamız; sadece kendi alanında değil, aynı zamanda genetik başta olmak üzere ‘yapay zeka’ konusunda da çok etkili çalışmalarda yer almıştır. Biz de kendileriyle bir arada olmaktan çok büyük onur duyuyoruz.

Deniz Yenğin Hocam da bugün, dinamizm ve gençliği temsil ediyor. Üniversitemize yaptığı katkılardan dolayı ve bizleri bu çalıştayda buluşturduğu için kendilerine teşekkürlerimi sunuyorum.

Bugünkü çalıştayımızın adı, “*Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri*” olarak belirlendi. Tartışılacak olan konu, dijital çağın getirileri ya da götürüleri ve bu sürecin toplum üzerindeki etkileridir. Açıkçası bu noktada çok fazla fikir beyan etmeyi uygun bulmuyor, bu alanda kendimi yetkin görmüyorum. Bu nedenle de sizleri dinleyerek, kendimi bu konuda geliştirmiş kabul edeceğim. Hepinize teşriflerinizden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Sayın Rektörümüze teşekkür ediyorum. Şimdi ise sözü, Mütevellî Heyet Başkanımız Sayın Dr. Mustafa Aydın’a bırakıyorum...

Dr. Mustafa AYDIN:
(Mütevellî Heyet Başkanı)

Öncelikle katılımlarından dolayı, değerli hocalarımıza teşekkürlerimi sunuyorum...

*İAÜ Mütevellî Heyeti Başkanı
Sn. Dr. Mustafa AYDIN'ın Konuşması*

TARMER hakkında kısaca bilgi vererek başlamak isterim... Hocalarımız, hemen hemen her ay bir araya gelerek güncel bir konuyu masaya yatırıyor. TARMER; hem ülkemizin, hem insanlığımızın, hem de gençliğimizin problemlerinin çözüm odaklı olarak ele alındığı bir araştırma merkezidir.

Değerli rektörümüzün de ifade ettiği üzere; böyle bir merkezin başında Prof. Dr. M. Sâim Yeprem gibi deneyimli bir hocamızın olması, üniversitemiz adına büyük bir kazanımdır. Kendilerine, uğraşlarından dolayı çok teşekkür ediyorum.

Bundan bir önceki çalışmamızda ‘sosyal medya’yı ele almıştık. Sosyal medyanın özellikle gençlik üzerindeki etkilerini, ahlâkî ve etik değerlerini tartışmıştık. Bugün de, ‘dijital dönüşüm süreci’ni ele alacağız.

Aramızda çok tanıdık simalar var. Mesela Marmara Üniversitesi’nden Prof. Dr. Nuri Tınaz Hocamız bizlerle bulunuyor. Kendilerine çok teşekkür ederim. Değerli arkadaşlarımıza ve hocalarımıza, bu çalışmaya katkıda buldukları için tekrar tekrar teşekkürlerimizi iletiyorum.

Şahsen bu konuyu; zaman zaman günümüzün bir problemi, zaman zaman da kazanımı olarak değerlendiriyorum. Örneğin buzdolapsız, televizyonsuz bir ev yoktur. Fakat buzdolabı, beraberinde birçok problemi de getirmektedir. Bu noktada asıl önemli olan, *“Onların nimetlerinden istifade ederek zararlı yönlerini nasıl bertaraf edebiliriz?”* sorusuna yanıt aramak olsa gerektir! Bugün inşallah, sizlerin de katkılarıyla bu konuyu ele alacağız.

Katılarak üniversitemize onur ve şeref verdikleri için ve bu çalıştayla ülkemize ve insanlığa katkı sağlayacaklarından dolayı değerli hocalarıma çok teşekkür ediyorum ve çalıştayımızın hayırlı geçmesini diliyorum.

Ve tabii ki özellikle de TARMER Müdür Yardımcısı Ayten Hanım’a, bu tarz organizasyonları düzenlemekte büyük bir emeği olduğu için çok teşekkür ederim. Kendisi aynı zamanda da bir yazardır. Herkese hayırlı günler diliyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Sayın Mütevelli Heyet Başkanımıza teşekkür ediyoruz. Bütün etkinliklerimizde ve çoğunlukla çalıştaylarımızda, kendilerinin Mütevelli Heyet Başkanı olarak verdiği katkı, mutlaka zikredilmesi ve teşekkür edilmesi gereken bir husustur. Kendisine bu sebepten dolayı da teşekkürlerimizi sunuyoruz...

Şimdi de, bu çalıştayın düzenlenmesi noktasındaki ortağımız olan İAÜ Yeni Medya Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Sn. Doç. Dr. Deniz Yenğın; kendi alanı konusunda bir açıklama yapacaklardır. Daha sonra ise birinci oturumumuza geçeceğiz...

Doç. Dr. Deniz YENĞİN:
(İAÜ Yeni Medya Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü)

Teşekkür ederim hocam. İstanbul Aydın Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanım, Rektörüm, Rektör Yardımcılarım, Dekanlarım ve siz değerli, hem akademiye hem de sektörden gelen uzman hocalarımız; hepiniz çalıştayımıza hoş geldiniz...

*İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Sn. Doç. Dr. Deniz YENĞİN'in Konuşması*

Geçen dönemki çalıştayda, burada bir katılımcı olarak bulunmaktaydım. Ayten Hocam, sağ olsun bizi buraya davet etmişti; '*Sosyal Medya ve Etik*' başlığıyla düzenlenen çalıştayda katılımcı olarak bulunmuştuk.

Şöyle bir geriye dönüp baktığımız zaman; on dört aylık dönem zarfında, üniversitemizin vizyonunun geliştiğini ve kendi teknolojisini üreten bir üniversite olma yolunda hızla ilerlediğini görüyoruz. Bu yol haritasında yapmış olduğumuz yatırımlarla ilgili, ufak da olsa bilgi vermek istiyorum. Çünkü bundan on dört ay öncesine kadar '*Sosyal Medya*'yı tartışıyorduk, fakat üniversitemizde '*Yeni Medya*' bölümümüz yoktu.

Öncelikle, İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezimizin kuruluşunu gerçekleştirdik ve akabinde de faaliyetlere başladık. Beraberinde de Sn. Başkanımızın desteği sayesinde, Türkiye'de olmayan bir '*Sanal Gerçeklik Laboratuvarı*' kurduk. Şu anda da faaliyetlerimiz ve araştırmalarımız, merkeze bağlı olarak devam etmektedir.

Bizim, bütün çalışmalarımız kapsamında; üç temel yaklaşımımız var. Bunlar; 'eğitim', 'akademi' ve 'sektör'dür. Bunlar üzerine yaptığımız çalışmalar, hızla devam ediyor. Sektör alanındaki çalışmalarımıza da başladık. Akademik olarak da bir elektronik dergi çıkardık.

Günümüzde bilgi, en önemli sermayedir. Bu bilgiyi taşıyan, iletişim sürecindeki kaynaktan hedef aktaran kanal (ortam), bizim ifade ettiğimiz iletişim ortamı, yani ‘medya’; incelenmesi oldukça önemli bir husustur. Çünkü medya, her türlü yaşam dinamiğini güncellemektedir. Tıpkı şu anda yaşadığımız gibi...

Toplumsal devrimleri anlatan ‘İletişim Tarihi’ kitabının yazarı Massimo Baldini; bunları kendi içerisinde ‘sözlü kültür’, ‘sözlü devrim’, ‘yazının bulunması’ ve ‘tipografi’, ‘elektronik’ gibi başlıklara ayırarak anlatıyor.

Bizler internet devrimini yaşıyor ve bunu dijital bir dönüşümle gerçekleştiriyoruz. İletişim alanındaki sorunlarla ilgilenen bütün düşünürler, insanların birbirleriyle kurdukları iletişimin; onların ne düşündüğünü, ne konuşacağını, nasıl hareket edeceğini ve bunun bir sonucu olarak da yaşadıkları toplumu etkilediği görüşündedirler. Bu bağlamda bizim söylemiş olduğumuz konular daha farklı bir boyuta çekilerek, “*Araç mesajdır.*” anlayışından yola çıkılır hale gelmiştir.

Biz bugüne kadar, “*Bireyler izleyici olarak bu medya ile ne yapıyor, medya bu insanlara ne yapıyor ve insanlar neyi nasıl üretiyor?*” sorusuna odaklandık. Dolayısıyla da buradaki teknolojiyi, bu teknolojinin nasıl sürekli kendini yenileyerek farklı bir medya yarattığını tam olarak oturabilirsek; dijital dönüşümü de daha sağlıklı tanımlayabiliriz diye düşünüyorum.

Kullandığımız her türlü teknoloji, aslında başlı başına bir iletidir. Dolayısıyla çevrimdışı yaşam, çevrimiçi pratiklerle birleşmekte ve hibrit bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu yapı, yaşam dinamiklerini dijital dönüşüm için zorunlu hale getirmektedir. Eğer dijital dönüşüme ayak uydurulamazsa; yeni jenerasyon, iletişim kurmakta zorluklar yaşayabilir.

Dijital dönüşümlerle birlikte, toplum içerisinde yaşayan bir birey; çeşitli olay, durum ve sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bunları sosyal medyada paylaşılan haberler sayesinde de rahatlıkla görebilmekteyiz...

Çalıştayımızın ilk oturum teması olan ‘*Dijital Dönüşüm Çağı*’ hakkında ve belirtmiş olduğumuz konular doğrultusunda küçük bir bilgi vermek isterim. Öncelikle, ‘teknik’ten bahsederek yola çıkmak istiyorum. ‘Teknik’, ‘teknoloji’nin de bir uzantısıdır. Dolayısıyla biz teknolojiyi yeni çıkmış bir ürün olarak düşünerek hareket ediyoruz. Ama her yeni çıkan teknoloji, aynı zamanda sosyalleşmiş bir bilgidir. Bu bilgi bize, beraberinde yaşamış olduğu-

muz dinamikleri güncelleme zorunluluğu veriyor. Farkında olmadan her türlü teknolojiyi kendi deneyimlerimizle, herhangi bir medya okuryazarlığı bilgisi olmadan kullanabiliyoruz. Aslında çoğu sıkıntı da buradan kaynaklanıyor.

‘Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri’ adını verdiğimiz bu çalıştayda, Türkiye’de yapılan genel bir yanışa da değinmek istiyoruz. Nedir bu yanış? Herhangi bir konuda ‘tetkik’ yapılmadan önce ‘tedavi’ yapılmasını önlemek için; durum analizi yapmak ve sorunları net bir biçimde saptamak gerekiyor. Dolayısıyla da sizlerin katkıları çok önemli. Bu konularda nicel bir yaklaşımdan ziyade, nitel bir dilin ortaya konulması gerektiğini düşünüyorum.

Şimdiden katkılarınız için teşekkür ediyorum ve sözü Sâim Hocamıza bırakıyorum...

BİRİNCİ OTURUM

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Sayın Deniz Hocamıza teşekkür ederim.
Birinci oturumun açılış konuşmasını, İsmail Hakkı Polat Bey yapacaktır...

İsmail Hakkı POLAT:
(Dijital Dönüşüm Derneği Başkanı)

Herkese “*Merhaba*” diyerek sözüme başlamak istiyorum. Bazılarınız beni, Kadir Has Üniversitesi Yeni Medya Bölümü Öğretim Görevlisi olarak tanımakta, fakat iki yıl önce kurmuş olduğumuz Dijital Dönüşüm Derneği’nin başkanı olarak burada bulunmaktayım. Burada ilk önce iletişim kavramlarıyla ilgili konuşacağız. Dijital dönüşümün pratiklerini, Dijital Dönüşüm Derneği olarak inceledik ve bu pratikler konusunda özellikle, “*Dünya nerede, Türkiye nerede ve de yeni medya ile dijital dönüşüm birbiriyle nerede kesişiyor?*” gibi sorularına cevap bulmak adına, bir başlangıç yapmak maksadı ile derneğin başkanı vasfıyla beni dinlemenizi rica ediyorum. Akademik katkılar konuşmanın devamında gelecektir...

Dijital Dönüşüm Derneği Başkanı
Sn. İsmail Hakkı POLAT’ın Konuşması

Deniz Hocam çok güzel bir giriş yaptı. Aslında yeni medya dediğimiz olgu, ‘medya’ sözcüğü nedeniyle kafamızı karıştırıyor. Medyanın temelinde bir iletişim ortamı olma vasfı vardır. Ama geçmiş yüzyıldan bu yüzyıla, bu ‘iletişim ortamı

olma vasfı' değişikliğe uğramıştır. Eskiden o iletişim ortamının üzerinde; gazete, radyo ve televizyonlar vardı. Şimdi ise artık bireyler, yayıncı olmayan kurumlar ve kuruluşlar var. Dolayısıyla sokaktaki bir insanın eline kameralı telefon verdiğimizde ne olacağını, bu pratikler üzerinden öngörmemiz gerekiyor. Kafamızdaki gazete, radyo, televizyon olgusu üzerinden bir 'yeni medya iletişim ortamı' kurmaya çalışırsak; bu dönüşümün bireysel, toplumsal, kültürel, ticarî, etik, ahlâkî, siyâsî etkilerini çok da iyi oturtamayız. Yeni medya alanında çok değerli akademisyen arkadaşlarımızı görüyorum. Dünyada bu konuda inanılmaz farklı ekoller, yeni medya tanımları var. O yüzden dijital dönüşümde de bu kavramları iyi oturtmamız lazım.

Dijital dönüşüm, yeni medyanın önemli bir parçası; ama 'yeni medya' ortamının etkileri, 'dijital dönüşüm'ün kendisinden çok daha geniş bir durumdur. Davet ettikleri için İAÜ TARMER'e ve İAÜ Yeni Medya Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne teşekkür ederim.

Dijital dönüşüm, dediğimiz gibi artık herkesin kendi tanımını yarattığı bir olgu ve bu alanda '*dijitalleşme*', '*sayısallaşma*' gibi çok farklı sözcükler kullanılıyor. Peki bunlar arasındaki fark ya da benzerlik nedir? Bunlar genelde çok tartışılmıyor ama aralarında ciddi farklılıklar var.

Bu olguların her biri, bizim hayatlarımıza bir binanın yıkımı gibi tesir ediyor ve inanılmaz etkiler yaratıyor. Sadece yapay zekanın, Google'ın, Bitcoin'in etkilerini düşündüğümüzde bile inanılmaz durumlar var. Sizlere birazcık, bu etkilerle ve bunları nasıl algıladığımızla ilgili bir giriş yapayım...

Dijital Dönüşüm Derneği olarak bizim amacımız; kurum ve kuruluşlara bu işin sosyal, kültürel, ticarî yanları konusunda bilgi vermek ve kamuoyunu, özel sektörü, bireyleri ve toplumları bu konuda aydınlatmaktır. Fakat bize gelen taleplere baktığımızda, çok farklı durumlarla da karşılaşabiliyoruz! Örneğin bir kurum arıyor, "*Dijital Dönüşüm Derneği mi? Bizim IT departmanımız var, sizi buraya davet ediyoruz!*" deyip çağırıyor. Gidip bakıyoruz. Milyonlarca Dolarlık yazılım ve donanım yatırımı yapıldığını ancak kullanım verimliliğinin çok az olduğunu görüyoruz. Aslında yazılıma ve donanıma milyonlarca yatırım yapılmış ama kişilere yatırım yapılmadığı için, o milyonlarca Dolarlık yatırım heba olmuş!

Öte yandan şöyle algılar da var; "*Sizi iletişim departmanımıza götürelim, Facebook'ta, Twitter'da nasıl takipçi kazanırız, buradan malları nasıl sata-*

rız; bize bunları öğretin!” Tabi Instagram’a bir fotoğraf koymanın dijital dönüşüm şeklinde algılandığı bir noktada, bize de “Allah başka dert vermesin!” demekten başka çare kalmıyor. Fakat işlerin esprisi bir yana; dünyadaki gelişmeler, yani Google, Tesla, Uber gibi şirketlerde görülenler korkunç.

Google, İngiltere’de ‘DeepMind’ diye bir şirketi satın aldı. Bu alım, iki buçuk sene evvel gerçekleşti ve Google’ın bununla ilgili yaptığı ilk işlerden bir tanesi de; İngiltere’deki bir hastaneler grubuyla anlaşarak, DeepMind’ı sağlık alanında yapay zeka yazılımı ile ilgili kullanması oldu! Bilindiği gibi yapay zeka, doktorları takip ederek onların nasıl teşhis koyduklarını anlıyor ve anladıktan sonra da bilgi olarak kaydetmeye başlıyor.

İngiltere’deki ilk sonuçlar, DeepMind’ın iki senede geldiği noktayı gösteriyor. Sonuçlara göre; patoloji slaytları üzerinden kanser tanısında, tümörleri % 89 başarıyla tespit ediyor. Uzman patoloğlarda ise bu oran % 73’te kalıyor. Google, patoloji alanında oradaki doktorların bütün uzmanlıklarını aldı ve çok daha iyi bir yapay zeka doktoru yarattı.

Google, ilaç firması ile bir anlaşma yapmış. Bu anlaşmanın bir cümlelik bülteninde “*yapay zeka üzerinden Google kullanıcılarına uzaktan teşhis koyma*” ifadesi yer alıyor. Yani bir yapay zeka doktoru lisansı alıyor, arkadan teşhis koymaya başlıyor. E-postanıza giriyorsunuz, sonra hiçbir şey almadan ya da çok ucuz bir sağlık ücretiyle size teşhis konuyor ve hemen buna uygun ilaç çıkartılıyor. Bu süreçte hastanelere ve polikliniklere ne olduğunu da düşünmemiz lazım! İşte bu, bir ‘dijital dönüşüm’ örneğidir.

Bir diğerk önemli konu da, otonom arabalar. Bu arabalar, Arizona’da yaklaşık sekiz aydan beri test edilmeye başlandı. Tesla’nın modellerinden biri; yarı otonom bir arabada, şoförün direksiyonu tutmasıyla, nabız ölçümleri ve nefes alışverişlerinden kalp ile ilgili bir problem olduğunu anlaması ve en yakın sağlık merkezine haber verip ilk yardım ekiplerini çağırması. Bu durum; Tesla’nın yaptığı kazanın hemen sonrasında, bir başarı hikayesi olarak basında paylaşılan bir olgudur.

Peki bu otonom araçlar bir kaza yaptığında, sigorta ve sağlık sektöründeki dinamikler nasıl değişiyor? Günümüzde sigorta sektöründe şu tartışılıyor; yazılım mı, kullanıcı ya da onu programlayan şirket mi suçlu? Serverda mı hata var? Bütün bunlar sigortacılık dünyasının risk analizini değiştirecek yıkıcılıktadır. Tesla’nın 2014’te % 90 3D yazıcı kullanarak yaptığı otomobil, şu anda otonom araca dönüştü. Bundan otomotiv sektörü, insanlar ve toplum nasıl etkilenecek? İşte bütün bunların hepsini, birtakım pratiklerle tartışmak gerekiyor. Bireyler ve toplumlar, bu önemli sürece nasıl intibak edecekler? Bunun Arizona’daki bireysel, kültürel, toplumsal etkileri de düşünülüyor.

Hayatımıza girecek bir diğerk unsur ise akıllı nesnelere. Dünyada hemen hemen her şeyin akıllandığı ve bu akıllılık içinde, alışveriş sepetinden mikrodalgafırına kadar her şeyin insanların ihtiyacına göre şekillendiğı, su şişelerinin bile “*Su bitti!*” diye haber verdiği ilginç bir dünyaya doğru gidiyoruz. Bu nesnelere sayısının, 2020’de 30 milyar olması düşünülüyor. Bunların bize her şeyi haber verip, yaşamımızı daha kolay hale getireceğı konuşuluyor...

NTV, birkaç ay önce benimle bir röportaj yaptı. Şu anda Google’ın ‘Now’ diye bir hizmetini kullanıyorum. Sabahları üniversiteye gitmek için, saati 06.30’a kuruyorum. Ve bir de bakıyorum, ‘Now’ beni 06.15’te uyandırmış. Neden diye sorduğumda, “*Trafik var, erken kalkman lazım.*” diyor veya trafik müsait olduğunda beni 15 dakika geç uyandırıyor.

Bütün bunlara baktığınız zaman her şey gayet güzel ama bu sistem hacklenirse ne olacak? İşte bu nokta, dijital dönüşümü her yanıyla düşünmemiz gerektiğini gösteriyor. Mesela buzdolaplarının akıllanacağı söyleniyor! Samsung bu konuda ilk denemeleri yapmaya başladı. Artık buzdolapları, sizin kişisel durumunuza bakıp ona göre yiyeceğinizi ayarlayacak. Ve şirketler, reklamcılar; bunu yapay zekayla pazarlayacaklar. Önümüzdeki dönemde, buzdolabının yapay zekasının kişiyle olan ilgisine göre bir pazarlama sistemi

ile tanışacağız. Ayrıca şu aralar, ‘Bitcoin’ dediğimiz kripto paraları da duymayan yoktur herhalde! Dün Çin’den sonra Rusya’dan da, Bitcoin’in yasaklanmasıyla ilgili bir haber geldi. Bu kripto paraların arkasında bir kurum veya merkez bankası yok. Sadece insanların bilgisayarlarına yükledikleri yazılımlar ve algoritmalar üzerinden her şeyi döndürebiliyorlar. Bu mekanizmalar artık dünyayı, devletlerin para politikalarını etkileyecek kadar önemli bir noktaya doğru götürmeye başladılar. Şu anda Çin’de Bitcoin’in yasaklamasının en büyük nedenlerin bir tanesi, ihracatçılardır. Çin’de adam 100 milyon Dolarlık ihracat yapıyor. Bunun 80 milyon Dolarını Çin’deki hesabına yatırmasını, 20 milyon Dolarını ise Bitcoin olarak tutmasını istiyorlar. Böylece hem parayı gözlerden uzak tutmayı, hem de Çin dışında da parayı harcama esnekliğine sahip olmayı düşünüyorlar. Bu durum elverişlilik getiriyor ve komisyon miktarı sıfır olduğu için de inanılmaz cazibeli hale geliyor. İnsanlar bir anda bunlara doğru akın akın gitmeye başlıyorlar. Mesela Hindistan’da insanlar, yastık altı paralarını çıkartmak için tedavüldeki en yüksek para birimlerini kaldırdılar ve değişim istediler. Ülkelerdeki hemen hemen bütün zenginler, paralarını Bitcoin’e yatırdı.

Başka bir örnek olarak da, ‘www.booking.com’ verilebilir. Bu siteyi, turizm sektörünü yakıp yıkan bir dijital dönüşüm örneği olarak görebiliriz. Bakın! Bir kripto para, dünyayı nasıl etkiliyor! Oteller bu siteye üye oldukları zaman, sanal bir ortak para birimini kullanmaya başlıyorlar. Parayı kullandıkları andan itibaren o paranın değerlenmesini de, o değerlemeyi de kendileri kazanıyorlar ve bunu ne kadar fazla kullanırlarsa o para o kadar kullanışlı olmaya başlıyor, değeri artıyor. Bu da komisyon olmaması noktasını geçiyor ve ‘www.booking.com’dan daha ucuz bir konaklama sağlıyor.

Bütün bunlardan sonra başa dönüp, dijital dünyayı nasıl anlayabileceğimizi sorgulamamız gerekiyor. Onun için de; bu dünyanın gereğini, bu dünyayı daha fazla oluşturacak yeni nüvenin üzerinden yapmamız lazım. Kafamızı biraz da bu ekranlara yöneltmeliyiz. Peki bu ekranlarda ne var? Kimse bu ekrana baktığı zaman kafasını alamıyor, sürekli kendini buraya bakmak zorunda hissediyor. Hatta ‘*nomofobi*’ denilen, akıllı telefondan mahrum kalamama rahatsızlığı da ortaya çıkmaya başladı. Bu durum çok tartışılıyor. Özellikle yeni kuşağın ekranla olan ilişkisinin sonucunda ortaya çıkan dönüşümlerin radikal olduğu ve bunun şu anda bütün kurumlar için tehdit olduğu söyleniyor. Çünkü buradaki dijitalleşme seviyesi, hem toplumsal hem de bireysel olguları belirliyor.

Kraliçe'nin 90. yıl kutlamasına baktığımızda, insanların “*Sadece Hanımefendi'yi anlıyoruz, diğerlerini anlayamıyoruz!*” gibi bir düşünceleri olduğunu görüyorsunuz. İşte bütün bu toplumsal gidişi, bunun dinamiklerini ve hangi aşamalardan geçtiğini anlamamız gerekiyor.

Örneğin kızım geçen sene TEOG Sınavı'na çalıştığı sırada, ona “*Khan Academy diye online eğitim veren bir yer var. Orada bütün eksik kaldığın konularla ilgili dijital eğitim alabilirsin.*” dedim. Kızım da bana, “*Baba sen geri kalmışsın, burada Tonguç Akademi var. Çocuklar Tonguç diye bir karakter yaratmış. Onunla hocasının öyküleri üzerinden ders anlatılıyor.*” dedi. Girip baktığımda, Tonguç'un TEOG Sınavı'na giren çocukların prototipi olduğunu fark ettim. O kadar iyi anlatmış ve deneyimi yakalamış ki, mevcut dijital dönüşüm başarısını bile geride bırakmış! Tonguç'ta oluşturulan kültür, akıllı telefonlarda yer alan emojilerle benzeşiyor. Emojilerin sayılarının fazla olması, gençlerin seçimlerinde belirleyicidir.

'League of Legends' diye bir oyun var. Bu oyunu, dünyada 350 milyon kişi izliyor. Normalde ekrandan izlenen oyun ve Ülker Arena'da çıktığı zaman, 35 bin tane bilet iki dakikada tüketiliyor. Dünyada bizim hiç bilmediğimiz, 14 yaşında yıldız gibi dolaşan fenomenler var. Kültürü anlamak istiyorsak, dijital dönüşümün en ileri deneyimi buradadır. Bu deneyimden ne alabiliriz, nasıl pratikler var; bunları incelememiz gerekiyor...

Dünyadaki 7 buçuk milyar insanın 3,8 milyarı internete giriyor ama mobil telefonu olanların sayısı 5 milyar. Yaklaşık 3 milyar insan da sosyal medyayı kullanıyor. Ancak bu kullanıcıların % 90'ı, akıllı telefonlar üzerinden sosyal medyaya giriyor. Dolayısıyla hayatımızın gerçeği olan küçücük telefonlar, yaşamımızı bir kumanda aleti gibi yönetiyor.

Genç nesle baktığımız zaman; paylaşımlarıyla, alışverişleriyle, tüketim pratikleriyle bütün bir hayatlarının yönlendirildiğini görüyoruz. Gün geçtikçe dijital dünyanın etkileri çok daha fazla artmaya devam ediyor. Dünyada saniyelik küresel bilgi alışverişi, 34 bin 200 GB'tır. Telefonlarındaki aylık kotaların 5 GB olduğunu düşünürsek, bu sayının her sene % 40 arttığı görülüyor. BTK'nın Haziran 2017 raporuna göre, Türkiye'de internet kullanan 66,4 milyon insanın 53 milyonu her gün internete giriyor. Bunun fırsatlarının yanı sıra, bağımlılık gibi olumsuz etkileri de söz konusu.

Evlerimize bağlanan 11 milyon hat, 55 milyon mobil internet ve 40 milyon akıllı telefon; hayatımızın içinde yer alıyor. Bizler, dünyanın % 1'i kadar veri alıp veriyoruz. Bu sonuç oldukça çarpıcı! Üç yüz yetmiş yedi Gigabyte'ın % 82'si indirmelerden, % 18,3'ü ise yüklemelerden oluşuyor. Bu indirme oranı tüketime, yükleme oranı da üretime tekabül ediyor. Eğer biz 'dijital dönüşüm' konusunda ileri bir toplum olmak istiyorsak, bu söylemiş olduğum yükleme oranının yüzdesini daha yukarıya çıkartmamız ve veriyle ilgili de '*dijital dönüşüm endeks kriteri*' koymamız gerekiyor.

Peki, toz-gaz bulutu? Bütün bunları tanımlamaya çalışıyoruz ve bu tanımlamaya çalıştığımız her bir konunun arkasında da bir mantık var. Ben bu mantığı başta ekonomi olmak üzere, 'ticaret ve toplumsal olgu' konuları adı altında biraz basitleştirmeye çalıştım. Mesela, "*Ülkemiz için ne yapabiliriz de bu dijital dönüşüm önemli bir olgu haline gelir?*" Bunu üç başlığa ayırarak olursak; ilk olarak teknoloji ve 'IT' dediğimiz bilgi teknolojileri, yani birlere ve sıfırlara dönüştürme ayağı gelir. İkinci sacayağı da, internetle tanıdığımız mobil ağlarla gelişen bir ağıdır. Üçüncüsü ise, birlere sıfırlara dönüşen bu ağlar üzerinden yaptığımız alışverişlerdir.

Görüldüğü gibi burada sosyal bir düzen mevcuttur. Dolayısıyla dijital dönüşümü anlamak istiyorsak, ne sadece teknolojiyi, ne interneti ne de yalnızca veriyi konuşmamız doğru olur. Bunların hepsinin kimyasal karışımını konuşmamız gerekmektedir. Bir tarafta hidrojen, diğer tarafta oksijen var; ama ikisi birleştiğinde su gibi, ikisinden de farklı bir bileşim oluşuyor. İşte dijital dönüşümün yaptığı da budur. Teknolojiye, verilere ya da sadece sosyal düzene odaklanmak bizim sorunlarımızı çözmiyor. Dolayısıyla özellikle akademi için '*interdisiplinerlik*' çok önemlidir.

Geleneksel hale gelen iş akışlarımız gereği, 20. Yüzyıl'da mal ya da hizmet üretiliyor, pazarlanıyor ve müşteriyle buluşturuluyor. Onun üzerinden de, sahadan alınan geri bildirimlerle yönetiliyor. Peki bunları nasıl birleştireceğiz?

Kavramları da son derece geliş güzel yapıyoruz. Mesela İngilizce'de '*dijitalleşme*' ile ilgili farklı kavramlar var. Türkçe'de bu kavramlardan birine '*sayısallaşma*' dediğimiz zaman, bu kavramı tam olarak karşılayamıyor. Bu yüzden bu konuda bir seviyelendirme yaptım. Birleri sınırlara çevirme işlemi, yazılım donanım seviyesinde yetkinliği gösteriyor. '*Dijitalizasyon*' ise bunların araç ve uygulamaya geçme noktasını ifade ediyor.

Son zamanlarda 'Uber' adında bir uygulama oldukça revaçta ve aynı zamanda da çok tartışılmakta. 'Uber' isimli bu uygulamanın kültürümüz ve bireylerimiz tarafından benimsenmesi, bir 'dijital dönüşüm seviyesi' dir. Dolayısıyla ilk baştaki karikatürlere dönecek olursak; bizim aslında dijitalleşmeyi değil, dijital dönüşümü sağlamamız gerekmektedir. Aksi takdirde yazılım donanım yaptığımız yatırımlar, belirli bir seviyede kalacaktır. Bu gelişmeler kültürel dokuya yansımadağı için de yetersiz kalmaya devam edecektir.

Günümüzde insanların mahremiyeti, telif, vergi sorunları gibi bir sürü problem de yaşıyoruz. Bu konuda devletlerin dijital şirketlerle başı belada. İngiltere, bugün 'Amazon' ile en büyük mücadeleyi veren ülkelerden bir tanesidir. Amazon artık yasaklanma aşamasına geldi. Zira devlet politikalarını yıkıcı bir tutum izliyor ve yenilikleri yavaşlatıyor.

Ayrıca hukuksal düzenlemelerin çok geride kalması, bütün dünyayı sıkıntıya sokuyor. Bu düzenlemelerin özellikle sağlık dünyasında iyi irdelenmesi gerekiyor. Örneğin taksicilerin şu anda Uber ile yaptıkları şey, aslında tam bir dijital dönüşüm örneği. Yani Uber'in normalde yaptığı, bütün dünyadaki taksilerin eksiklerini saptayarak daha kaliteli bir hizmet vermek. Taksicilere baktığımızda ise oluşan sorunlara karşı getirdikleri çözüm, otuz tane Tesla araba almak! Peki taksiciye karşı tepkili olan tüketici nasıl organize olacak? Dolayısıyla '*dijital dönüşüm*' dediğimiz şey, taksi sahiplerini Uber seviyesine yükseltmek ve sorunlara daha etkili çözümler bulunmasını sağlamaktır. Dikkatiniz için teşekkürlerimi sunuyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

İsmail Hakkı Polat Hocamıza teşekkür ediyoruz. Geçen sene yaptığımız gibi, söz almak isteyenlere öncelik tanıyarak ilerleyeceğiz. Sayın Dr. Nebiye Konuk’a söz hakkı veriyoruz. Buyurunuz...

Dr. Nebiye KONUK:
(Sosyolog - Sabahattin Zaim Üniversitesi Öğr. Üyesi)

Öncelikle şunu söylemek istiyorum... Dijitalleşen dünya tartışmasını yaparken, bende şöyle bir çağrışım oluştu! Kıbrıs’ta 1998-1999 doğumlu öğrencilere, ‘Sosyal Medyanın Etkileri’ dersini veriyorum. Dönüşümleri anlatırken, şöyle bir şey oluştuğunu fark ettim! Aslında dönüşümü yaşayan bizleriz, onlar farkında bile değil! Onlar için bunlar, standart gelişmeler. Bu süreç onlar için, “Zaten bunlar olacaktı!” şeklinde normalleştirdikleri bir durumdan ibaret.

Totalde baktığımız zaman, toplumun dönüşümlerini tartışmak ve öngörülerde bulunmak doğal bir durumdur. Üretim bantları, araçların, nesnelerin dijitalleşmesi gibi konular; bundan otuz sene önce sosyoloji dünyasında, akademik çalışmalarda konuşulan durumlardı. Sosyometri ile ilgili alanlar üzerinden tartışılmıştı. Belki boyutta değildi ama yine de aynı hususlara değinilmişti. ‘Robotik devrim’ tartışılan bir durumdu ve sonuçları itibarıyla beyaz yakalıların öne çıkacağı bir iş dünyasının oluşacağı da öngörülmekteydi. Aslında öngörülemediği olansa, insanın nasıl dönüşeceği noktası idi. İnsanın sosyal medyayı kullandıktan sonraki ahlâkî tutumu, şu an oluşturmakta olduğumuz bireysel ve toplumsal etik duruşumuz, işte tüm bunlar; konunun hesap edilememiş boyutlarıdır. Tabi burada sosyo-kültürel değişimi bütün yönleriyle tartışacak değiliz. Zira bu konu, çok fazla alanla bağlantılı. Ancak bir tane çarpıcı örnek verilebilir! Geleneğimizde olmadığı halde, Harun Kolçak’ın naaşının önünde selfie çeken insanlar ilginçtir. Sizce, kültürel değişim buna müsaade edecek duruma geldiyse; bunu nasıl yorumlamalıyız? Bunun dışında da birtakım fenomenleri örnek olarak verebiliriz. Örneğin Aleyna Tilki on sekiz yaşında ve sürekli sosyal medya üzerinden linç edilmekte. Böyle fenomenler üzerinden, insanların birbirlerine nasıl yaklaşacağına dair ciddi veriler elde etmek mümkün. Aleyna Tilki çalıştığını söyleyince, insanlar şöyle bir bakıyorlar! Çünkü Aleyna Tilki’nin nasıl algılandığı, sosyal medya üzerinden gözleyebileceğimiz bir durum. Sadece iki şarkısı var ama sürekli linç üzerinden yürüyen bir toplumsal ünü var.

Sn. Dr. Nebiye KONUK'un Konuşması

Olaylara, ‘yeni toplumsal davranış biçimleri’ açısından baktığımızda; birçok şeyin dönüştüğünü ve akıllı nesnelerin hayatımıza fazlasıyla girmesiyle birlikte birçok değişimin yaşandığını görüyoruz. İnternet, Facebook ve Twitter gibi sosyal medya mecrâlarından toplantıların düzenlendiğini ancak bunun bizim kültürümüzde bir yeri olmadığını ve bu durumun hayatımızın bir parçası olduğunu görmek zor değil. Buluşmaların ve gösterişlerin sosyal medya üzerinden yapılıyor olmasını tartışmak, zaten oldukça yersiz bir konu. ‘Sosyalleşme’ biçimlerinin değiştiği bir dünyadayız ve ‘yalnızlaşma’nın daha farklı bir boyutta tartışılması gerekiyor. Bağımlılık konusu üzerinden de konuşsak, dijitalleşme bağımlılığı üzerinden de konuşsak; bu konu oldukça tartışmalı. Bunlar tam bağımlılık özellikleri gösteren durumlar olmasa da, bağımlılık davranışlarına benzer bir rahatsızlık olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu davranışlar bağımlılık sayılsa da, tam olarak bağımlılığı karşılamıyor.

Çocukların, ergenlerin sosyal medya üzerinden oluşturdukları ve karşılaştıkları şiddet manzaralarına sosyoloji açısından baktığımızda ise, detaylandırabileceğimiz birçok alt başlık bulunuyor.

Buradaki amacım, üç konuyu ön plana çıkarmak. Bütün bu bahsettiğimiz dönüşümler karşısında oluşabilecek durumlara, reddedilmesi gereken ve kabul edilmesi mümkün olmayan durumlar olarak bakmamak gerektiğini düşünüyorum. İlk nokta bu! Bunlar bizim gerçeğimiz. “*Sosyal medya bağımlılığından uzak durulması gerek, ahlâkımızı bozuyor.*” gibi yaklaşımlardan vazgeçmeliyiz. Bunu yaparken de, sosyal medyayı veya dijital nesnelere kullanan kişileri dışlamadan asıl fotoğrafı görmeliyiz. Ayrıca bu tartışmalar

rı yaparken; dünyanın birçok yerinde dijitalleşmemiş, herhangi bir sosyal medya aracı kullanamayacak durumda olan insanların ihtiyaçlarını karşılama durumunda olan bir dünyanın olduğunu da konuşmalıyız.

İkinci nokta ise şu... Öngörüler açısından, en büyük boşluğun hukukî altyapıda olduğunu düşünüyorum. Çünkü herhangi bir kişinin sosyal medyada uğramış olduğu saldırının dönüşünü engellemek ve oradaki saldırıyı durdurmak açısından net bir hukukî altyapının olmadığını söyleyebiliriz. Bunun ilerleyen zamanlarda daha büyük sorunlara yol açacağını da söylemek mümkün.

İster ekonomik alışkanlıkların dönüşümü açısından, ister sosyal davranışların dönüşmesi açısından olsun; bütün bu dönüşümlerin insan unsuru merkezinde olacağını her zaman bir kenarda bulundurmamız gerekiyor. Çünkü yapay zekâ, insanın ürettiği bir şey olduğu için hiçbir zaman insan kontrolünden çıkmayacaktır. Facebook'ta yapılan bir denemede, yapay zekâ sonucunda birbiriyle anlaşılan robotların 'ben', 'bana' deyip takıldıkları tespit edildi. Sonuç olarak her şeyi yine insan yönetecektir, insanı kaldıramayız. Kısaca söylemek istediğim de budur.

Son olarak kimlik oluşturmakla ilgili birkaç şey daha eklemek istiyorum. Daha sonra da sözümü noktalayacağım. 'Sosyal medya üzerinden kimlik oluşturma' konusundaki çarpıklıklara baktığımızda; henüz çok yeni olduğumuz için, insanların hiç olmadığı şekillerde kendilerini sundukları sanal bir dünyayı gözlemliyoruz.

Ancak bunun bir doygunluk seviyesi ile ilgili olduğunu ifade edelim. Bu seviyeye gelindiğinde ise herkesin sosyal medyayı daha belirgin, sağlıklı bir şekilde kullanacağını ve kimliğini daha düzgün ifade edeceğini düşünüyorum. Belki de alınması gereken önlemler açısından, 'medya okuryazarlığı' konusunda gayret göstermemiz gerekiyordur. Teşekkür ediyorum...

Said ERCAN:

(USMED Başkanı - Uluslararası Sosyal Medya Derneği)

Elimde bir dilekçe var ve yakın zamanda sosyal medyaya düştü. Müsaadenizle onu okuyarak başlamak istiyorum...

“Cumhuriyet Başsavcılığı’na...

2 Ekim 2017 tarihindeki dilekçemi geri çekiyorum. ... numaralı telefonunun her gün saat 14:00’te birisi tarafından çaldırıldığını beyan etmiştim. Telefonumu incelediğimde, saat alarminın çaldığını öğrendim. Sizi gereksiz yere meşgul ettiğim için mahcubiyetimle özür diliyorum, bilgilerinize arz ederim.”

Bu dilekçe sosyal medyada çok dolaşıyor. Ben de kendimce, “Teknoloji özürlü olursak, böyle komik durumlara düşeriz.” diye yazdım. Bunun için de bana çok ciddi eleştiriler geldi. Ben de “Teknoloji özürlü olmanın hakaret olduğunu bilmiyordum, özür dilerim.” cevabını verdim.

Az önce İsmail Hakkı Hocam, çok güzel bir sunum yaptı. Bu gibi hususları, çok iyi anlamamız gerektiğini düşünüyorum. Birincisi, ‘Z Nesli’ni bilmiyoruz. Bu kuşağa, psikolojide ‘dijital yerliler’ deniliyor. Şimdi iş konusunu bir tarafa bırakalım ve dijital yerlileri konuşalım...

Biz dijital göçmeniz, Aleyna Tilki dijital yerli. Diğer fenomen çocuklar da dijital yerli. Onlar o dünyada doğduğu için, bu durum kendilerine tuhaf gelmiyor. Fakat ilginçtir ki; birkaç zamandır o çocuklar bizim dünyamızı, sadece otel ve yemek yeri olarak kullanıyorlar. Ve bu hal, dünyamızı çok ciddi etkilemeye başladı.

Kocaeli’nde bir imza günü olmuştu. Bir köşede İlber Ortaylı; diğer bir köşede de Wattpad’den çıkma, on yedi yaşında, Emre adında bir genç yazar vardı. Bu genç yazarımız için, burada kıyamet kopmuştu. Tabi haliyle de İlber Hoca çekip gitmişti.

Uluslararası Sosyal Medya Derneği Başkanı
Sn. Said ERCAN’ın Konuşması

Amerika’da, Selena Gomez adında bir genç kız var. Haberleriyle ve mağazinde yer almasıyla gündemden düşmüyor. Türkiye de, muadili birisini yapmak zorundaydı! Zira kapitalizm, pazarlayabildiği şeyleri sever. Ve artık sistem, çocuk bedenini pazarlamaya başladı. Mesela Aleyna Tilki’nin klibindeki pedofilik öğeler çok fazla ve kadın bedeni her yerde o kadar çok kullanıldı ki, o meta artık bitti.

Çocuk bedeninin metalaştırılması, sosyal medya üzerinden masummuş gibi gösteriliyor. Ben size, bundan da kötüsünü örnek vereyim... Heijan diye birinin klibi, yüz elli milyon kez izleniyor ve bu adam klibindeki torbacıya teşekkür ediyor. Böyle bir klip, yüz elli milyon kez izlenebiliyor ve bizim bunlara dair bir ajandamız yok! İşte bu, çok büyük boyutlarda bir dijital dönüşüm yaşadığımızın resmidir.

Business tarafından ‘endüstri 4.0’ kavramı, dünyada kabul edilmiş bir kavram değildir. Almanya’nın patentini aldığı ve “*Ben buna böyle diyorum.*” dediği bir kavram. Dolayısıyla, dünya hâlâ dijital dönüşüm sürecini anlayabilmiş değildir...

Okan ÖZBAY:

**(Dijital İlişkiler Yöneticisi,
Dijital Haçlı Seferleri Kitabının Yazarı)**

Herkese merhaba... Ben İsmail Hocamın sunumuna bir atıfla, yaşadığımız bazı sorunlardan bahsetmek istiyorum. Biz dijital dönüşümü ‘yeni medya’ nın altına eklemiyoruz ve bu ciddi bir karmaşa yaratıyor. ‘Dijital’, gelecekteki konumu itibariyle ‘medya’ kavramının üzerine çıkacak diyoruz ve dijital dönüşümü yukarıda konumluyoruz. Artık bu tarz çalıştayların sonunda; dijital dönüşümü, dijitali, sosyal medyayı kavramsal ve kurumsal olarak oturtmamız lazım.

Dijital dönüşümle ilgili çok fazla bilgi ve çok fazla çalışma var. Bunu dört temel üzerine oturtuyoruz; bilişim, iletişim, eğitim ve yönetim. Bu süreçlerin dijital dönüşümlerinden bahsederek yola çıkılması gerektiğini düşünüyorum.

*Dijital İlişkiler Yöneticisi,
Dijital Haçlı Seferleri Kitabının Yazarı Sn. Okan ÖZBAY*

Muhafazakâr kamunun bu olaya biraz daha bloklu yaklaşması nedeniyle, *“Dijital dönüşüm sürecini yerli, millî, verimli, güvenlik çıtası içerisinde nasıl değerlendirebiliriz?”* düşüncesi hakim. Bu da ister istemez konuya bir sınır getiriyor. Dolayısıyla bu soruların ve hedeflerin üzerinde ayrı ayrı çalışma yapmak durumundayız...

Tabi kabul etmemiz gereken bir gerçek var ki, gelişen modern saldırılara karşı yeterli bir millî savunma yapamıyoruz. *“Su, sağlık, enerji, biyoloji, kimya, gıda ve daha birçok başlıkta gerçekleşen ya da gerçekleşecek olan saldırılara ne kadar hazırız?”* sorusu bir köşede duruyor. Bu saldırıların en önemlisi ise, şüphesiz ki ‘dijital ve teknolojik saldırılar’dır. Kökünde ruhun işgaline sebep olan bu dijital saldırılara, acaba hangi araçlarla ve akılla millî bir savunma yapabiliyoruz? İşte bu, son derece önemli! Yeterli, yetkin bir refleks geliştiremiyor, bu alana sağlıklı yatırım yapamıyor, gerekli zaman ve emeği sarf edemiyoruz. Ve işin açığı; bu süreçten sağcısı, solcusu, ülkücüsü, İslamcısı fark etmeden hep birlikte zarar görüyoruz.

Sonuç olarak ‘Batı Aklı’nın kurmaya çalıştığı ‘Dijital Medeniyet’e karşı bir sözümüz, duruşumuz, hazırlığımız olmak zorunda. Örneğin ‘siber güvenlik’ diyoruz, bu noktadaki bazı çalışmalarını kamuoyunun gündeminde tutuyoruz. Acaba siber saldırılara cevap vermeye çalışan güvenlik görevlimiz, evindeki çocuğunu dijital hastalıklardan koruyabiliyor mu? Ayrıca o kişi *‘dijital gıda’*nın helaline haramına dair ne düzeyde bir fikir sahibi? Kısacası ülkemizin

dijital güvenliğini sibre indirgemek; aynı su, enerji, gıda güvenliğinde olduğu gibi her an gol yemeye hazır olduğumuzun bir göstergesidir. Ancak şunu açıkça kabul etmemiz gerekiyor ki, istikbal dijitalde! Garbın afakını, çelik zırlı duvarlar yerine *'Big Data'* sarmış durumda. Batı bugün, *'modernizm'* ve *'hümanizm'* dinlerinden sonra şimdi de *'dijital din'* yoluyla tüm insanlığa geri dönülemez şekilde hükmetmek, sonsuz bir güce sahip olarak tanrılığını ilan etmek peşindedir. Bunu net bir şekilde görmek, kabul etmek ve dahası bu dijital medeniyete ortak olmak durumundayız! Zira bu gidiş, basit sayılabilecek kültürel bir dönüşümle kalmayacak; gelmiş geçmiş en kapsamlı medeniyetin kurulmasına yol açacak. Her şeyi dönüştüren, değiştiren, geliştiren dijital; kendi medeniyetini inşa edecek. Ve hatta ediyor...

Avrupalı, Amerikalı, İsraili hiç boş durmadı ve beklemedi. *'Sanayi Devrimi'* ile gelişen süreci *'elektrik devrimi'* ile taçlandırdı ve bugün de, adına *'dijital devrim'* diyebileceğimiz bambaşka bir kültür birikimi ile karşımızda! Her şey akıl almaz bir hızda gerçekleşti ve değiştik, dönüştük, bu sürece ayak uydurduk. Ne var ki büyük iddiaları olan bir millet olsak da; maalesef rakibimize benzeme çabasını bir türlü terk edemedik, özenti olmaktan kurtulamadık. Dijital dönüşüm sürecine entegre olmak noktasında sıkıntı yaşamayan toplumumuzun bir kısmı, bugün asimile olmak için can atıyor! Dedeleri, babaları, değerleri ile savaşıyor bu insanları anlamak; artık mümkün görünmüyor. Açıkçası *'dijital din'*in müritleri olmaktan kurtulmaları için dua etmekten başka bir çare kalmadı.

Bu yeni dinin dayattığı süreç, bugüne kadar yaşadıklarımızdan farklı. Çünkü konformizme hizmet ediyor ve büyümeye, gelişmeye dayalı olan mevcut medeniyet algımızın dışında kalan unsurları ön plana çıkarıyor. Vaaz ettiği değerler çok farklı! Ki bunları temelde bir *'değer'* değil; toplumsal ve evrensel çözülmeye, çürümeye giden sürecin yapıtaşları. Ayrıca *'dijital medeniyet'*in kodlarında *'insanın makineleşmesi'*ne ilave olarak, *'makinelere insanlaşması'* da var. Söz konusu süreç içinde bir kısım insanlar tanrılaşırken, kalanlara da bu yeni tanrılara secde etmekten başka çare bırakılmayacak! Kısacası, tarih farklı bir boyutta tekerrür ediyor. Dolayısıyla da dijital dönüşüm sürecinin inşa ettiği bu yeni medeniyetin içine bize ait olan değerleri katmak, bu yeni süreçle ilgili sağlıklı bir dil oluşturmak durumundayız.

Birçok sıcak konunun üzerimize üzerimize geldiği bir dönemde, *'dijital dönüşüm süreci'* hakkında düşünen hocalarımız; burada bizlerle görüşlerini paylaştılar. Kendilerine çok teşekkür ediyorum. Dijital zeminde çalışma

yürüten bizler de, ‘yasadığı olmadan’ ve ‘değerlerimizi kaybetmeden’ bu süreci nereye yerleştirebileceğimiz noktasında çalışmaya devam edeceğiz. Bu önemli ve uzun vadeli açılım sürecimizde hepimize kolaylıklar diliyorum...

Bülent BEDİR:
(Bilişim Uzmanı)

Öncelikle etkinliği koordine eden Sn. Ayten Çalış’a ve çalışmaya katılımıma vesile olan Sn. Said Ercan Bey’e teşekkür ediyorum. Gerçekten çok doğru bir konuda, son derece önemli bir çalıştay hazırlanmış. Yüksek lisansını ‘insan davranış modellemesi’ üzerine yapmış biri olarak, akademisyen olmasam da sahadan birisiyim. Yazılım mimarı olarak yurt içinde ve yurt dışında birçok proje yönettim. Şu anda da bir kitap yazma aşamasındayım ve sizlere bu kitaptan dört durum tespiti aktarmak, yaşadığımız dört farklı hastalığı sizlerle paylaşmak istiyorum. Zira ‘dijital dönüşüm ve toplumsal etkileri’ kapsamında üzerinde durmamız gereken dört temel olgu var...

1) Bilgi Üretim Hızı: Dijital dönüşüm sonrası bilginin üretilmesi ve doluşımı, çok kolay ve hızlı olmaktadır. Bu durum; basitçe doğruluğu, güvenilirliği, uygulanabilirliği realize edilmemiş, birçok farklı bilgi kaynağından beslenen farklı kişilerin de oluşmasına yol açmaktadır. Öte yandan kültürümüzün ya da davranışlarımızın oluşmasında ilk sırada olması gereken edebiyat, sanat ya da değerlerimizin oluşturduğu bilginin üretilmesi, yoğrulması ve kullanılabilir hale gelmesi ise; tabiatı gereği hızlı gerçekleşmemektedir. Dolayısıyla da bu hız farkı, çok temelde göz önünde tutulması gereken ilk olgudur.

2) Teknoloji Üretimi: Aslına bakılırsa, insanların teknoloji ürettiği dönemden çıkıp, teknolojinin insan ürettiği bir döneme girdik. Teknolojinin insan üretmesi; yeni bir din, yeni bir ahlak, yeni bir yaşam şeklinin geliştirilmesi demektir. Buradaki temel gerçek, teknolojinin insan davranışlarını şekillendirebilecek ölçüde güçlü bir platform olabilmesidir.

3) Zaman Tüketimi ve Gerçeklik: Sanal dünyada geçirdiğimiz zamanın fiziksel dünyadan uzaklaşmamıza sebep olduğunu ifade etmekte herhangi bir sakınca yoktur. Bu da bir anlamda, dijital gerçekliğin fiziksel gerçeklikten daha değerli, daha gerçekçi, daha takip edilebilir olması gibi bir duruma olanak sağlamaktadır. Burada farkında olmamız gereken konu ise, üretilen gerçeklik ile yaşanan gerçeklik arasındaki açıklıktır.

4) Bilgi Petrolü: “Facebook”, “Twitter” gibi sosyal medya platformlarının kullanıcı sayısı bugün milyar seviyelerini geçmiştir ve inanılmaz bir hızda veri toplanmaktadır. Veri bilimciler bunları yorumlamakta ve teknolojik araçlarla insan ırkının davranışı modellenenmektedir. Dolayısıyla da nerede nasıl davranacağımızı bizden daha iyi bilir bir hale gelmişlerdir. Bir büyük veri uzmanı, “*Data is the new oil!*” diyor. Yani “*Dijital dünyanın petrolü bilgidir.*” Buradaki temel farkındalığımız ise, ülke olarak bu alanda varlık göstermenin şart olduğunu bilmemizdir.

*Bilişim Uzmanı
Sn. Bülent BEDİR'in Konuşması*

Bahsettiğim bu dört temel durumun yol açtığını düşündüğüm dört temel hasar ise, şöyle sıralanabilir...

1) Sosyal Doku: Bana göre yeni dünyada ülkeler arasında bir adım öne çıkmak dijital dünyanın içinde yaşamakla değil, dijital dünyayı mükemmel seviyede kullanmakla olabilir. Bu iki kavram arasındaki farkı anlamak ise sosyal dokumuzu, kültürümüzü, değerlerimizi korumakla mümkündür. Durum bu iken yukarıda saydığımız durum tespitlerinin en önemli etkisi; iletişim kurmakta zorlanan, konsantre olmakta ve derinleşmekte güçlük çeken, empati kuramayan insanlar doğurması, yani aslında bizi insan yapan temel becerilerimizin zarar görmesidir.

2) Arayış: Dijital dünya, tüm pozitif yanları ile birlikte “mükemmel bir yaşam” arayışını da getirmektedir. Bu arayış mutluluk eşliğimizi yükseltmiştir.

Yine basitçe söyleyebiliriz ki; mükemmel bir yaşam arıyorsanız, mükemmel insanlara ve sistemlere ihtiyaç duyarsınız. Bunun doğal bir sonucu olarak da zor mutlu olan, kolay düşen bir neslimiz olmaktadır. Bu süreç de sabır, vefa, mukavemet, fedakarlık gibi birlikte yaşama duygularımızı törpülemekte ve insan olma bilincine zarar vermektedir.

3) Bilgi Havuzu: Dijital dünyada inanılmaz bir hızla veri ürettiğimizi ve tüm davranışlarımızın modellenebileceğini söylemiştik. Ayrıca zafiyetlerimizin de, iş yapış şekillerimizin de değiştiğini belirtmiştik. Bir kişinin hangi duygusal aşamada olduğunu tahmin edebiliyorsanız, o kişiyi o duygusal ana getirebilir ya da getirdikten sonra yönlendirebilirsiniz. Bu durum, bir veri bilimci için çok basit bir şey olsa gerektir. İşte ülke olarak burada olmak zorundayız! 52 milyon sosyal medya kullanıcısı olan Türkiye'nin, 40 milyon kullanıcısı olan bir sosyal medya platformu yok. Dolayısıyla bu şartlarda elbette büyük veri tarafında güçlü olamayız ve teknoloji alanında da üretim değil kullanım aşamasında kalırız. Yani dijital dünyayı bir tüketim alanına indirgeyerek basit olan yolu tercih etmemeliyiz.

4) Kuşak Farkı: 'X Y Z Kuşakları' adı altında dijital kuşaklar yaratıyoruz. Kullanım kolaylıkları açısından X Y Z kuşaklarının bizden farklı olduğu doğrudur. Biz '*dijital göçmen*' olabiliriz ancak madalyonun öbür tarafından bakacak olursak; yeni bir dünya yaratıyorsanız, bu dünyanın bir eğitim müfredatı da olmak zorundadır. Ve yeni bir eğitmeni de. Genç birine şayet "*Sen daha zekisin, daha iyisin, çok daha farklı kavırıyorsun! Eski kuşaklara kıyasla ciddi davranış farklılıkların var!*" dersiniz, ona aşılması zor bir duvar ölerseniz ve kendilerine yeni öğretmenler bulmalarının yolunu açarsınız. Bu süreç, özellikle de bizim gibi toplumlarda kalıcı zararlar bırakabilir.

Bu durum tespitleri ve sebep olabileceği sorunlardan sonra, önerilerimi de şu şekilde paylaşmak isterim...

Okullar için farkındalık programları hazırlanmalıdır.

Bu projeler, ülke genelinde ya da en azından pilot okul düzeyinde olabilir...

1) Çocuk programları, filmleri, projeleri, ödevleri, okul bitirme tezleri ve yardımcı dersleri bir program dahilinde hazırlanabilir.

2) Okullarımızda yaşlı-çocuk, usta-çırak gibi kuşaklar arası iletişimi artıracak projeler gerçekleştirilebilir.

3) Sanat, edebiyat etkinliklerinin bu konu etrafında düzenlenmesi sağlanabilir; kitap, dergi gibi eserler hazırlanabilir.

4) Bilgisayar mühendisleri için, ‘dijital ahlak’ üzerine dersler konulabilir.

Teşvik boyutunda da,
şu noktalara odaklanılabileceğini düşünüyorum...

1) Büyük veri üzerine yoğunlaşabileceğimiz sosyal medya projelerinin üretilmesi.

2) Kullanıcıyı kültürel değerlerimiz ile ilgili bilgilendirecek videolar, bloglar ve arama yönlendirme motorları oluşturulması.

3) Çocukların sosyal medyada davranışlarını loglayacak ve sonrasında ileriye dönük tahminleme yapabilecek algoritmaların üniversite bünyelerinde hazırlanması.

Bakanlık ya da daha alt düzeydeki çalışma önerilerim ise şu şekilde...

1) Çalışmaları denetleyecek bir ekip oluşturulmalı.

2) Davranış bozuklukları, doğru dijital dünya tavsiyeleri, listeleri gibi; anne-babalara örnek olabilecek veriler hazırlanmalı.

3) İş dünyasından, akademik dünyadan, diyanet dünyasından, sanat ve edebiyat dünyasından, hatta hukuk dünyasından gelen uzmanların oluşturduğu bir heyet kurulmalı ve alanla ilgili güncel raporlar, manifestolar düzenlenmeli.

4) Bu noktadaki farkındalık, bir sosyal politika haline getirilmeli.

Teşekkür ediyorum...

Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir YELER:
(İstanbul Medeniyet Ünv. Sosyal Hizmet Bl. Öğr. Üyesi)

Konuşmalar genel olarak, ‘dijitalleşmeyle oluşan yeni sosyal ortama bir tepki’ şeklinde başladı. Ben de bu eleştirel bakış açılarına, savunma mahiyetinde birkaç açılımla cevap vermek istiyorum.

İlginç bir örnek geldi aklıma... Kısa bir süre önce bir büyüğüm, ailesinde cereyan eden bir olayı şu şekilde anlattı: *“Eşimin evde canı sıkılıyordu. Bir şeyler yapsın diye, evin altına küçük bir lokanta açtık. Bir gün Instagram’da ekşi mayalı ekmek fotoğrafı paylaşmış. Kısa sürede 20 binden fazla takipçiye ulaşmış. Bizim çocuklar okulda öğrenci arkadaşlarının eşimden bahsettiğini görünce, annelerinin meşhur olduğunu fark etmişler. Sonra eşim, lokantayı kapattı, şimdi ekşi mayalı ekmek seminerleri veriyor. Ve bu durum, bizim evde bütün dengeleri değiştirdi...”*

Bizler, muhafazakârlığından dolayı sanayi devrimini kaçırmış insanların torunlarıyız ve bugün, en az sanayi devrimi kadar önemli olan bir devrimin tam merkezinde yaşıyoruz. Teknolojiye ve dijitalleşmeye muhafazakâr bir tutumla, mesafeli yaklaşırsak; biz de dijital devrimi kaçırmış olacağız. Bu yüzden doğrudan eleştirmek ve bunun üzerinden savunmacı bir refleks geliştirmek yerine kendi toplum idealimiz ekseninde nasıl istifade edebileceğimizi, olumsuz etkileri nasıl bir kazanıma dönüştürebileceğimizi tartışmamız; daha faydalı sonuçlar doğuracaktır.

Sn. Bülent Bedir, teknolojik aletlerin olumsuz yönlerinden bahsederken; teknolojiyle birlikte dilimize yerleşen yabancı kelimelerle, moda tabirle ‘plaza dili’yle kurdu cümlelerini. Yani eleştirirken bile dışında kalamadığımız, hem günlük hayat pratiklerimizle hem de günlük iletişim dilimizle aktif olarak katılım sağladığımız bir dönüşümü yaşıyoruz. Doğal olarak bu durum; toplum olarak küresel dünyada bulunduğumuz yeri gösteriyor. Bizim gibi, geleneksellikten modernliğe geçiş sürecinde olan toplumlarda; dışarıdan gelen maddî unsurların olumlu etkileriyle birlikte olumsuz etkilerinin de olması kaçınılmazdır. Teknoloji gittiği yere aletlerini götürdüğü gibi, onu üretenlerin kültürünü de götürüyor. Buna topyekûn karşı durmanın da, tamamen teslim olmanın da yanlış olacağını hesaba katarak; toplum olarak kendi kültürel değerlerimiz ekseninde istifade edecek bir yaklaşımı geliştirmek zorundayız.

*İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi
Sn. Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir YELER*

Günümüzde Amerika kıtasında dijitalleşmenin % 32 olduğu belirtiliyor ve önümüzdeki 5 yılda da bu oranın % 74'e ulaşacağı bekleniyor. Asya kıtasında ise bu oranın % 36 ve 5 yıl sonra da % 67 olacağı ifade ediliyor. Avrupa ve Orta Doğu'da ise % 71'e çıkması öngörülüyor.

Bazı araştırmaların verilerine göre; bugün Türkiye'de ortalama bir kişinin günlük iletişimde geçirdiği zaman; bilgisayar ve tablet başında 6 saat, mobilde ise 3 saattir. İnsanlar ortalama olarak günde 3 saat sosyal medyada, 2 saat de televizyon başında zaman geçiriyor. Önceki iki kuşağın temel medya araçları radyo ve televizyondur. Günümüz kuşağının yegâne medya aracı akıllı telefonlar. Toplum hayatındaki değişimler çok hızlı olduğu gibi, kuşaklar arasındaki kültürel farklılaşmalar da o derece hızlı seyrediyor. Bu yeni durumu, teknolojinin değiştirdiği hayatlar olarak değil, teknolojiyle eş zamanlı değişen hayatlar olarak değerlendirmeliyiz. Çünkü bu süreçte; şehirleşmenin, modernleşmenin, ulaşım, iletişim, eğitim, sağlık vb. birçok alanda artan imkanların yönettiği bir sosyo-kültürel değişim söz konusu. Bu değişim aynı zamanda bireysel ve toplumsal alışkanlıklarımızı, yaşam tarzımızı da yönetiyor. Doğal olarak ihtiyaçlarımız değişiyor, bazı mesleklerin önemi azalıyor, yeni bazı meslekler ortaya çıkıyor ve değer kazanıyor. Toplumsal değişmeye karşı duramayacağımız gibi, dijitalleşmeye karşı durmamız da mümkün değil. Bu sebeple; olumsuz örnekler üzerinde enerji harcamak yerine sürecin ve değişimin yönetimi konusunda çalışmalar yapmak zorundayız.

Bugün tüm dünyada en fazla trend olan organizasyonlar, teknoloji fuarlarıdır. Teknoloji fuarlarında sadece dijital ürünler sergilenmiyor, bir toplumun günlük hayatını, yaşam alanlarını, davranışlarını yönetecek tasarımlar vizyona sürülüyor. Yani tartıştığımız dijitalleşme süreci, kullandığımız teknolojik aletlerden çok daha fazlasını ifade ediyor. Her sene Barcelona’da yapılan Dünya Mobil Kongresi’ni birçoğunuz biliyorsunuzdur. Bu kongre, neredeyse dünyanın her bölgesinden teknoloji üreticilerini ve kullanıcılarını oraya taşıyan çok büyük bir organizasyon. Yetkililerin anlattıklarına göre, Barcelona turizmine ve ekonomisine de şaşırtıcı bir katkı yapıyor. Bu organizasyonlar sayesinde Barcelona’nın kendi kazanımı ve kazancı İspanya’dan çok daha fazla olduğu için; merkezî hükümete vergi vermek istemedikleri, bağımsızlık taleplerinde de bu ekonomik kazanımı paylaşmayı tercih etmedikleri ifade ediliyor. Yani teknolojik üretimin kendisi bir tarafa, 2-3 günlük pazarı bile büyük ekonomik ortamlara dönüşüyor.

Bizde ise, teknolojinin pratiklerinden istifade için yapılan çalışmalardan ziyade; olumsuz etkilerinin gündem olduğu, karamsarlığın hakim olduğu tartışmalar ön plana çıkıyor. Şu bir gerçek ki, neredeyse hepimiz, kullandığımız sosyal medya ağlarıyla sanal cemaatlerin birer üyesiyiz. Nasıl ki hiçbirimizin cep telefonu kullanmayı reddetmek gibi bir özgürlüğümüz yoksa, devam eden süreçte birçoğumuz için sosyal ağları kullanmayı reddetme özgürlüğü de olmayabilir. Çünkü günümüz şartlarında yaşadığımız hayat, hepimize erişilebilir olmayı zorunlu kılıyor.

Günümüz şartları dikkate alındığında, eğitim camiasında ve birçok iş ortamında yabancı dil bilmeyenlerin sistemin dışında kaldığını iddia edebiliriz. Kısa bir süre sonra, hem eğitim ortamlarında hem de birçok iş ortamında modern teknolojiyi kullanmanın zorunlu olacağı ve kullanamayanların sistem dışında kalacağı muhakkak. Bu sebeple eleştirel yaklaşımları bir tarafa bırakıp, dijital dönüşümü kendi toplumsal çıkarlarımız ekseninde yönetebilmenin imkanlarına odaklanmamız gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ederim...

Prof. Dr. Aliye MAVİLİ AKTAŞ:
(Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü Öğr. Üyesi)

Öncelikle böyle bir toplantının gündemine dahil olmaktan gurur duyduğumu söylemek isterim. Bilişim Uzmanı Sn. Bülent Bedir Bey’in değindiği

çok önemli noktalar oldu. Kendisinden ve aynı şekilde Medeniyet Üniversitesi'nden Abdülkadir Yeler Bey'den aldığım bazı çağrışımlarla, konuya katkı vermeye çalışacağım...

Aslında bu duruma iyi ve kötü perspektifinden bakmanın çok riskli olduğunu düşünüyorum. Çünkü iyi ve kötü yanlarıyla gerçeğin içindeyiz. Doğru ve yanlış boyutuyla yüz yüzeyiz. Bunun için, yüz yüze iletişimin yerine geçen sanal alemin ya da sanal iletişimin; bizi anlam dünyamızda kısırlaştıran boyutlarıyla ilgili konuşmak istiyorum.

Mesela çocuklarımın duygu dünyasındaki dışa vurumuna baktığımda, değişik noktalar gözlemliyorum. Sözü edilen empati; sadece dilde, bilişsel alanda olan bir kavram. Zira empatiyi geliştirmek demek, bir insana "*Seni anlıyorum!*" diyerek sırtını sıvazlamak değildir. Empati, gerçekten o duyguyu yaşamak demektir. Çocuklara uygulama tekniği verilirken önce resim çizdiriliyor, sonra o resme bakılıyor. Çocuk babasıyla el ele tutuşmuş ama annesini resimde yalnız olarak tasvir etmiş. Resimdeki babanın çocuğa olan istismarını ayrıntılı olarak incelememiz gerekir. İstismar nereden çıktı demeyin! Maalesef ki 'pedofili' gibi bazı rahatsızlıklar bu dokunmatik ilişmeden kaynaklanıyor ve oradan çocuğa ilişmeye doğru evriliyor. Bu dürtüsellik yönelimini dijital dünya mı yarattı, bilmiyorum. Ona bağlayamam ama şu var ki; "*Çocuğuna meme verirken evladının başını okşa, ona dokun!*" denilen bir kültürden, çocuğunu emzirirken WhatsApp'taki grup arkadaşlarına mantı satan bir anne modeline geçtik. O anneye "*Ayşe Kadın! Çocuğunun emmesi çok değerli bir şey, onu emzirirken ona dokunman lazım!*" dediğinizde ise, şu cevabı alıyorsunuz; "*Eve ekmek getirmem, kocamdan çok daha fazla para kazanmam lazım!*"

*Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü Öğr. Üyesi Sn. Prof. Dr. Aliye MAVİLİ AKTAŞ*

İşte bu evrilmeleri yaşarken, toplumumuzun aidiyet ve bağlanma dinamiklerine yeterince eğilemedik! Ailemizdeki bireylerin anlam dünyasında yaşanan hızlı akışa müdahale edemedik. Burada “*Elimizden kayıp giden bir dünya!*” diye başlayan karamsar bir konuşma yapmak istemiyorum. Sanal alem kötü değil ama şu durumdan da rahatsız oluyorum! Örneğin karı koca karşılıklı oturup yemek yerken, ikisi de ayrı telefonlarla WhatsApp gruplarında konuşuyorlar. Peki çocuklarımıza iyi-kötü, güzel-çirkin gibi bir diyalektik içinde gerçeklerle baş etmesini nasıl öğreteceğiz ve onlara duygusal dokunmayı nasıl aşılacağız?

Sanal alemde bu dokunma yok. Bu alemde her şey akıyor ve yaratılan sanal bir gerçeklik var. Ama bu gerçeklik, psikolojik dünyamızda yer edinmiyor. Benim bu dünyanın içinin çok boş olduğuna ilişkin bir duygum var ancak kendim de bunun belli oranda parçasıyım. Oturduğumdan beri en az üç gruba cevap yazdım. Bu bir çelişki mi? Hayır, mecburum! Çünkü o gruplar cevap bekliyor ama ben yüz yüze iletişimi tercih ediyorum.

Yüz yüze iletişimdeki göz temasının, sesin titremesinin, dokunmanın gücünün bireyin sosyalleşmesindeki ve psikolojik dünyasındaki anlamını 0-1 yaştan itibaren ortaya koyamadığımız sürece; bu konuların etiğini, hukukunu arkadan ören, içtihadına geç kalan akademisyenler olma tehdidi var. Ben bundan korkuyorum. Ama korkarken de cesaretsiz değilim. Yine de bu hayatın içinde bir anlam, bir çıkış, bir denge oluşturmaya çalışıyorum...

Abdullah ÇİFTÇİ:

(Sosyal Medya ve Bilgi Teknolojileri Strateji Der. Bşk. - Stratejist)

Öncelikle programı düzenleyen Sâim Hocam’a ve Ayten Hanım’a çok teşekkür ediyorum. Türkiye’de internetin canlı tarihiyim diyebilirim. 1993 yılında ilk dial-up bağlantısını gerçekleştirenlerden biriyim. O zamanlar TÜ-BİTAK’ta görev yapıyordum. 1995-2000 yılları arasında, 30 ilde 70 civarında konferans verdim. Bugün birçok STK ve ticaret odaları yöneticileri, internet ismini şahsımdan duymuştur.

Olaylar karşısında, sorduğumuz sorulara göre cevap alırız. İnternetin ekonomik yönünü ayrı; sosyolojik ve psikolojik yönü ile devlet üzerindeki etkisini ise ayrı ele almak gerekir. Dolayısıyla ‘*kültürel değişim*’ bir bütündür.

Bizler genellikle konunun sonuçlarından hareketle, “*Şu durum, şunu değiştiriyor!*” şeklinde yorumlarda bulunuyoruz. Ama bu sonuçları oluşturan başka bir ‘tasarımcı akıl’ var mı acaba? İşte bu soruyu sormamız lazım!

Örneğin, Bitcoin’i biz ne zaman duyduk? Bitcoin’i birkaç yıl önce bir Japon buldu, daha sonra bir Avustralyalı bilim adamı çıktı ve “*Onu ben yaptım!*” dedi. Oysaki Ekonomist Dergisi’nin 1988’deki kapağında Bitcoin resmi var. Üzerinde ise 2018 yazıyor ve kuşun altında da kağıt paralar yanıyor. Bu kuş, 1776’da ABD’nin sembolü olarak kabul edilmiştir. Sonra da ABD’deki bir grup buna itiraz etmiştir. Kısacası güvenlik ve istihbarat çağında olduğumuz için, devletleri yönetenler artık dijital dünyayı da istihbaratlaştırmaktadır. Öncelikle bunu bileceğiz...

*Sosyal Medya ve Bilgi Teknolojileri Strateji Derneği Başkanı
Sn. Abdullah ÇİFTÇİ’nin Konuşması*

Günümüzde ‘selfie’ kavramı çok kullanılmakta ve herkes selfie çekmektedir. ABD’de Georgetown Üniversitesi’nin yapmış olduğu araştırmaya göre; FBI, ABD’de internet kullanan bireylerin % 60’ına yakın bir kesiminin yüz tanımı yapabiliyor. Çünkü selfie, yüz tanıma sistemine entegre ediliyor. Bu yüz tanıma sisteminin olması için ise, üç boyutlu çekilmesi gerekiyor. Yarın bir gün, Batı’ya gittiğimizde pasaportu göstermemizin bir anlamı olmayacak. Çünkü bizi zaten tanıyorlar! Kiminle yazıştınız, öfke duyduğunuz konular nelerdir, kaç arkadaşınız var? İşte tüm bunları eksiksiz biliyorlar. Dolayısıyla dijital dünyada; bir şehrin, bir mahallenin, bir evin, bir bireyin beyninde ne olduğu, nelere tepki verdiği gibi birçok bilgi karşı tarafta mevcuttur. Arka planda da bu öfkeyi ya da tepkileri siyasal olarak yönlendirebilen bir yapay zekâ vardır.

Öncelikle toplum kendiliğinden dönüşmüyor. Çeşitli açılımlarla bir dönüşümü yaşıyor. Örneğin dünya genelinde; gençleri yönlendiren, bir buçuk

dakikalık, ciddi anlamda çalışılmış, görsel ve işitsel efektleri olan videolar var! Twitter'ın kurgulanması ise 140 karaktere dayanıyor. Dünya genelinde medyanın % 95'i tekeldir. 21. Yüzyıl, yani dijital dünya; yaşadığımız dünyaya paralel üretilen bir dünyadır. Örneğin kullandığımız emojiler var değil mi? İşte bu emojiler, yeni bir alfabe oluşturmak için tasarlanmıştır. 2045'te bu alfabeğe geçilmesi düşünülüyor ve bu konudaki ilk kitap da basıldı. Dünya genelinde her yerde, emoji klavyeleri üretildi. Bu da bir tasarımdır, sonuç değildir. Dolayısıyla sonuçlardan gittiğimiz gibi, tasarımlar üzerinde de durmamız gerekmektedir.

Bir diğer durum ise, bu olayın nasıl 20. Yüzyıl'da Sanayi Devrimi'nin bir sonucu olduğudur! Fabrika, iş, işveren ve bunlardan hareketle ortaya çıkan Marksizm; ardından da komünizm. Tüm bu akımların hocası, Haham Moses Hess'tir.

21. Yüzyıl'a geldiğimizde, kapitalizmin teknolojisi ile yine aynı yüzyıldaki küreselleşme teknolojisinin birbirlerinden farklı olduğunu görüyoruz. Dijital dünya, küreselleşmeyi beraberinde getiriyor. Silikon vadisi şirketlerine baktığımızda, tüm operasyonun dünya çapında gerçekleştiğini gözlemliyoruz. Dolayısıyla da 21. Yüzyıl, kendi Sanayi Devrimi ve kendi 'ekonomik modeli'yle geliyor. Bu yüzyılın bir kısmı kendiliğinden oluşuyor ama ana kısmının ise tasarlanmış olduğunu görüyoruz. Hazırlanan kurgu çalışılmış ve bitmiş. Silikon Vadisi'nin merkezi Çin ve burası endüstriyel atölyelerin oluşturulduğu bir yer. Yani 20. Yüzyıl'da Batı'da oyun kuranlar, dijital dünya tabanlı ve Çin kaynaklı. Yükselen bir Doğu yok, yükseltilen bir Doğu var. Ve bu süreç de yine dijital tabanlı. 20.yy'da ABD'yi baştan başa tren yoluyla donatanlar, 21.yy'da "*Bir Kuşak Bir Yol*" projesi üzerinden Çin merkezli yeni bir ticaret projesi ile sahnede.

Mesela "*Tekirdağ limanımız özelleşecek.*" deniliyor değil mi? Konuyu takip edersek, yüksek ihtimalle yapılan işin altından Çinliler çıkar. Zamanında "*Mersin Limanı özelleşecek.*" denildiğinde de işi Avustralya'nın yaptığı söylenmişti ama işin içinde Çinliler'in olduğu aşikârdı. Neden? Çünkü 21. Yüzyıl dijital dünyasının en büyük projesi, "*Bir Kuşak Bir Yol*" projesidir. 70 ülkeye, 8 trilyon Dolarlık yatırım yapılacak! Alibaba'nın CEO'su, "Ürettiğimiz ürünü 24 saatte dünyanın her tarafına teslim edeceğiz." gibi bir açıklamada bulundu. Bu da "*Bir Kuşak Bir Yol*" projesi ile lojistik şehirlerde yürütülecek. Türkiye'de ise Mersin, Kocaeli şehirleri ile Ege Bölgesi'nde yapılacak ve teslimat dronelarla gerçekleşecek.

Görüyoruz ki, burada ‘dijital para’yla yapılan bir alışveriş söz konusu. Dolayısıyla yeni bir dünya geliyor ve bu dünya büyük ölçüde kurgulanıyor. Mesela Facebook’un, Twitter’ın, Google’ın yatırımcılarına bakarsak; görünenlerle görünmeyenlerin epeyce farklı olduğunu anlarız. Örnek olarak Google ile NSA ilişkisini verebiliriz. Hayatımıza, ‘Pokemon GO’ oyunu gibi sanal gerçeklikler giriyor. Dolayısıyla birileri 21. Yüzyıl’da, ‘yeni bir dünya tasavvuru’ yapıyor. Böylelikle hayatımıza büyük ölçüde yapay zekâ girmiş oluyor.

Google’ın size dört tane projesini sayacağım. Öncelikle şunu belirtelim ki; Google sadece bir arama motoru değildir. Google üzerinden ‘21. Yüzyıl Dijital Uygarlığı’ dizayn edilmektedir. ‘*Google Beyin Projesi*’ dahilinde insan hafızasını bilgisayara aktarmaya çalışıyorlar ve çok az kaldığını söylüyorlar. İkinci proje ise, ‘*Google Robot Projesi*’dir. Bu proje sayesinde yapay kaslar yapıldı. Robotların mimikleri ise önümüzdeki süre zarfında tamamlanacak ve paralel bir insan ortaya çıkacak.

Üçüncü proje de ‘*Google Glass Projesi*’dir. Yani gördüklerimizin bulut sistemine kayıt edilmesi. Dördüncüsü ise ‘Wi-Fi’ projesi. Sonuç olarak; küresel güçler ‘dijital dünya’ya, devletlerin tekeline bırakılmayacak kadar ciddi bir proje olarak bakıyorlar. Yarın bir gün Türkiye “*İnterneti kesiyoruz!*” diyebilir fakat kesemez. Çünkü Google’ın ‘*Balon Projesi*’ var ve tüm dünyaya 2020’ye kadar ücretsiz Wİ-Fİ verilecek. Dolayısıyla lojistik, akıllı şehirler üzerinde çalışılmış ve kurgulanmıştır.

*Stratejist Sn. Abdullah ÇİFTÇİ'nin
İHA'ya Verdiği Demeç*

Biraz da, Google'ın yöneticisinin son iki kitabından bahsetmek istiyorum. Anlatmak istediğim birinci kitabın adı, *'Bir Zihin Yaratmak'* şeklinde. Kendi kavramları arasında kullandığı *'Z Kuşağı'* tabiri, *'sanal yerliler'* mânâsını taşıyor ve kitapta *"İnsanların beyin formatlarına operasyon yapacağız!"* deniliyor. Yani 'yeni bir zihin' oluşturulması hedefleniyor. Buna karşılık olarak Silikon Vadisi'nde alternatif bir yol izleyen Google çalışanlarından biri, *"Biz teknolojiyi en düşük zekâlıya göre tasarlıyoruz. Çocuklarınız teknolojiyi kullanıyor diye çok sevinmeyin, fazla kullanmalarına da müsaade etmeyin."* diyor. Dolayısıyla Elon Musk'tan Bill Gates'e kadar olan kurucu isimler, kendi çocuklarına teknolojiyi kullanma sınırı getiriyorlar. Dünyaya atılan formata karşı, çocuklarını bu süreçten uzak tutmaya çalışıyorlar.

Google yöneticisinin ikinci kitabının adı ise *'İnsanlık 2.0.'* şeklinde. Metinde, *"Tanrı'nın dünyası 1.0'dı, bizimki 2.0 olacak."* deniliyor. Biz dijital dünyada, gerçek insanı yaratıyoruz. Dolayısıyla nesnelerin internetinin 'teknolojik tekillik' içinde olduğunu belirtelim. Bu yatırımcıların anlayışları, bütüncül bir anlayıştır. *"Her şey birdir, tektir."* gibi bir düşünce temel alınmakta, pratiğe dökülmektedir. Yunan-Alman felsefesi teorikti. Bu insanların felsefesi ise pratik. Düşündüklerini aynı anda icrâ ediyorlar, pratiğe aktarıyorlar.

Google, dijital dünyanın yeni bir felsefî akımının öncüsüdür. Hong Kong'ta da Çin'de de çalışma merkezleri bulunuyor. Yani *"Biz yeni insan yaratıyoruz. Organ marketleri olacak, on beş dakika içerisinde gidip akciğerinizi değiştirebileceksiniz. Hatta tuvalete gidip geldiğinizde, tuvalet doktorunuza mesaj atarak sizde parazit olduğunu bildirecek. İşte biz, böyle bir dünya kurguluyoruz."* diyorlar. Böylelikle de insanın gerçekliği, algı boyutu değişiyor. Dolayısıyla *"Bu Tanrı'nın değil, bizim yarattığımız dünyadır! Ve bunun dini, transhümanizmdir."* deniliyor.

ABD'de ve Rusya'da partilerini kurdular. 'Paris İklim Tartışması' hep gündemde ve bunun ana nedeni ise dijital tabanlı dünya kurulumu. Trump ve çevresi bunu istemiyor; çünkü Paris İklim Anlaşması, sürücüsüz arabalara yol açmak istiyor. Ayrıca İngiltere'de de bu konuyla ilgili bir hazırlık söz konusu. Fosil arabalar için, kilometre başı ücret alınması hedefleniyor. Bugün ABD'de kavga şudur! 21. Yüzyıl'ın dijital tabanlı küresel dünyasına mı geçilsin; yoksa 20. Yüzyıl'ın kapitalist, sömürgeci sistemi devam mı etsin? Trump ve ekibi, dijital dünyanın küreselleşen ekonomisine karşı direniyor. Meksika'ya karşı duvar örme stratejisi, Çin'e karşı da vergi politikaları uygulama durumu söz

konusu. Trump'ın "*İklim anlaşmasını imzalamıyorum.*" demesi, aslında ortada bir küresel dijital dünya kavgası olduğunu kanıtlıyor. Biz sadece hükümetlerle değil; gençlerle, kadınlarla muhatap oluyoruz. Dijital dünyada yeni bir dünya yönetimi geliyor, devletlerin artık çok anlamı kalmadı. Ve şurası önemli ki; Z Kuşağı, kendi devletinden beslenmiyor. Öğretmenleri dinlemiyorlar. Öğrenci en ufak bir sorun sebebiyle bile olsa öğretmenini şikâyet ettiğinde, öğretmenin işi bitiyor. Yani birileri merkezî bir planlamayla, 'dünya genelinde dijital bir eğitim' ortaya koyuyor. Şu an tüm dünya çocuklarına, internet üzerinden aynı konseptte bir eğitim veriliyor. Ve buna Türkiye de dâhil.

Örneğin Twitter'da 100 milyon takipçisi olan Katy Perry, sanal bir idoldür. Bunlar istihbarat aparatlarıdır. Katy Perry herhangi bir olay hakkında bir mesaj verdiğinde; çok geniş bir kullanıcı kitlesi o mesajı görüyor, okuyor. Gezi Parkı Olayları'nda Madonna ve Bruce Willis, "*İstanbul'da cesetler var!*" gibi tweetler atmıştı. Dolayısıyla sanal dünya merkezî bir istihbaratın; özellikle yapay zeka, 'Deep Web' ve kripto paralar üzerinden kontrol etmeye çalıştığı bir mecrâdır. ABD'deki tartışmalarda; IŞİD'in Bitcoin ile finanse edildiği, 'eBay' üzerinden finans sağlandığı gibi bilgiler mevcut. Ayrıca 'Deep Web' de zannedildiği gibi kontrolsüz değil. Orası da istihbaratın kontrol ettiği, insanlara pompaladığı, "*Girin burada her şey serbest!*" dediği bir dünyadır.

Sonuç olarak 'Dijital Uygarlık'ta yeni bir devlet, yeni bir insan modeli, yeni bir fitrat, yeni bir ekonomi modeli, yeni bir para birimi söz konusu! Dolayısıyla bunları tüm yönleriyle ele almamız gerekiyor. Biz Türkiye olarak küçük küçük ağlar ve durumlar ile meşgul oluyoruz. Facebook ise daha küresel çapta projeler geliştiriyor. Alt düzeyde olmaya değil, daha üst düzeye erişmeye odaklanmalıyız.

IMF, 'dijital para' olayını bitirdi. ABD'nin yaklaşık 20 trilyon Dolar GS-MH'si var. Geline son noktada, bunun 13 trilyon Doları finanstan elde edilmekte. Eğer ABD dijital paraya geçerse, yıllık 13 trilyon Dolar kaybedecek. Dolayısıyla IMF'in üst aklı kripto para için, "*Her ülke kendi dijital parasını oluştursun, biz de IMF olarak oluşturalım. Dolar karşılıksız basılıyor. Sen maden yap. Bitcoin'de sana fırsat veriyorum; çalış para kazan, kendi değerini kendin üret.*" diyor. İşte bu durumda yeni bir finans düzeneği, yeni bir para, yeni bir din ilan edilen '*transhümanizm*'in ve 21. Yüzyıl için tasarlanan '*Dijital Uygarlık*' döneminin hazırlığıdır. Vakit kalırsa ikinci oturumda bu durumu değerlendireceğim, teşekkür ederim...

Sercan ÇALBAK:
(Bahçeşehir Üniversitesi Öğr. Görevlisi)

Bahçeşehir Üniversitesi'nde uzun süredir dijital pazarlama üzerine çalışıyorum. Böylesine verimli bir çalışmaya bizleri de davet ettikleri için Ayten Hanım'a ve Deniz Hocama çok teşekkür ediyorum...

Uzun bir süre dergicilik yaptım ve otomobil dergilerinde satışı etkileyen ana unsurun, 'süper sporcu otomobiller' kullanmak olduğuna kanaat getirdim. Daha sonra dergilerimizin web sitesini yaparken de, süper sporcu otomobilleri kullanıyor oluşumuzun hiçbir işe yaramadığını gördük. Web sitemizde en çok takip edilen, ulaşabildiğimiz otomobillerdi. Eğer Google'a da bakarsanız; dünyanın en çok aranan otomobil markası ile dünyanın en büyük otomobil markasının aynı olduğunu görürsünüz. Aramızda Ferrari'ye sahibi olmak istemeyen yoktur herhalde! Ama en çok aradığımız otomobil Ferrari değil. Aynı zamanda Google'da (Türkiye) en çok aradığımız siyasetçi de, yıllardır en çok oy alan Recep Tayyip Erdoğan. Yani gerçeklikle internet davranışı arasında da doğru orantı var. Bu yüzden gerçeklik konusuna kesinlikle katılıyorum, kendi gerçekliğimizi yaşıyoruz ve onu yaratacağız.

*Bahçeşehir Üniversitesi Öğretim Görevlisi
Sn. Sercan ÇALBAK'ın Konuşması*

Neyin ahlak veya neyin ahlaksızlık olduğu konusu, ahlak felsefesinin çok ciddi bir problemidir. Ben genel anlamda ahlak konusunda, özgürlükçü bir bakış açısına sahibim ve insanın kendi ahlakını kendisinin şekillendirebileceğini düşünüyorum. Bunu kendinizden de bilebilirsiniz. Muhtemelen bundan beş yıl öncesine kadar Facebook'ta arabesk kabul edebileceğimiz şeyler

paylaşıyordunuz. Şu anda ise çok daha ‘sofistike’ paylaşımlar yapmaya çalıştığınızı tahmin edebiliyorum. O yüzden de süreçle beraber sosyal medya paylaşımları yaparken, insanın ister istemez kendi sosyal medya ahlakını yansıtacağını düşünüyorum.

Sanayi Devrimi konusunda, Abdülkadir Hocamıza katılıyorum. Biz şu anda bunu da ıskalamak üzereyiz. Hepimiz Osmanlı tarihinin kahramanlık hikayeleri ile büyüdük ve bu tarz konular yine bizim kaçırdığımız, ıskaladığımız noktalar oluyor. Peki biz bunu değiştirmek adına ne yapıyoruz? Birçok söylediğimize katılıyorum ama asıl sorun şu! Biz ne yapıyoruz, neyi tartışıyoruz, gündemimiz ne?

Şöyle düşünelim; şu anda, dünyayı yöneten Süleyman’dan daha akıllı olmayanımız var mı? Sonuçta bilgiyi alüvyon gibi taşıyarak gidiyoruz ve bugün hepimiz Süleyman’dan daha akıllı! Bunu bir metafor ve sahip olduğumuz bilimsel bilginin güçlenmesi anlamında söylüyorum. Neticede Süleyman nükleer silah yapmayı bilmiyordu ama biz teorik olarak biliyoruz.

Hocalarımızın dediklerine birkaç şey ekleyeceğim... Dijitalde asıl tartıştığımız konulara, net yanıtlar aramalıyız. Hem geleneksel dönemi hem de dijital süreci yaşayan bir pazarlamacı olarak, sürekli ölçülebilir şeylerden bahsettiğimizi söyleyebilirim. Daha önce hiçbir şeyi ölçemiyorduk. Örneğin 50 yaş grubunda bir hanımefendiyi gözlemliyorsak, Seda Sayan veya Müge Anlı’yı izlemesi normal. Ama benim berberim de Müge Anlı’yı izliyor! Yani bugün, bu tarz birçok şeyi ölçebiliyoruz. Hatta ölçemediğimizin neden kaynaklandığını da tartışıyoruz.

Hocalarımın dijital dönüşüm meselesinde tartıştıkları birçok konuyla, çalışırken çoğu şirkette karşılaşıyorum. Büyük yazılım yatırımları yapıyor ve hepsindeki temel problem de, “*Ben bunu ne yapacağım?*” meselesi! Birçok yatırım çöp oluyor. Örneğin 5 bin Dolarlık fatura kesiliyor ama bunun karşılığında en fazla 100 Dolarlık bir hizmet kullanılabilir. Dolayısıyla bu dönüşümü anlamlandırmak ve ayak uydurmakla ilgili ciddi sorunlarımız var.

Aranızda haftada 10’dan fazla mobil uygulama kullanan var mı? Çok azdır ve çoğumuzda da durum aynıdır. Hâlâ ciddi anlamda yakınsama ve içselleştirme sorunlarımız var. Sürücüsüz otomobilleri tartışacağız ama birçoğunuz Google Maps ile bir yerlere gitmişsinizdir ve rota sürekli bir şekilde hata

vermiştir. Hâlâ şehirlerle ilgili ciddi sorunlar var ve toplumlar bunlara alışık değil. Çok fazla sayıda genç var; ama bu nesil nereye odaklanacak, hangi yöne gidecek? Hâlâ tam olarak kestiremediğimiz bir durumun içerisindeyiz ve yakınsama konusunda ciddi problemler yaşıyoruz. Ve bu durum çok hızlı devam ediyor.

Otomotiv sektörü bir kültürel değişim için söylüyorum. Binlerce liralık ‘Mercedes S Serisi’ alıyoruz. S Serisi kendini 4-5 yılda bir yenilerken, biz iPhone’u senede bir yeniliyoruz. İnsan bu kadar hızlı değişen ve dönüşen bir şeye çabuk adapte olamıyor ya da olmakta güçlük çekiyor. Haliyle bu alandaki ürünlerden sağlıklı fayda noktasında hâlâ ciddi sorunlarla karşı karşıyayız. Az önce örnek verilen, müthiş data bilgisi olan Airbnb ile ilgili de birçok konu var. Ama Airbnb de hâlâ yaşanan kötü deneyimlerle ilgili bir çözüm üretmiyor.

Sonuç olarak dijital dünyadaki durumu ne kadar iyi bilsek de insan denilen değişkeni hâlâ bilemiyoruz ve bununla ilgili nereye gideceğimizi de tam olarak kestiremiyoruz. Kısacası dijital dönüşümü nasıl içselleştirip yakınsayacağımızı, kendi kültürümüze ve dijital davranış ahlakı anlayışına nasıl adapte edebileceğimizi hâlâ çözebilmiş değiliz ve bu konuda çok büyük bir merak içerisindeyiz. Tabii ölçümleyerek, yavaş yavaş bir noktaya da geliyoruz. Ama yine de nerede durup nerede kalkacağımızı henüz kestiremediğimiz, Alvin Toffler’in bahsettiği ‘3. Dalga Devrimi’ne net olarak tanıklık ettiğimiz farklı bir dönemin içerisindeyiz. Teşekkür ediyorum...

Dr. Murat DAĞITMAÇ:
(Yıldız Teknik Üniversitesi)
Bilgisayar Öğretim Teknolojileri Bl. Öğr. Görevlisi)

Aliye Hocamın bahsettiği konuya katılıyorum ve açıkçası bu konuda ben de korkuyorum. Ayrıca bizim bu şekilde sadece yapılanları konuşmamızı da doğru bulmuyorum. Biz bu süreci hâlâ 10-15 sene geriden takip ediyoruz. Halbuki bizim meselemiz, bugünle değil gelecekle alakalı olmalıdır.

Sunumda da bahsedildiği üzere; dijital süreci, % 80 oranda tüketim odaklı yaşıyoruz. Eğitimden tutun da din konusuna kadar birçok alanda dijital imkanları yanlış kullanıyoruz. Bunun en bariz örneği olarak, eğitim sistemini verebiliriz. Biz çocuklara, eğitim süreci içinde bir nevi hırsızlığı öğretiyoruz.

Zira “*Git ödevini Google’da araştır!*” diyoruz. Çocuk da Google’a giriyor ve ilk sayfadakini kopyala yapıştır yaparak hocaya teslim ediyor. Bu sefer de ‘öğrenilmiş hırsızlık’ durumu yaşanıyor ve sorun büyüyor. Ancak çocuk bunun hırsızlık olduğunu da bilmiyor.

Okan Özbay Bey’in bu konuda güzel bir tezi var. Acilen Dijital Dönüşüm Bakanlığı konusunda çalışmalar yapılmalı ve bu çalışmalar da devlet düzeyinde gerçekleşmeli. Zira devlet bu konuda bir düzenleyici olmak durumunda. Bu önemli süreçte, her alanda nüfûz etmek zorundayız. Hukuk alanından tutun da tıp alanına kadar bu zeminlerin hepsini dijital sürece entegre edebilirsek; bir şeyler yapmaya başlamış oluruz. Açıkcası ben, bu konuda hâlâ bir şey yaptığımızı düşünmüyorum. Çünkü şu anda dijital dönüşüm süreci toplumumuza tamamen nüfûz etmiş vaziyette ve biz süreçle ilgili durum tespitleri ya da çözüme dönük adımlar noktasında yeterince aktif değiliz.

*YTÜ Üniversitesi Öğretim Görevlisi
Sn. Dr. Murat DAĞITMAÇ’ın Konuşması*

Örneğin ‘*dijital din*’ kurulacak diyorduk ve kuruldu. ‘Poppy’ isimli 17-18 yaşında YouTuber bir kız; tamamen profesyonel şekilde kurulmuş bir sistemde, ‘Poppy Dini’ diye bir din ilan etti. Bu ‘Poppy Dini’nin kitabı ve ilahileri bile var. Aslında baktığımız zaman çok basit bir sistem gibi gözüküyor. Bizim için çok saçma gelebilir; ama hedef biz değiliz, çocuklarımız. Araştırmayı yaparken eşime ‘Poppy’ diye bir şeyin olduğunu söyledim. O sırada 10 yaşındaki çocuğum bana “*Baba sen Poppy’yi nereden biliyorsun?*” dedi. Baktım ki çocuk Poppy’yi biliyor. Dolayısıyla bizlerin bu süreci oldukça geriden takip ettiğimizi düşünüyorum.

İkinci kitabımızın adını, *'Dijital Haçlı Seferleri'* koyduk. Abdullah Çiftçi Bey'in değindiği konuya kesinlikle katılıyorum. Birinci kitabımda, *"Sosyal Medya Bizi Neden Kullanır?"* başlığı, benim doktora tezimdi. Tezde, bireysel bazda da araştırmalar yaptım. Psikolog değilim fakat doktora tezinin içerisine bir araştırma koydum. Psikolog arkadaşlardan destek alıp, sosyal medya kullanıcılarının medyayı neden kullandıkları üzerine psikolojik bir analiz testi yaptık. Sonuç olarak şu noktaya ulaştık ki; Instagram kullanıcılarının % 40'na yakını narsizim başlangıcında ve Twitter kullanıcılarının da % 30'unda kişilik bölünmesi söz konusu. Fakat bunun ciddi şekilde etkileri var ve biz bu etkilerin ne olduğunu bilmiyoruz. Sadece *"Facebook kontrolden çıktı!"* gibi genel tespitler yaparak süreci okuduğumuzu zannediyoruz. Ama durum bu kadar basit ve masum değil.

Şu anda CIA, Facebook'u almış vaziyette ve bu alanı tamamen kendi bilgi toplama aracı olarak kullanıyor. Bizim bununla da alakalı çalışmalarımız var. Elimizden geldiği kadar üniversitelerle, devletle, bürokrasiyle bu konuda konuştuk. Facebook deyince bunu oldukça basite indiriyorlar ve *"Bürokraside yanlış bir adım atarım!"* düşüncesi ile de konudan çekiniyorlar. Fakat bizim burada bir şey yapmamız lazım! Şu anda bütün sistem para üzerine dönüyor ve sosyal medya ya da dijital medya alanındaki firmalar Türkiye'yi ciddi şekilde kandırıyor. TÜİK verilerine göre; 2016'da, internet reklamları üzerinden 3.8 milyar Dolar civarında bir gelir görünüyor. Kişilerin toplam olarak 500 milyon Dolar civarında bir vergi vermesi gerekiyor. Gidip konuştuğumuzda, bize bunun bir kanun açığı olmadığını söylediler. Dolayısıyla, bizi ve kanunlarımızı bizden daha iyi tanıyan bir yapıyla karşı karşıyayız. Vergi denetmenleri de, bu konuda yapacakları bir şey olmadığını söylüyorlar. Sonra biz de vergi dairesine şikayette bulunduk. Onlara, her yıl göz göre göre sosyal ve dijital medya üzerinden 500 milyon Dolarlık bir vergi kaybı yaşandığını söyledik. Açıkçası buna müsaade edenlerin ülkemize karşı büyük bir aymazlık içinde bulduklarını düşünüyorum ve bu konudan son derece rahatsızım. Zira ülkenin ekonomik bir kaybı söz konusu ise, bundan herkes rahatsız olmalıdır. Ben şu anda devlet memuruyum ama aynı zamanda da kendi devletime savaş açmış durumdayım. Zira bu yanlışları yönetim ve halk kesimi olarak el birliği ile anlamak ve çözmek durumundayız.

Belirli güçlerin belirli kurguları yapması ve bu süreci yönetmesi noktasında Abdullah Çiftçi Hocama kesinlikle katılıyorum. Bu merkezler 30-40 yıllık planları çizmişler ve bizler de o mevcut planların üzerinde gidiyoruz. En-

düstride 4.0'ı kaçırdık! Eğer 5.0'ı da kaçırsak, sıkıntı büyük olur. Örneğin 'siber güvenlik' gibi birçok terimler üretiliyor ve biz de bu terimleri olduğu gibi kullanıyoruz. Siber güvenlik, bizim paramızı ve bilgimizi koruyor. Peki bizim için bilgimiz ya da paramız mı önemli; yoksa kültürümüz, geçmişimiz, dinimiz mi daha kıymetli? Avrupa için kültürü ve dini belki hiç önemli değil. Zira hepsinin yaşadığı din de kültür de farklı. Onlar için önemli olan şey ise para ve güvenlik. Ama bu benim için önemli değildir. Fakat böyle olmasına rağmen biz kültürümüzü korumuyoruz.

Biraz önce bir hocamız, 5 yıl önceki yaptıklarımızla şimdiki yaptıklarımızın aynı olmadığından bahsetti. Bu toplumsal bir gelişme de olabilir. Fakat ben üstüne basa basa bunun toplumsal ve doğal bir gelişme olmadığını söylemek istiyorum. Bizi hep bir tarafa doğru yönlendiriyorlar. Çünkü bizi bizden daha iyi tanıyorlar. Google ve Facebook gibi adresler, bizim davranış şekillerimizi test edebilen çeşitli dijital oyunlar çıkarttılar. Çocukları ve ergenleri bu oyunlara dahil ederek; kişilerin narsizm başlangıcı yaşadığını, şiddete eğilimli ya da yardımsever bir kişilik taşıdıklarını çözdüler. Örneğin bu masa etrafındaki herkesin bir hafta sonra ne yapacaklarını ve nasıl hareket edeceklerini bilsem, onlara her şeyi yaptırırım. Çünkü sizi sizden daha iyi tanıyorum! Şu anda karşımızdaki yapı da bizi bizden daha iyi tanıyor ve ne yazık ki bizler buna henüz bir çözüm üretmiş değiliz. İşte bizler de kendi gayretlerimizle bir yerden ateşi yaktık. Artık ateş bizi mi yakar karşı tarafı mı bilmiyorum ama böyle bir çalışma içerisine de girdik. Bundan sonraki süreçlerde bu tarz çalışmaların artmasını ve süreç içinde de netice vermesini diliyorum, teşekkürlerimi sunuyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(İAÜ TARMER Müdürü)

Dr. Murat Dağıtmaç Bey'e teşekkür ediyoruz. Öğleden önce başladığımız ilk oturumu kapatıyorum. Çalıştayımızın birinci oturumu, 'iletişim' ile ilgiliydi. Öğleden sonraki ikinci oturumuzda ise konunun toplumsal boyutuna, bu yeni iletişim sürecinin sosyal etkilerine ağırlık vereceğiz...

İKİNCİ OTURUM

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(İAÜ TARMER Müdürü)

İAÜ Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi TARMER ile İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin ortaklaşa hazırladığı '*Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri*' başlığını taşıyan çalıştayımızın ikinci oturumunu açıyorum.

İAÜ TARMER Müdürü
Sn. Prof. Dr. M. Sâim YEPREM

Bu oturumda; TARMER Yönetmeliği'nin 5. ve 6. maddelerinde geçen '*teknolojik gelişmelerin toplum ve kültür üzerindeki etkileri*' hususunun bir uygulamasını gerçekleştirecek ve '*dijital dönüşümün toplum üzerindeki etkileri*' konusuna değineceğiz.

İlk oturumda, 'iletişim' ağırlıklı konular konuşuldu. Nitekim bu iki konuyu birbirinden ayırmak da mümkün değildir. Birinci oturumdaki konuşmalarda da toplumsal etkiler üzerine görüşmeler yapıldı. Bu oturumda ise, hem 'iletişim' hem de 'toplum kültürü' açısından görüşmeler yapılacak ve konu, ortak sorularla geliştirilecektir.

Bu oturumun açılış konuşmasını, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Öğretim Üyesi, Uzman Psikolog Sn. Dr. Mehmet Dinç yapacaklar. Bu sunumun akabinde de, konuya ortak konuşmalarla devam edeceğiz...

Dr. Mehmet DİNÇ:
(Hasan Kalyoncu Ünv. Psikoloji Bölümü Öğr. Üyesi,
Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Başkan Yrd.)

Merhabalar, hepinizi saygıyla selamlıyorum... *‘İnternet ve Teknoloji Bağımlılığı’* alt başlığında davranışsal bağımlılıkları uzun yıllardan beri çalıştığım için, doğrusu yıllardan beri uzun uzun konuşmaya alışkınım. Ancak burada süre sınırından dolayı, mümkün olduğu kadarıyla özet anlatmaya çalışacağım. Konu en çok gençleri etkiliyor gözükütüğünden, mevcut tabloyu özellikle gençler çerçevesinde değerlendirmeye çalışıyorum.

*Hasan Kalyoncu Üniversitesi Öğretim Üyesi
Sn. Dr. Mehmet DİNÇ'in Konuşması*

Öncelikle bir şeyi görmemiz lazım. İnternet ve teknoloji ile ilgili özellikle yakın zamanda hayatımızı etkileyen büyük değişimler oldu. Ancak söz konusu değişim, hayatımızın birçok alanında gerçekleşti. Bugün geldiğimiz noktada internet ve cep telefonu başta olmak üzere çeşitli teknolojik aletler, yaşamımızın merkezinde yer almaya başladı. Merkezinde yer alma ifadesi önemli, çünkü bu konuda yapılan araştırmalardan bir tanesinde gençlere *“Susuz mu kalmak istersiniz, internetsiz mi?”* diye soruluyor; onlar da *“Susuz kalmayı tercih ederim.”* diyorlar. Aç kalma konusunda sorulan soruya da aynı cevabı veriyorlar. Yani susuz kalma ya da aç kalma, internetsiz kalmadan daha tercih edilir hale gelmiş.

Dolayısıyla teknolojiyle, hava gibi su gibi bir ilişki kurmuşlar. Tabi bu sıkı ilişki kısmen zamanın ruhundan kaynaklanan, problem olmayan bir ilişki. Çünkü değişim, insanın ve dünyanın doğasında var olan bir olgu. Bu sebeple de gayet doğal olan değişim sürecindeki teknolojiyi ya da interneti suçlamak doğru değil. Ancak değişim, bu sürecin tam merkezinde yer alan insan için zor olabiliyor. İnsanlar değişime adapte olmakta problemler yaşayabiliyorlar. Problemler başka problemleri doğuruyor ve biz bir noktada artık bağımlılıklardan bahsetmeye başlıyoruz. Tabi bu problemlerin, bireylerden ya da toplumdan kaynaklanan farklı sebepleri var. Zaten ikinci oturumda, toplumdan kaynaklanan bu sebepler üzerinde durmaya çalışacağız...

İlk olarak, hayatımızda değişimle alakalı neler olduğunun üzerinde durmak; internet ve teknoloji bağımlılığı dediğimiz şeyin toplumsal zeminini hazırlayan faktörlerle ilgili bazı gerçekleri sizlerle paylaşmak isterim.

Bunlardan bir tanesi, yaşam alanlarımızın ciddi şekilde değiştiği meselesidir. Son yüzyılda kitleler, hem Türkiye’de hem de dünyada çok büyük oranda köylerden şehirlere geçmeye ve şehirlerde kimsesizleşmeye ve kimliksizleşmeye başladılar. İnsanlar, tam olarak tanıyamadıkları ve ait olmadıkları büyük mekânlarda yaşıyorlar. Yanlış hatırlamıyorsam, şöyle bir istatistik söz konusu. 1900’lü yılların başında Türkiye nüfusunun % 70’i köylerde yaşarken, % 30’u ise şehirlerde yaşamaktaydı. Ancak bugün bu durum, tam tersine dönmüş durumda. Şehirler artık ‘*mega şehir*’ konumunda ve insanların var olmadığı, kendilerini ifade edemediği, görünemedikleri bir yer haline geldiler.

Bir danışanım bana şöyle söylemişti; “*Hocam, on yıldır aynı binada oturuyorum ama adım hâlâ on yedi numara.*” Danışanımın her gün gördüğü insanlar var fakat hiçbiri birbirini tanımıyor.

Geçen gün bir resim gördüm. Bir ilkokul öğretmeni çocuklara sağı solu öğretmek için alıştırmayı yapıyor ve arada şöyle ifadeler geçiyor; “*Evimin sağında ... var, solunda ... var, önünde ... var, arkasında ... var.*” Çocuk ise hepsine aynı şeyi yazmış ve ‘*apartman*’ demiş. Dar mekânlara sıkışıp kalan bir nesille karşı karşıyayız. İster istemez bu çocuklar enerjilerini boşaltabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri ve sosyalleşebilecekleri imkanlar ve zeminler arıyorlar. Ve bu olanaklar büyük şehirlerde olmadığı için, çocuklar da ister istemez sanal dünyaya yönelmek zorunda kalıyorlar. Çünkü temel bazı ihtiyaçları var ve bunları gerçek hayatın akışında karşılayamıyorlar.

Geçen senelerde İngiltere'deki bir sosyal medya kampanyasında, iki tane resim paylaşıldı. Bir tanesi bir mahkumun, bir tanesi de bir çocuğun resmi. Altına şu soru notunu yazmışlar; “*Sizce hangisi daha çok açık alanda kalıyor?*” Aslında bu cevap, şüphesiz “*Çocuk!*” olmalıdır. Mahkum çocuktan nasıl daha fazla açık havada kalabilir ki? Fakat doğru cevap “*Mahkum!*” Mahkumlar daha çok açık havada kalıyorlar, çünkü mahkumlara bir saatlik aydınlık izni veriliyor ve onlar bu saati son saniyesine kadar değerlendiriyorlar. Ama çocuklar bir saat bile gök kubbeyi görebilecekleri imkana sahip değiller. Bu durum ister istemez psikolojik bir sıkışıklığı da beraberinde getiriyor ve çocuklar gerçek dünyada alternatif bulamadıkları için sanal dünyaya yöneliyorlar. Cihazlar; doğdukları andan itibaren en çok gördükleri, en yakın oldukları, anne babalarından daha çok ilişki kurdukları bir araç hâline gelmiş durumda. Cihazlarla iletişim kurmak, insanlarla veya doğa ile ilişki kurmaktan daha kolay geliyor. Bu noktada da, ‘çocukların daha yalnız olduğu bir dünya’ gözlemliyoruz. Çocuklara “*Hava harika, dışarı çıkıp oynasana!*” dediğimiz zaman aklına gelen şey, dışarıda bilgisayar oyunları oynamak oluyor. Dolayısıyla da çocukların çok daha yalnız oldukları, sosyal ilişki anlamında fakirleştikleri bir dönem içindeyiz.

“*Küreselleşme; eşyadan yana zengin, insandan yana fakir olduğumuz bir dönemdir.*” şeklinde bir tanım var. Hakikaten de çocuklarımız ve belki bizim için durum böyledir. Eşyadan yana çok zenginler ama insandan yana fakir bir dönemden geçiyorlar. Bundan dolayı da yalnızlık ihtiyaçlarını gidermek için teknolojik aletlere gereğinden fazla yöneliyorlar. Hayal dünyaları, algıları, gerçeği yorumlama yetileri de bu durumdan ister istemez etkileniyor. Bir gerçeği olduğundan çok farklı, bağımsız bir şekilde algılayabiliyorlar. İlgileri, hedefleri, idealleri değişebiliyor. ‘Ben merkezli’, başkalarını göremedikleri, düşünemedikleri bir hayat yaşıyorlar. Hayal ve ideal arasında bir farklılık söz konusu oluyor.

*Uzman Psikolog
Dr. Mehmet DİNÇ'in Sunumu*

En tehlikeli olduğunu düşündüğüm noktalardan bir tanesi de, vücut sistemlerinin değişiyor olması. Bu durum birçok açıdan sıkıntılıdır ama en çok da gelişim psikolojisi açısından önemlidir. Normalde bir insan sabah uyandığında dinlenmiş bir şekilde uyanır, hayata başlar; akşama kadar koşturur, enerjisi biter ve akşam tekrar dinlenmek için uyur. Fakat çocuklarımız, ciddi anlamda uyku problemleri çekiyorlar. Bu sorunu yaşayan pek çok genç görüyorum! Gece 11-12’de uyumaları gerekirken, çok daha geç uyuyorlar. Bir danışanımın uyku saatini sabah 05:00’ten 04:00’e çekmeye çalışıyoruz. Bu söylediğim saat, uykuya başlamak için insanın tabiatına oldukça ters bir saat. Melatonin hormonunun salgılanması açısından son derece problemlili bir zaman dilimi. Geçenlerde bir lise öğrencisi, “*Sabah kalktığımda rutinim, yirmi dakika yatakta dinlenmektir.*” diyor. Yeni uyandın, nereye dinleniyorsun? Maalesef sistem bozulduğu için, hayata yorgun bir şekilde başlayıp öyle devam ediyorlar. Hayatı bir gerçek üstü film karesi veya oyun sahnesi gibi görüyorlar ve neticede ‘psikolojik dayanıklılık’ dediğimiz durumları alt üst oluyor. Bir problemle karşılaştıklarında onunla mücadele etme güçleri, herhangi bir sıkıntıyla karşılaştıklarında onun üstesinden gelebileceklerine dair inançları da değişiyor.

İstanbul’da çok iyi bir üniversiteden mezun olan, bilgisayar oyunu bağımlısı bir gencin ifadeleri; tüylerimi diken diken etmişti! Sizinle paylaşmak isterim. Bu genç, ağlayarak babasına diyor ki, “*Üniversiteyi uzata uzata, bir şekilde bitirdim. Ama kendi kendime bakabileceğime inanmıyorum! Bana hayatı boyu bakar mısınız?*” Ve genç bunları söylerken çok ciddi. Çünkü bu gençte, ‘psikolojik dayanıklılık’ dediğimiz hal ciddi anlamda düşmüş durumda.

Bir başka gencimizin paylaşımı ise şöyle; “*Gerçekten bıktım, her sayfada aynı şey! Konser konser konser! Gidemiyoruz işte! Never say never! Kendimizi bu paylaşımları yaparak üzüyoruz. Bugün hayatımın en kötü günü! Bileklerimi kesmeye çalıştım yapamadım. Güçlü kalmaya çalıştım, yapamadım! Tek yapabildiğim göz yaşını dökmek ve inşallah ölüüm diye dua etmek. Gerçekten beni öldürmek isteyen var mı? Varsa öldürsün, bu acıyla yaşayamam.*” Kurduğu cümleler böyle! Bu kızımızın başına ne tür bir felaket, ne tür olağanüstü bir olay gelmiş olabilir? Annesini babasını bir gecede mi kaybetmiş acaba? Elini ayağını mı yitirmiş? Hayır! Kendisi Justin Bieber adlı bir şarkıcının konserine gidememiş! Ama tepkisi üzülmeye, hüznlenmeye, dertlenmeye boyutunda değil. Canına kıymak isteyecek kadar ileri giden bir tepkisi var! Maalesef çocuklarımızın psikolojik dayanıklılıkları azaldıkça, hayatla kurdukları ilişki de böylesi tuhaf bir duruma dönüşüyor. Hayat karşısında kendini gösterebilen, ifade edebilen bir insan olmaktan daha çok, zorluklar karşısında yenilmeye, yıkılmaya hazır bir hale geliyoruz.

Teknoloji tek başına zararlı bir şey değildir ama psikolojik anlamda daha hassas yapıya sahip olanlar, daha ciddi problemler yaşayabiliyorlar. Bu oturma, “*Olayın psikolojik ve sosyal cephesini nasıl toparlayabiliriz de; özellikle risk altında olan çocuklar bu problemlerle karşılaşmadan, teknolojiden doğru, aktif ve olumlu bir şekilde faydalanabilirler?*” sorusuna cevap niteliğinde olacağı için çok kıymetli bir oturumdur.

Konuya giriş yapmak bağlamında birkaç meselenin üzerinde durmak istiyorum. ‘Bağımlılık’ dediğimiz zaman genellikle aklımıza gelen şey, kimyasal bağımlılıktır. Biz bağımlılığı ikiye ayırırız; kimyasal bağımlılık ve davranışsal bağımlılık. Genelde bağımlılık denildiğinde Türkiye’de de, dünyada da öyledir. Akla ilk olarak uyuşturucu, alkol ve sigara gelir. İşin elbette bu tarafı da vardır ama olayın öbür tarafında davranışsal bağımlılıklar dediğimiz ‘kumar bağımlılığı’, ‘alışveriş bağımlılığı’, ‘spor bağımlılığı’, ‘cinsel bağımlılık’ ve ‘internet bağımlılığı’ da söz konusudur.

Peki, bir davranış ne zaman bağımlılık haline gelir? İnterneti çok kullanmak, internet bağımlılığı değildir. Bu durum çok yanlış anlaşılıyor. Bunu şunun için söylüyorum; internet bağımlılığı dediğimiz şey, şakası olmayan ve mutlaka tedavi edilmesi gereken ciddi bir hastalıktır. Maalesef ‘interneti kötüye kullanmak’la ‘internet bağımlılığı’ birbirine karıştırıldığı için, insanlar ‘internet bağımlılığı hastalığı’ni ciddiye almıyorlar. Bir gün seminerde şöyle dedim; “*Çocuğunuz odasına çok kapanıyorsa, başarısında ciddi düşüşler varsa, sizin cebinizden para çalmaya başladıysa ve de öz bakımı azaldıysa, bu çocuk risk belirtilerine sahiptir, uyuşturucu bağımlısı olabilir. Bir kontrol edin.*” Bir anne geldi ve “*Hocam, bunların hepsi benim çocukta var. Oğlumla bir görüşür müsünüz?*” dedi. Çocuk ile görüştük ve öğrendim ki, uyuşturucu bağımlısı değil. Fakat online kumar oynuyor, dolayısıyla da bütün parasını harcıyor. Her şeyle ilişkisini kesmiş ve sadece kumar oynuyor.

Durumu anne ve babaya izah ettiğimde ise anne şöyle dedi; “*Çok şükür Allâh’ım! Uyuşturucu bağımlısı olmasın da, kumar bağımlılığı bir şekilde çözülür.*” Maalesef ‘davranışsal bağımlılıklar’ dediğimiz bağımlılıklara kötü alışkanlık nazarıyla bakılırken; ‘davranışsal bağımlılık’ dediğimiz unsur, süreçleri ve sonuçları açısından kimyasal bağımlılıklardan çok daha tehlikeli, tedaviye çok daha geç yanıt veren, daha zor tedavi edilebilir bir durumken çok daha iyimser karşılanabiliyor. ‘İnternet bağımlılığı’ bunlardan bir tanesidir.

Peki internet kullanan bir insana, “*Bu insan internet bağımlısıdır.*” dememiz için hangi şartlar gerekiyor? Bu alanda yapılan çalışmalar, şu altı şartın önemli olduğunu gösteriyor. Nedir bunlar? Birincisi, ‘dikkat çekme’dir. Bir insanı tanımasanız bile o kişiyle yirmi dört saati beraber geçirdiğinizde, hayatının büyük oranda belli bir davranış etrafında döndüğünü, birinci önceliğinin o davranış olduğunu görmeniz; ‘*dikkat çekme*’ kriterine karşılık geliyor. İkincisi, ‘*duygu durum değişimi*’dir. Bir insan üzüldüğünde, sevindiğinde ya da kötü hissettiğinde o anki duygusunu değiştirmek için hep aynı yola başvurur. İnsanlar kafasını dağıtmak ya da yorgunluğunu azaltmak için bilgisayar oyunu oynayabilir. Ama bir insan kafasını dağıtmak için yalnızca bilgisayar oyunu oynuyorsa ve başka hiçbir şekilde kendini iyi hissedemiyorsa, işte o zaman bir problem var demektir.

Bir diğer mesele, ‘*tolerans gelişimi*’dir. İnternetin her geçen gün daha uzun süre kullanılması ve bir süre sonra yapmak zorunda olduğu şeyler dışındaki bütün vaktini fiziksel ya da zihinsel olarak internette geçirmesi, yani ‘*geri çekilme*’ belirtileri; çok tartışmalı bir semptomdur. Çünkü uyuşturucu ve diğer bağımlılıklarda bu konuşuluyor ama dikkat ederseniz ‘*internet bağımlılığı*’ ilk konuşulduğu zamanlarda, “*Geri çekilme belirtisi olarak değerlendirilemez.*” gibi ifadeler söz konusuydu. Şu anda ise gördüğümüz odur ki; çok sakin yapılı ve munis çocuklar bile, internet zorla kapatıldığında bir şekilde öfke krizlerine girebiliyorlar. Aynı şekilde dürtü kontrol bozukluğunun davranışlarını gösterebiliyorlar ya da içe kapanıp depresyon benzeri davranışlara girebiliyorlar. Dolayısıyla ‘geri çekilme’ belirtilerinin ortaya çıktığını görüyoruz.

Diğer bir nokta ise, ‘yakın çevreyle devamlı çatışma’dır. Bir diğeri de ‘nüksetme’dir. Yani ne kadar kontrol altına alınmak istenirse istensin bir türlü kontrol altına alınamaması, devamlı olarak kontrolsüz bir şekilde o davranışa yönelmesidir.

‘İnterneti kötüye kullanma’ durumu; internet bağımlılığına kıyasla çok endişe edilecek, korkulacak bir şey değildir. Zira üzerinde durulduğunda, o davranış değiştirilebilir. ‘İnternet bağımlılığı’ ise tehlikeli bir durumdur. Üzerinde durulması ve ayrıca tedavi edilmesi gereken bir problemdir. Ancak ‘internetin kötüye kullanımı’ çok yaygın olduğu için, ‘internet bağımlılığı’ ifadesini insanlar fazla ciddiye almıyorlar. Herkesin internet bağımlısı olduğunu düşünüyorlar. Bugüne kadar kimse bana, “Uyuşturucu bağımlısıyım.” diye şaka yapmadı. Ama internet bağımlılığı konusunda “Ya hocam, biz de internet bağımlısıyız!” gibi şakalar yapılabiliyor. Çünkü internet bağımlılığına o kadar ciddi bir mesele olarak bakılmıyor. Bu yüzden konuyu ciddiye almak ve bu belirtiler üzerinden de kötüye kullanım ile bağımlılığı birbirinden ayırmak zorundayız ki her ikisine de doğru şekilde yaklaşabilelim.

Çocuklar niçin internet bağımlısı oluyorlar? Bu hususta üç temel neden üzerinde durmak gerekiyor. Bunların ilki, iyi hissetmek. ‘İyi hissetmek’; bir şeyler kötüye gittiğinde, yaşanan duygu durumunu değiştirmek için kullanılıyor. En önemli maddelerden bir tanesi ise ‘daha iyi hissetmek’ meselesi. Zira mevcut iyilik hali yetmiyor.

Geçen sene psikoloji bölümünde okuyan bir öğrencim, “Hocam, intihar eden insanlara çok saygı duyuyorum.” dedi. Ben de “İntihar mı edeceksin?” diye sordum, “Korkmayın intihar etmeyeceğim.” dedi. Detay sorduğumda ise şu cümleleri kurdu; “Hocam... Beni aşağıya çeken bir derdim, bir sıkıntım, herhangi bir travmam ya da problemim yok. Ama yukarı çeken bir şey de yok! Beni heyecanlandıran, ümit veren, neşe veren, hayata bağlayan, motive eden bir şey de yok. Bu yüzden boşu boşuna yaşadığımı düşünüyorum, intihar edenler bana çok cazip geliyor.”

Çocuklar ‘boşu boşuna yaşamamak’ için, daha iyi hissetmek, duygu durumlarını yükseltmek için internet dünyasına girebiliyorlar. Çünkü orada, gerçek hayatın vaat edemediği çok sayıda olgu var. 17-18 yaşlarındaki çocuklara hiçbir sorumluluk verilmiyor ama o çocuk çevrimiçi dünyada birçok krallık yönetiyor, medeniyetler kuruyor, bir sürü askerî elemanın yöneticisi oluyor. Ve orada da kendini daha kıymetli, daha iyi hissedebiliyor. Ama bu durumun gerçek dünyada bir karşılığı yok. Özetle; daha iyi hissetmek için, çokça internet kullanımına başvuruluyor.

Bir diğer mesele ise, ‘uyum sağlama’ meselesidir. Bu konu da, internet bağımlılığına giden yolda en etkili olan toplumsal faktörlerden bir tanesidir. Uyum sağlama, bütün herkes nasılsa öyle olmaktır. Örneğin ergen bir çocuğu düşünelim! Sınıfına giriyor ve sınıfın tüm gündeminin, bir bilgisayar oyununda geldikleri seviye olduğunu görüyor. Bu çocuğun o bilgisayar oyununu oynamadığını varsayalım! O zaman sosyal olarak zorluklar yaşayacaktır. Onların tabiriyle sınıfın ‘dışlağı’ olur ve sınıfta onunla konuşan, samimi olan kimse olmaz. Çünkü o, sınıfın adetlerine ve modasına uymuyordur.

Ergen bir kız öğrenci düşünelim. Arkadaş grubunun takıldığı sitelere girmez, o grubun kullandığı iletişim araçlarını kullanmazsa dışlanır. Örneğin WhatsApp uygulamasında mesajlara bir saat sonra dönerse, olay çıkabilir. İçinde bulunduğu gruba adapte olabilmek için ciddi çaba sarf eden genç, maalesef interneti kötüye kullanmış olur ve sonrasında da bağımlılığa dönüşen bir süreç içine sürüklenir.

İnternet bağımlılığı dediğimiz olguyu, ikiye ayırıyoruz. Birincisi ‘*genel internet bağımlılığı*’, ikincisi ise ‘*özel internet bağımlılığı*’dır. Genel internet bağımlılığı, bir insanın internette uzun saatler vakit geçirmesi şeklinde açıklanabilir. Bağımlı insanların internette bu denli uzun takılmasının özel bir sebebi yoktur, sebep sadece internette takılmış olmaktır. Ama özel internet bağımlılığı, internette uzun süre bir amaç uğruna takılmaktır. Bu da kumar, cinsellik, sohbet, alışveriş, sosyal medya, bilgi ya da haber peşinde olma gibi nedenlerle açıklanabilir. Maalesef özel internet bağımlılığında; özellikle de gençlerimizde görülen, oyunlarla alakalı ciddi problemler söz konusudur. Yine yakın zamanda kumarla alakalı problemlerin arttığını görmekteyiz. Cinsellikle alakalı problemler de had safhadadır ve ciddi bir tehlike olarak kapımızda beklemektedir. Konuyla alakalı ülkemizde yapılmaya başlanan araştırmalar da hakikaten endişe verici bir durumun varlığını işaret ediyor. Sosyal medya, başlı başına ele alınması gereken bir meseledir.

Şu anda elimizde bulunan verilerden gördüğümüz odur ki; internet bağımlılığı dediğimiz olgu 2000’li yıllardan 2010’a kadar, daha çok genel internet bağımlılığı şeklinde seyretmekte idi. 2010’dan beri ise; popüler sosyal medya araçlarının daha çok çeşitlerle dünyamıza girmesiyle beraber, özel internet bağımlılığının daha fazla yaygınlaştığını gözlemliyoruz.

Benim yüksek lisans çalışmam, genel internet bağımlılığı; doktora tezim, özel internet bağımlılığı üzerineydi. Özel internet bağımlılığı üzerinde özellik-

le kumar ve cinsellik konularında, lise öğrencileri ile çalıştım. Kumar ve cinsellik konularında, çok daha fazla sıkıntı içerisinde olduğumuz yönünde verilere ulaştım. Ayrıca bu konular, üzerinde durulmayı hak eden konulardır. Bugün değilse bile yarın daha çok konuşmak zorunda kalabileceğimiz iki önemli konudur.

Bu konuların detaylarını süre sınırlılığı sebebiyle geçeceğim ama şu hususlara değinmeden de edemeyeceğim! Bir bağımlılık meselesi var, bir de problemlili kullanım meselesi! Problemlili kullanım meselesini, birkaç başlığa ayırmamız gerekiyor. İnternet bağımlılığının altında; daha çok bizim gündemimizde olan, online olarak ulaşılabilen kumar, cinsellik, alışveriş, gezinti gibi başlıklar var. Bunlar dışında sosyal medyayı ayrıca ele alabilmek için, ‘problemlili sosyal medya kullanımı’ nı değerlendirmemiz lazım. Problemlili ekran kullanımının üzerinde de ayrıca durmak istiyorum. Çünkü teknoloji bağımlılığı dediğimizde; akla gençler, bilgisayar ve internet geliyor. Halbuki burada kocaman bir grup var. Bu grup; orta yaşlı, yaşlı ve televizyonla inanılmaz sağlıklı ilişki kurmuş, hayatını televizyon etrafında döndüren insanlardan oluşuyor. Çocuklar, doğdukları evlerde hayatı şöyle kodluyorlar; *“Sabah olur, işe ya da okula gidilir! Akşam gelinir, ekranın başına geçilir, ondan sonra da yatana kadar ekran başında kalınır. Ve bu her gün bu şekilde devam eder.”*

Örneğin çocuk, *“Ben bu ekranın başında durmayacağım, öteki ekranın/ internetin başında duracağım.”* diyor ve anne babalar da bundan şikayetçi oluyor. Anne babalardan hep şu sözü duymuşumdur; *“Hocam, oğlumuz internetin başından kalkmıyor! Kalksın, bizimle televizyon izlesin! O ekranda durmasın, bu ekranda dursun.”* Bu durumda değişen bir şey yok aslında. Buna rağmen anne babalar ciddi bir kötü örneklik teşkil ediyorlar. O yüzden ‘problemlili ekran kullanımı’ nı da konuşmamızın faydalı olacağını düşünüyorum.

Bir diğer mesele, ‘problemlili dijital oyun oynamak’ tır. Yani internetten bağımsız olarak bilgisayarda, cep telefonunda veya dijital aletlerin herhangi birinde oyun oynamak!

Son olarak da problemlili mobil cihazın kullanılması meselesi var. Bu da, yine internetten bağımsız olarak cep telefonlarıyla sağlıklı, sıkıntılı bir şekilde ilişki kurulması anlamına geliyor. Dediğim gibi bunlara ‘bağımlılık’ demiyoruz ama ‘problemlili kullanımlar’ bir süre devam ettiğinde bağımlılığa dönüşebiliyorlar. Problemlili kullanımla alakalı avantajımız ise şu ki; geriye

döndürmek bağımlılığa göre çok daha kolay oluyor. Yeter ki, hayatı zenginleştirmeyi bilelim; tam tersine daraltıp fakirleştirmeyelim.

İnternet bağımlılığı vs. ile alakalı temel ölçülerimizden bir tanesi şudur! *“Kullanımı hayatı zenginleştiriyorsa hiç problem değil! Beni daha yetenekli, daha sosyal ve daha üretken kılıyorsa güzeldir! Ama hayatımı fakirleştiriyorsa, tek bir kanala sokuyorsa ve diğer bütün kanallarımı kapatıyorsa burada bir sıkıntı var demektir.”*

İnterneti, kolaylaştırdığı kadar kullanmamız gerekir. O yüzden bir insana ‘internet bağımlısı’ diyebilmek için saat ölçüsü vermiyoruz. Ama bu internet kullanımı bazı şeyleri zorlaştırıyorsa, sorumluluklarını yerine getirmeye mani oluyorsa ve gerçek hayatla ilişkilerini kopartıyorsa; işte burada problem vardır. Genişletiyorsa, renklendiriyorsa hiç problem değildir; ancak daraltıyorsa, renksizleştiriyorsa burada bir sorun vardır.

Vaktim daraldığı için, müsaade ederseniz son bir söz ile bitireyim. Dünyada ilk kez ‘Türkiye’de Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi’ni düzenledik. Dünyadan ve ülkemizden konuyla ilgili çok farklı disiplinlerden uzmanlar araştırmalarını ve çalışmalarını sundular. Bu sene ise 27-28 Kasım 2017’de ‘4. Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi’ni düzenleyeceğiz. Vaktiniz olursa, katılımınızdan çok mutlu oluruz.

Bu sene şöyle bir farklılık yapacağız! WHO (Dünya Sağlık Örgütü) 4 seneden beri internet bağımlılığının ICD’ye göre, yani psikiyatrik tanı kriterlerine göre tanımını yapabilmek için toplanıyor. İlk toplantı Tokyo’da, ikinci toplantı Güney Kore’de, üçüncü toplantı da Hong-Kong’da oldu. Dördüncü toplantıyı ise İstanbul’da, Aralık başında yapıyoruz. O toplantıya, 50 ülkeden bu alanda çalışan en iyi uzmanlar gelecekler ve o uzmanların büyük bir kısmı, iki gün önceki Teknoloji Bağımlılığı Kongresi’nde konuşacaklar. Dolayısıyla bu seneki Teknoloji Bağımlılığı Kongremiz, dünyada bu alanda çalışan en iyi uzmanları bulundurması açısından çok daha renkli olacak. O yüzden katılımlarınızı bekliyoruz.

Ben bu kadarla kifayet edeyim. Sorunuz olursa memnuniyetle cevaplamak isterim, sabrınız için çok teşekkür ediyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Evet, biz de çok teşekkür ediyoruz efendim. Şimdiye kadar yapılan konuşmalarda benim gözlemim şudur ki, hep ortaya çıkan problemler söylendi. Biraz da bu problemleri gidermek için ne yapmak gerektiği konusuna zaman ayırsak daha iyi olabilir. Problemlerin çözümü için de birtakım önerilerin olması gerekir diye düşünüyorum. Şimdi, Prof. Dr. Mutlu Binark Hocamız konuşacaklar...

Prof. Dr. Mutlu BİNARK:
(Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi
Bilişim ve Enformasyon Teknolojileri Ana Bilim Dalı Bşk.)

Öncelikle davetleri için, İstanbul Aydın Üniversitesi'ne teşekkür ediyorum. Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilişim ve Enformasyon Teknolojileri Ana Bilim Dalı Başkanım. Alanım ise 'Yeni Medya Sosyolojisi' dir. Öncelikle bilimsel açıdan şöyle bir vurgu yapmak istiyorum. Tartışılan olguları kavramsal olarak anlamadan çözüm önerisine geçilmesi yanlış olur. Onun için evvela kavram karmaşasının bir düzeltilmesi, olay ve olguların kavramlarla tartışılması gerektiğini düşünüyorum.

Özellikle Dr. Mehmet Dinç Hoca'ya teşekkür ederim. Birinci Bağımlılık Kongresi'ne davet etmişlerdi ve 'yeni medya okuryazarlığı' konusunda yaklaşık üç saatlik bir seminer yapmıştık. Ben şunu çok önemsiyorum. Üzerinde konuştuğumuz olay ve olgulara ilişkin ampirik veriler hakkında nicel ya da nitel olacak şekilde somut konuşmak gerekiyor. Olaylara belli belirsiz gazete haberleriyle yaklaşılmamalı! Türkiye'de bilimsel olarak akademinin ilerleyebilmesi için öncelikle araştırma yapılması, ardından araştırmalar üzerinden elde edilen verilerle ilerlenmesi icap ediyor. Çözüm geliştirebilmek için de, ancak somut araştırma verilerinden yola çıkabiliriz. Onun için Mehmet Hoca'nın çalışmasını ve yeni kongreyi önemsiyoruz. Çünkü kendileri somut veriler getirerek konuştu. Bu nedenle somut verilerle katkı sağlayan herkese bir kere daha teşekkür ediyorum.

*Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi
Bilişim ve Enformasyon Teknolojileri Ana Bilim Dalı Başkanı
Sn. Prof. Dr. Mutlu BİNARK'ın Sunumu*

Öncelikle içinde bulunduğumuz olay ve olguları, çektiğim birkaç fotoğrafla paylaşmak istedim. Olay ve olgulara uzak kalmamalıyız. Neler olup bitiyor, nasıl bir medya ekolojisi içerisindeyiz; bunları bilmek ve sorgulamak durumundayız. Burada, İstanbul'a doçentlik jürisine geldiğimde yakaladığım bir nokta var. O dönem taksi şoförleriyle de konuşmuştum biraz. Onlara, Uber'le nasıl bir mücadele verdiklerini sormuştum.

Şimdi, yeni olay ve olgulara gelelim. Burada önemli olan kısım; kavram setleriyle ve kuramsal olarak konuşmak, daha sonra da onları saha çalışmalarıyla bütünleştirmektir. Her şeyden önce yeni bir ekosistem içerisindeyiz. Değişen bir 'medya ekolojisi' olduğunu kavramamız ve bu noktanın altını mutlaka çizmemiz gerekir.

İletişim araştırmaları alanında Max Weber'in, gazeteler üzerine bir çalışması var. Bunun yanında, Alman bir iktisatçının da farklı bir çalışması var. Ancak 1920'lerde yapılan iletişim araştırmalarının, Columbia Üniversitesi'nin 1940'lardaki kıymetli çalışmalarıyla birlikte farklı damarlardan geliştiğini biliyoruz. Ana akım iletişim paradigmasının sorunu, kitle iletişim araçlarının nasıl bir ekosistem oluşturduğu meselesi ile ilgiliydi. O dönem toplumsal ve bireysel etkiler üzerine bir seyir vardı. Açıkçası etki çalışmalarının temel sorununun, o günden bugüne pek değişmediğini gözlemliyoruz.

İngiliz Kültürel Çalışmalar yaklaşımına başvurduğumuzda görüyoruz ki; onlar da içinde bulunduğumuz kültür endüstrisi dahilinde medyanın ne tür siyasal, top-

lumsal, kültürel ve ideolojik etkilerde bulunduğunu bağlamsallık vurgusu içinde tartışmamız gerektiğini vurguluyorlar. Yeni medya dediğimiz şey, bir önceki medyaya göre yeniydi. Burada önemli olan durum, yeni ekoloji içerisinde araçların hangi niteliklere sahip olduğunu bilmek; toplum, siyaset, kültür ve ekonomiyle olan ilişkilerini sağlıklı bir boyutta kavrayabilmektir. Bu ilişki boyutu kuramsal ve kavramsal çerçevede ortaya koyduktan sonra; bunun pratikle ve uygulamayla ilgili sonuçlarını görerek çözüm politikası üretmek gerekiyor.

Bülent Bedir Bey'e de teşekkür ederim, kendileri bir ufuk açtı. Farkındalık çok önemli ancak bu farkındalığın kamu politikaları zemininde geliştirilmesi gerekiyor; bunun altını çizelim. 1997'den, Japonya'da doktora eğitimi yaptığım dan beri Türkiye'de TÜİK haricinde makro bir araştırma seti verisinin olmadığını da belirtiyim.

'Bağlantılı' ve 'mobil olma' hali çok önemlidir. Kavram olarak, buradaki 'bağlantılı' ve 'mobil olma' halinin yarattığı durumu; bireyin varoluşunun, ontolojisinin bir parçası olması durumunu iyi incelemek gerekir. Eş anlılık ve gerçek zamanlılık gereksinimini doğru kavramak lazım. Mesela televizyon izleme pratiklerinin azaldığı söyleniyor. Aslında televizyon izleme pratikleri; geleneksel medyanın karşısında değil, yeni izleme pratikleri ve bireyselleştirilmiş izleme pratikleri ile farklı mecralarda devam ediyor.

İkinci yeni olgular seti, 'öz iletişim' dediğimiz kamusal alan tartışmalarıyla ilgili bir kavram seti iken; diğer taraftan da 'kitlesele öz gözetim', yani gözetim çalışmalarının geldiği noktayı açıklıyor. Çünkü burada gözetime dahil olan bireyin kendisi, data setleri ve veri ikizleri üreterek sürecin içinde bulunuyor. Yani gözetim pratiklerine gönüllü bir şekilde dahil oluş söz konusu. Bunun için de ikisinin birlikte ele alınması gerekiyor.

'Gerçek ötesi' olgusunun, 'yanlış ve yanıltıcı enformasyon' meselesinin de ayrıca ele alınması ve incelenmesi icap ediyor. Önemli bir olgu olmasına rağmen, bugün bu hususu tartışmadık. Artan siyasal kutuplaşma, hoşgörüsüzlük ve banal popülist söylemlerin yeniden üretimi, çok önemli tartışma hususlarıdır. Türkiye'de bir çalışma yapılacaksa; komplo teorilerini kenara bırakıp, mutlaka bunun üzerinde durulması gerekiyor. Artan siyasal kutuplaşmayla, Türkiye'nin çağdaş ülke statüsünde diğer ülkeleri nasıl yakalayabileceği meselesi önümüzde durmaktadır. Öncelikle siber uzamdaki 'habitus' meselesine müdahale edilebilmesi için; siyasetteki kutuplaşmaların ve popülizmin, söylem probleminin çözülmesi gerekiyor.

*Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Sn. Prof. Dr. Mutlu BİNARK*

Bülent Bedir Bey konuşmasında, ‘X,Y,Z Kuşağı’ iddiasına katılmadığını söyledi. Aslında kuşak ayrımlarını farklı şekillerde tartışmamız gerekir. Burada tartışılması gereken, ‘dijital beceri eşitsizlikleri’dir. Herkesi ‘X,Y,Z, Kuşağı’ diye varsayamayız. Çünkü bunu varsayarsak, Batı’da üretilen kavram setini Türkiye’ye uyarlamış oluruz. “Türkiye’de gerçekten X, Y, Z, Kuşağı; Doğu Karadeniz Bölgesi’nde, İç Ege’de ve İç Anadolu’da var mıdır?” diye sormak gerekiyor. Neredeyse alanda üretilen bütün yüksek lisans ya da doktora tezleri elimden geçiyor, bütün hepsini takip ediyorum. Dijital beceri eşitsizlikleri hakkında çalışan arkadaşların çalışmalarını anımsarsak; cinsiyet, yaş, sınıf ve bölge eşitsizliklerinin Türkiye’de çok yoğun olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla bizim ‘kuşak ayrımı’ yerine ‘dijital beceri eşitsizlikleri’ üzerine düşünmemiz, dijital beceri eşitsizliklerini nasıl giderebileceğimiz üzerine çözüm önerileri üretmemiz, çalışma temelli politika geliştirmemiz gerekiyor.

Yeni medya zemininde platformların sahipleri belli, ancak burada platformun sahibi olmadığımızı göre; tartıştığımız şeyleri de kendimiz üretmiyoruz. Örneğin ben ne Facebook, ne WhatsApp, ne de Instagram gibi sosyal mecraları kullanmıyorum. Dolayısıyla orada olmayı seçiyorsak, firmaların artı değerlerini de biz üretiyoruz demektir. Bunun gönüllü emeğine dayalı sermaye birikim rejimine katkı sağladığını bilmemiz, bu zeminde gayr-i maddî emek olarak çalıştığımızı fark etmemiz ve bunun üzerine düşünmemiz gerekiyor. Biz de millî bir platform üreteceksek, bunun da gayr-i maddî emek gücü biz olacağız demektir! İster millî olsun, isterse de Google, Facebook gibi şirketler olsun fark etmiyor. Biz üretici olmadığımız sürece gayr-i maddî emek gücü olacağız ve sermaye birikim rejimi için gönüllü olarak çalışacağız.

Sercan Çalbak Bey ve İsmail Hakkı Polat Hoca, yeni bir yakınsama rejimi içerisinde olduğumuza değinmişti. Burada tek araçla gündelik yaşam gereksinimleri noktasında bir yakınsama söz konusu. Sanal para transferi ile parasız ve kredi kartsız bir dünyaya geçiş sağlanıyor. Ayrıca burada şunun da altını çizmek gerekir ki, bütün dünyayı sadece Batı medya ekolojisinden ibaret sunuyoruz. Sabahtan beri bunu da gözlemledim.

Ben özellikle Uzak Doğu, Kore, Çin’de çalışıyorum ve saha çalışmaları için Çin’den tekrar Uzak Doğu’ya gideceğim. Dünya çok farklı medya ekolojilerine sahip. Afrika’da da çok farklı bir ekoloji var. Orada olup bitenleri kavramak için, Afrika hakkında bilgiye ihtiyacımız var. Dolayısıyla Çin’de olup bitenlere de “Alibaba”, “Tencent” gibi firmalar üzerinden ve Çin Halk Cumhuriyeti’nin “Tek Yol Tek Kuşak” projesi kapsamında bakmamız gerekiyor. Ancak bu bakıştan sonra, söz konusu yakınsamanın varacağı noktaları kavrayabiliriz.

Platformun yeni baronları üzerine, yani ‘platform kapitalizmi’ ve ‘tekelleşme’ üzerine de düşünmemiz gerekiyor! Biz bu platformlara Google, Amazon ve Facebook gibi uygulamaları örnek olarak verebiliriz, ancak Çin’de başka platformlar da var. Dolayısıyla bunları bilerek çalışma yapmamız gerekir diye düşünüyorum. Ayrıca şunu da söylememiz lazım ki; mikro, mezo ve makro araştırmalar olmadan bu söylediğimiz her şey havada kalacaktır. Kavramların içinin kuramsal olarak doldurulması ve tartışılması gerekiyor. Ancak ondan sonra çözüm önerilerine geçilebilir. İstanbul Aydın Üniversitesi bu konulara önem verdiği için, şüphesiz çözüm önerileri konusunda farklı çalıştaylar da yapacaktır. Ben de bu tarz çalışmalara her zaman katkı sağlamaktan mutluluk duyarım. Teşekkürler...

Doç. Dr. Özgür ARUN:
(Akdeniz Ünv. Öğretim Üyesi)

Mutlu Binark Hoca, bu alanda önemli uzmanlardan birisi; sunumunu dikkatle dinledik. Kendisinin bıraktığı yerden bir iki şey eklemek isterim. Buradaki konuşmalarda hem çok enteresan şeyler duyduk, hem de yeni bilgiler öğrendik. Bahsetmek istediğim konulara geçmeden önce, konuşulanlarla ilgili bir iki cümle söylemek istiyorum...

1960'lı yıllarda televizyona ilişkin ne endişe varsa, benzerlerinin şimdi de yaşandığını görüyorum. Televizyon Türkiye'ye ilk girdiğinde, konuya ilişkin millî değerleri güçlendirecek açılımlar düşünülmüştü. O zaman nasıl “*Millî kültürü, ülkenin en ücrâ köşelerine yayacağız!*” şeklinde hedefler olduysa, bugün de benzer endişeler var. Yani aynı hedeflerin ‘*dijital dönüşüm*’le birlikte bugün de gündemde olduğunu görüyoruz. O bakımdan nerede durduğumuzu bilmemiz önemlidir. Bu konuşmaları ne kadar sıklıkla yaptığımız, hangi alanlara nereden durarak baktığımız çok önemli. Bu hususları yeniden anlamamız açısından çalıştayı çok değerli buluyorum.

Ben yaşlılar üzerine çalışıyorum. Yaşlanma çalışmaları dediğimizde, sadece yaşlıların olduğunu düşünüyoruz. Ancak yaşlanan toplum, bütün yaş grupları, büyükanne/büyükbaba-torun ilişkisi, gençler ve farklı kuşaklar yaşlanma çalışmalarının içerisinde yer almaktadır.

Yaşlanma sürecinin, ‘*dijital dönüşüm*’le son derece alakalı olduğunu düşünüyorum. İsmail Hakkı Polat Bey, önemli bir cümle söyledi; “*Geleceği anlamak için nereye bakacağız?*” Bu soru çok önemli ve bugünkü çalıştay için de anlamlı noktalardan bir tanesi. Bugüne kadar yapılan ilgili tartışmalarda, hep çocuklara ve gençlere bakıldığını görüyorum. Ancak toplum sadece çocuklardan ve gençlerden oluşmuyor, başka yaş grupları da var. Farklı yaş gruplarında bağımlılık olabilir ama şöyle bir endişemiz de var; “*Geleceği şekillendirecek olan çocuklar ne ile karşı karşıya kalacaklar?*” Çocukların hep çocuk kalmayacağını bilelim, onlar da yaşlanıyorlar. Bir an önce ‘*Peter Pan Sendromu*’ndan da sıyrılmamız lazım, zira Türkiye çok hızlı yaşlanıyor. Bize bugüne kadar; çok genç bir nüfusumuzun olduğu, Avrupa’nın yaşlandığı ve bizim Avrupa’ya gidip bu genç nüfusla önemli atılımlar yapacağımız yönünde hikayeler anlatıldı. Ancak elimizdeki veriler; bizim henüz bu seviyeye ulaşmadığımızı ve dahası, çok hızlı yaşlandığımızı gösteriyor. Bugün Türkiye, dünyanın en hızlı yaşlanan ülkesidir. Elbette “*Dünya gençleşiyor; biz yaşlanıyoruz!*” şeklinde bir durum da yok. Dünya da hızlı yaşlanıyor ama Türkiye, özellikle de referans aldığımız Batı’dan daha hızlı yaşlanıyor. Böylesi bir süreç içerisinde de; merkezî hükümetlerin, eşitsizlikleri çözmek için yetkilerini yerele doğru devrettiklerini görüyoruz. Türkiye’de de bu süreç yaşandı ve hâlâ da yaşanıyor. Biliyorsunuz ki, 2005 ve 2012 yıllarında iki defa yerel yönetimler yasamızı değiştirdik ve dört tane kırılğan grupta, yetkilerimizi merkezden yerele doğru devrettik. Şu anda halihazırda belediyeler; yasal olarak kadına, çocuğa, engelliye ve yaşlıya hizmet vermekle yükümlü. Fakat

kadın ve çocuktan uzak duruyorlar. Çünkü bu iki grubu, belirli sebeplerden dolayı riskli olarak görüyorlar. Kendi mantıkları içerisinde yaşlılara ve engellilere hizmet götürmek daha makul. Çünkü yerel yönetimlerin dört yıllık bir ömrü var ve çıktısını alacakları alana yatırım yapmak istiyorlar. Fakat böylesi bir süreç içerisinde de hizmetler parçalanıyor. Bir büyükşehir belediyesinin sahip olduğu donanımla verdiği hizmet, bir başka belediyenin sunduğu hizmet ile birbirine eşit olmayabilir. Dolayısıyla yeni eşitsizlikler ortaya çıkabilir. Bu eşitsizlikleri çözmek için, 'bilgi ve iletişim teknolojileri'nden (BİT) faydalandığımızı görüyoruz. Dünyada da benzer düzeyde eşitsizlikleri çözmek üzere bilgi ve iletişim teknolojilerine yeniden yatırım yapılıyor. Fakat bu yatırımı yapan ülkeler içerisinde, yereldeki eşitsizlikleri çözmeye konusunda başarılı olan yok. Eşitsizlikleri çözmeyi bırakın, törpülemek bile mümkün olmuyor. Bu anlamda bilgi ve iletişim teknolojilerine yatırım yapan ülkelerin çoğunluğu henüz bunu başaramıyor. Sadece Kanada ve Avustralya yereldeki eşitsizlikleri BİT ile çözmeye girişiminde yol katetmişlerdir.

*Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi
Sn. Doç. Dr. Özgür ARUN'un Konuşması*

Türkiye'de sıkıntı şu ki; biz bu alana yatırım yapmıyoruz, sadece erişim kolaylığı adına hizmetleri dijital alana taşıyoruz. Ama unuttuğumuz bir şey var ki, böylelikle konvansiyonel eşitsizliklerin neredeyse tamamı dijital alana taşınıyor. Örneğin okuma yazma bilmeyenler ve dijital unsurlara sahip olmayanlar, hizmete erişimle ilgili sıkıntı yaşıyorlar. Demek ki bu eşitsizlikler, dijital ortamda daha da büyük hale geliyor. Dolayısıyla bu konvansiyonel eşitsizlikleri nasıl çözeceğimiz ve bunlarla nasıl mücadele edeceğimiz konusuna dikkatle eğilmemiz gerekecek.

Özellikle hızla yaşlanan toplum bağlamında belirli kuşakların desteklendiğini görüyorum. Bir sosyal destek uygulaması olarak belirli kuşaklara yatırım yapılıyor ya da sadece belirli kuşakların sorunu varmış gibi görülüp, o noktada çözüm önerileri getirilmeye çalışılıyor. Fakat bu uygulamalar, orta uzun vadede ‘kuşaklar arası çatışma’ya neden olabilir. Örneğin, yerel yönetimler ulaşım hizmetinde yaşlılar lehine pozitif ayrımcılık yaparak, belli yaş grubunun üzerindeki ücretsiz toplu taşıma hizmeti veriyor. Ancak geçtiğimiz yıllarda toplu taşıma hizmeti veren özel şirketlerden birisinin şoförü, oturduğu koltuğun arkasına *“Hakkımı helal etmiyorum.”* şeklinde bir yazı yazdı. Gençler, *“Yaşlılar boş yere otobüsleri işgal etmesin!”* diye imza kampanyası başlattı. Bir Ekşi Sözlük yazarı, *“Trafik yoğun olduğu zamanlarda, işe gidiş ve işten çıkış saatlerinde; otobüslerde yaşlıları istemiyoruz!”* diye bir imza kampanyası başlattı. Sosyal politikanın yerini tutmayan bu uygulamalar, orta ve uzun vadede kuşaklar arası çatışmaya yol açabilir. Daha sonra harcayacağımız paralarla bu çatışmaları çözemeyeceğimiz için, toplumsal alanda sadece belirli bir kuşağı desteklemek çok riskli. Bunun yerine tüm kuşakları kapsayacak, etkili sosyal politikalar geliştirmemiz gerekir.

Yaşlıların teknolojiden uzak olduğu, teknolojiyi kullanamadıkları ve yaşları nedeniyle teknolojiyi kullanmayı beceremedikleri gibi bir algı olduğunu gözlemliyoruz. Bu durum, ayrımcılığın en sinsi türlerinden birisidir. Bir yaş grubunu, içinde bulunduğu yaştan dolayı yok saymak veya dışlamak ‘yaş ayrımcılığı’dır. Bu, biz fark etmeden içimizden çıkan bir durum ve bu yüzden de çok tehlikeli. Yaşlıların geçmişi, eskiyi, muhafazakarlığı ve çağdaşığa düşmanlığı temsil ettiğini farz ediyoruz. Reklamlarda da bunu çok sık görüyoruz. Hatırlayacaksınız ki, Turkcell’in 3G reklamında bir erkek taksiye biniyor, havaalanına gitmek istiyor. Taksi şoförü ise yaşlı bir kadın! Yanından hızla bir araba geçerken, dış ses *“3G hızınızın nasıl olmasını istersiniz?”* diye soruyor. *“Bu yaşlı kadının kullandığı otomobil gibi mi olsun; yoksa yanından hızla geçen, yeniyi temsil eden o araç gibi mi olsun?”* Temel algı bu...

Dolayısı ile dijital dönüşümle ilgili yaptığımız çalışmalarda, yaşlılara ilişkin bu tür bir ayrımcılık olduğunu tespit ediyoruz. Yaşlıların tamamını homojenleştirmek çok yanlıştır. Yaşlılar arasında, tıpkı diğer yaş grupları gibi birbirinden farklı kesimler var. Eğitim düzeyleri ve farklı ilgileri var. Teknolojiyi severek kullanan yaşlılar ya da uzak duranlar var. Bu bakımdan, özellikle bu alanda yapılacak çalışmaların veya geliştirilecek sosyal politikaların bütün yaş gruplarını kapsayıcı, bir yaş grubunu olumsuz anlamda homojenleştirmeyen uygulamaları içermesi gerekiyor.

TÜİK'in önemli bir araştırması var, az önce Mutlu Binark Hoca da bahsetti! Bizim burada yaptığımız analizlerde; interneti kimler kullanıyor diye sordumuzda, belli bir yaş grubunun hızla interneti kullanmaya başladığını görüyoruz. Tahmin edeceğimiz gibi, genç kuşaklar interneti daha fazla kullanıyorlar ama artışın en hızlı yaşandığı kuşak ise yaşlılardır. Özellikle de 1945 sonrası doğan kişiler! Bu kesimdekiler, “*Dünyayı 1968’de bir kere değiştirdik, şimdi ikinci defa değiştireceğiz!*” diyorlar. Bu çok önemli bir durumdur. Yaşlılar ve yaşlanan kesim içerisindeki, özellikle eğitilmiş, varlıklı kişiler; dünyayı tekrar değiştirmek için yeni bir atak yapıyorlar. Dolayısıyla “*Dijital dönüşüm dediğimizde nereye bakacağız?*” sorusunu sordumuzda, orada tek bir yaş grubu olmadığını görüyoruz. Orada çok farklılaşan ihtiyaçları olan, çok farklılaşan beğenileri olan değişik kesimler var. İşte bunların hepsini birden düşünmemiz gerekiyor.

Son bir şey söyleyerek sözlerimi tamamlamak istiyorum. TÜİK'in yaptığı araştırmadaki internet kullanım faaliyetlerine baktığımızda, ‘*sınıfsal farklılık*’ çok çarpıcı bir şekilde ortaya çıkıyor. Kadınlar kadın oldukları için, yaşlılar yaşlı oldukları için değil, sınıfsal olarak geri bırakıldıkları ve daha altta kaldıkları için teknolojiyi kullanamıyorlar. Buna özellikle dikkatinizi çekmek isterim! Biz eğer bu ayrımcılığı işletmeye başlatsak, bundan çıkışımız olmayacaktır. O nedenle özellikle TÜİK'in yaptığı araştırmayı analiz ettiğimizde, sınıfsal farklılıkların çok ciddi bir şekilde teknolojiye erişimi ve kullanımı engellediğini görüyoruz. Özellikle alt sınıfların teknoloji erişimleri, diğer sınıflara nazaran çok sınırlı durumda. Ancak bütün sınıfların buldukları bir yer var, o da sosyal medya. Orada fark azalıyor ve neredeyse bütün sınıflar benzer düzeyde bu mecraı kullanıyor. Diğer konulara baktığımızda, örneğin internet bankacılığına odaklandığımızda; yoksulların en az kullanan grup olduğunu görüyoruz. Dosya sıkıştırmaya baktığımızda da yoksulların en az kullanan gruplardan bir tanesi olduğunu görüyoruz. Kendi oluşturduğu içeriği yükleme ve paylaşmaya baktığımızda ise, yine yoksulların interneti en az kullanan grup olduğu ortaya çıkıyor. Ve sosyal medya kullanımı, bütün sınıfsal kesimler tarafından benzer düzeyde kullanılıyor.

Sağlık alanındaki eşitsizliklere baktığımızda, özellikle hastanelerdeki randevu alma sistemine yöneldiğimizde ise; bu alanın önemli atılımların yapıldığı yerlerden bir tanesi olduğunu görüyoruz. Ancak burada da hâlâ yoksullar aleyhinde bir eşitsizlik olduğunu görmekteyiz. Oysa biz o sistemi, özellikle dar gelirli kesimler sağlık hizmetine daha rahat ulaşsınlar diye ortaya çıkarttık ve uygulamaya geçirdik. Ama görüyoruz ki; alt kesimler dijital ortamda, hizmete erişimle ilgili ciddi sıkıntılar yaşamaya devam ediyorlar. Teşekkür ediyorum...

Prof. Dr. Hülya YENĞİN:
(İAÜ İletişim Fakültesi Dekanı)

Mutlu Hocamız, “*Hacettepe Üniversitesi Bilişim ve Enformasyon Anabilim Dalı Başkanım.*” dedi, Deniz Hocamız da bizim fakültede ‘Yeni Medya ve İletişim Sistemleri Bölümü’nün açıldığından söz etti. Eğitim alanımıza baktığımız zaman; eskiden sadece ‘*Gazetecilik*’, ‘*Halkla İlişkiler ve Tanıtım*’, ‘*Radyo Sinema ve Televizyon*’ gibi alanlar olduğunu, şimdi ise bu yelpazenin son derece genişlediğini görüyoruz. Çünkü bunlar, o günkü kitle iletişim araçlarıydı.

Önceden iletişim fakülteleri, basın yayın yüksekokulları olarak kurulmuştu. Fakat 1992’de, özellikle eğitim-öğretimde bazı önemli gelişmeler oldu. Eğitimin daha kaliteli bir hale geleceği ve dönemlerin yarıyıl şeklinde olacağı söylendi. Biz de bununla ilgili çalışmalarını sürdürüp, bugüne kadar geldik. İstanbul Aydın Üniversitesi’ne geldiğimde, Bologna sürecine çalışmamız gerektiği vurgulandı. Ve gerekli çalışmalar, hep bizim alanımızda yapılması gereken şeylerdi. Bizler de böylece, mevcut eğitimi Avrupa’ya uyumlu bir hale getirdik. Fakat biraz evvel dile getirdiğim bölüm adlarının yanı sıra ‘Görsel İletişim Tasarımı’, ‘Yeni Medya’ bölümleri de tamamıyla dijital değişimle ilgili olarak ihtiyaç gördüğümüz ve yöneldiğimiz bölümlerdir. Tabi bunların içini doldurmamız gerekiyor. O yüzden teknolojik gelişime ve değişime olumlu yönden bakıyorum, umut duyuyorum. Çünkü Basın Yayın’a öğrenci olarak, 1978’lerde girdim. O zamanlar bizim hiçbir şeyimiz yoktu. İletişim alanında kitabımız bile yoktu! Hep hukukçu hocalarımızdan ve sektörden gelen hocalardan yardım aldık.

*İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı
 Sn. Prof. Dr. Hülya YENĞİN’in Konuşması*

Dijital dönüşüm süreci, iletişim alanındaki eğitimi ve öğretimi de değiştiriyor. Biz geçmişte sadece teorik bilgi alırken, şimdi pratik bilgiyi de kendi uygulama alanlarımızda kullanıyoruz; fakültelerimizde öğrencilere bu tarz bir eğitim veriyoruz. Zira temel kaygımız, öğrencinin mezun olduğunda mutlaka istihdam edilmiş olmasıdır. Öğrencimiz mezun olduğu zaman öyle bir donanımlı olacak ki, sektör onu kabul edecek ve hemen iş bulacak. Amaç bu! Dolayısıyla da bizim işimiz hem mezun ettiğimiz öğrencilerimizi, hem de öğretim üyelerini yetiştirmektir. O yüzden yüksek lisans ve doktora programlarımızı ona göre güncelliyoruz, alanda nitelikli bilimsel araştırmalar yapılması hususuna dikkat ediyoruz. Tabi sadece bireysel yorumlarda bulunmak ya da çevremizde olan biteni konuşmak da bilimsellik olmuyor! O yüzden de araştırmanın sınırlarını oluşturarak, daha iyi veriler elde etmek için kaliteli bilimsel çalışmaları çoğaltmaya gayret ediyoruz. Elbette yaşadığımız birçok sorun da var ancak bu sorunlara çözüm üretmek de işimizin bir parçası...

Her yıl iletişim fakülteleri dekanları olarak toplanır, bu sorunları konuşur ve bunlara nasıl çözüm bulacağımızdan bahsederek belirli kararlar alırız. İki yıl evvel yaptığımız toplantıda, eğitim ve öğretim açısından kalite ve akreditasyonu geliştirmek için neler yapıldığını konuşmuş ve bazı kararlar almıştık. İLDEK'in (İletişim Dekanları Konseyi) bu kararından sonra YÖK'ün de Bologna süreci kapsamında bize uyguladığı bazı yaptırımlar oldu. Dolayısıyla hem kurumsal hem de fakülteler düzeyinde, akreditasyon ve kalite konularıyla ilgili belirli bir standarda sahip olmak zorundayız. Bu yüzden de ulusal bir konseye ihtiyaç duyuluyor. Mesela mühendislik fakültelerinin MÜDEK adında bir konseyleri var. Biz de şu anda İLAD (İletişim Araştırmaları Derneği) içerisinde; açılımı 'İletişim Eğitimi Değerlendirme Akreditasyon Kurulu' olan İLEDAK adında bir yapı oluşturduk. Bu kurulun başında da, Prof. Dr. Aysel Aziz gibi yıllarını bu alana vermiş bir hocamız bulunuyor. Kendisi, İletişim Araştırmaları Derneği'nin başkanlığını yapıyor. 2017'nin Şubat ayında, dosyamızı YÖK'e gönderdik. Şu anda YÖK'ün de kendi içerisinde bir kalite akreditasyon kurulu hazırlanıyor ve YÖK'ün dışında, özerk olması istenilen bir yapı oluşturuluyor. Resmî Gazete'de de yönetmeliği yayınlandı. Biz de artık her yıl onun denetiminden geçeceğiz.

İletişim Eğitimi Değerlendirme Akreditasyon Kurulu'nun oluşum amacı, iletişim disiplini içerisinde yer alan ve bu alanla yakından ilgili olan disiplinlerle kesişen eğitim programları için akreditasyon, değerlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yapmak; Türkiye'deki iletişim eğitiminin kalitesini

yükseltmek adına faaliyet göstermektir. Güncel ve gelişmekte olan ‘iletişim teknolojileri’ni kavrayan, daha iyi eğitilmiş, daha nitelikli iletişimciler yetiştirilerek toplumun bilinçlendirilmesini ve ileriye götürülmesini sağlamaktır. Bu alanda bilimsel araştırmalar yaparak alanı zenginleştirecek ve bu sorunlara çözüm üretecek başarılı araştırmacılarımızın, içimizden çıkacağına inanıyorum. Teşekkürler...

Prof. Dr. Aliye MAVİLİ AKTAŞ:
(Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü Öğr. Üyesi)

Hepimizin dili, kavramsal bir yapı oluşturmakla ilgili olarak farklı bir düzeydedir. Yani çok soyut bir düzeyde kavramları anlamlandırmakla uğraşırken, gençlerin ya da yetişkinlerin toplumsal vatandaşlık sorumluluğunu benimsemesini nasıl sağlayacağımızı da düşünmeliyiz. Eğer sanal alemin toplumsal açıdan karşımıza çıkardığı bir problemi vurguluyorsak, onun çözümlerini de aramalıyız. Sanal alemin kötü ve sıkıntılı olduğunu söyleyip, “*Geçmişteki değerler bağlamında topluma kendi değerlerini veremiyoruz!*” dediğimizde, duvara çarptığımız bir durum var! Geçmişin tozlarında kalırken, şimdiyi ıskalayan ve geleceği hiç var olamamış bir nesil mi yaratacağız?

Bütünlüklü bir bireyselliği öncelediğim için, kendiyile mutlu ama topluma karşı da sorumlu vatandaş olabilen bir gençlik; bana iki çelişki yaşıyor. Bakıyorum, apartmanında 17 numara olarak kendini kodluyor; ama sanal alemde bir çocuğa böbrek bulmak, sokaktaki köpeği bir yere yerleştirmek için deli gibi çaba sarf ediyor. Bunun bir teşhis koyma yaklaşımı olmadığını vurgulamak istiyorum. Ben insanın somut problemleriyle ve gerçeklikle uğraşıyorum. Benim derdim, somut insan ilişkileri probleminde eş, evlat, anne-baba olmak. Ben insanların kanıta dayalı verileriyle uğraşıyorum ama sanal alemin getirdiği güçlülük ve güçsüzlük yanlarına yönelik olarak da, toplumsal hizmet sorumluluğum var. Nasıl bir sorumluluk? Bu alanın içinde, anlam dünyasını fazla karıştırmadan bireyin bir aidiyet hissetmeye mi ihtiyacı var? Acaba aidiyet bağlarımız, yeni bir anlam bulmasından mı zayıfladı? Masadan bulaşıkları toplamada çok sorumlu davranmayan genç, odasına gidip sokaktaki köpeğin bir yere yerleşmesiyle ilgili ciddi sorumluluk alabiliyor! Peki bu sorumluluk mu, sorumsuzluk mu?

*Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü Öğr. Üyesi Sn. Prof. Dr. Aliye MAVİLİ AKTAŞ*

Bireysel yaşamın sorumluluklarını yeterince yerine getirip, topluma karşı da sorumlu bir vatandaş olabilme gerçeği önümüzde duruyor! Dijital dönüşüm alanının bizi kontrolüne geçiren gücü, benim için problematiktir. Zira ben kontrol ettiğim güçle baş edebiliyorum. Kendi bireyselliğimin duygusal ve düşünsel alanı beni yönetiyorsa, davranışsal alanımı yönetemez olurum. Ben yönettiğim gerçekliğin hakimiyim. Burada ise hiçbir şey yönetilmiyor, sanal unsurlar yaratıyor. Geçici sanal hakimiyetlerin yaratıcısı olan bir alan var! Orada kalmak istediğinde, aidiyet bağlamı çok zayıflamış bir bireysellik var. Bir dönem; üniversiteyi bitirip mesleğini eline almak isteyen bir gencin, Amerika'daki bir sanal alem yöneticisiyle olan yakın ilişkisiyle uğraştım. Bu sene üniversiteye yeniden girdi, hazırlığı da atladi. İngilizceyi ise çok güzel konuşuyor. Ailesi bana, "Hocam yeniden oranın esiri olup üniversite eğitimi bırakırsa biz nasıl baş edeceğiz?" diyor. O zaman önemsedığımızı zannettiğimiz analık babalık rollerimize yeni anlamlar katacağız! Bu durumlarla baş ederken, diğer yandan da kültürümüzün içini zenginleştirip; Kanada ve Avusturalya'daki gibi sanal alemde toplumsal bilinç ve sorumluluk noktalarına yoğunlaşmalıyız. Bizde şu anda Rize günleri yapılıyor. İstanbul Ankara gibi yerlerde de birçok fuar var. Bunların sanal alemde tanıtımı bile çok önemli. Geçmişten kopmadan, geçmişin değerlerini korumayı da öğrenerek bunları geleceğe taşıyabilmeliyiz. Esas olan yeterince sanal alem ama gerektiği kadar da sorumlu bireysellik ve vatandaşlıktır. İçini somut olarak doldurulmasını beklediğim alanlar bunlar. Bunlardan kopuk bireylerle aidiyet kültürümüzün ve anlam dünyamızın yeni yeni hastalıklar yarattığına çoğu zaman tanık oldum. Teşekkür ediyorum...

Prof. Dr. Nuri TINAZ:
(Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi)

Doktora yaparken başıma gelen, medyanın farklı boyutlarıyla ilgili bir örneği paylaşmak istiyorum. Amerika'daki ırkçı nefret gruplarıyla, yeni dînî akımlarla ilgilenirken karşılaşmışım. Batı'da ortaya çıkan bu tarz yapıları bilirsiniz! Batı Avrupa, Japonya ve Amerika'da...

1960'lı yıllardan itibaren kurumsal din ve mezheplerin değişen, dönüşen problemlere cevap verememesinden dolayı pek çok dînî grup, gençleri daha çok hedef alarak etkin olmaya başladılar. Bu dînî gruplar, 1990'dan sonra dijitalleşmenin de etkisiyle sosyal medyayı kullanarak 15-35 yaş arasındaki kitleyi hedef alıp kendilerine üye devşirdiler.

İster önemseyin ister önemsemeyin, din önemli bir olgudur. Örneğin Amerika'da 1960'lı yıllardan sonra '*Televangelism*' diye bir akım ortaya çıktı. Bu akımdaki en ikonik isim, Billy Graham'dır. Bu kişi George Bush'un ve Clinton'ın mânevî danışmanlığını yapmıştır. Televangelismi iletişim bilimlerinde bir problem olarak gördüler ve sosyoloji konferanslarına taşıdılar. Özellikle etnik ve dinsel eksenli ırkçılığın yapıldığı günümüzde bu gruplar, her türlü medyayı kullanarak kendilerine üye sağlıyorlar.

DAEŞ ve İŞİD; sosyal medya kanalını kullanarak, Avrupa ülkelerinde doğup büyüyen ama dışlanan göçmenlerin çocuklarından bir yılda 1300 üye devşirdiler. Batı'da pek çok medya kuruluşunda her alanın bir muhabiri vardır. Ekonomiden, hukuktan, politikadan hatta dinden sorumlu bir muhabir vardır. Türkiye'de ister internet olsun ister yazılı medya olsun her türlü medya alanında, en çok dinle ilgili dezenformasyonun yayıldığını görüyoruz. Bu çok önemli bir konu, bununla ilgili acil önlemler alınması lazım. Yakın zamanda başımıza FETÖ diye bir olay geldi. Türkiye'de ve dünyada bunun gibi daha çok akım var. Bunlar iletişim olarak en çok medyayı kullanıyorlar. Sonuç olarak etnik ve dinsel ırkçı akımlar, gençleri tuzağa düşürüyorlar. Tabi bunun bir de psikolojik boyutu var.

Örneğin 1990'dan itibaren yayınlanan kitaplara bakın! 'Din ve internet', 'online din' gibi konular hep ön planda. Özellikle Batı'da bu konu, 1970'li yılların sonundan itibaren iletişim fakültelerinde ve sosyal bilimlerle ilgili bö-

lümelerde bir bilim dalı olarak okutuluyor. Denver Üniversitesi'nin iletişim fakültesinde de aynı şekilde bir bölüm var. Bu gibi üniversitelerde hükümete, politika yapımcılarına, hatta ailelere ve öğrencilere dîni gruplarla ilgili bilgi veriyorlar. Bizler de medyanın imkanlarını kullanarak bu tarz yeni açılımlar yapmalıyız.

*Marmara Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi
Sn. Prof. Dr. Nuri TINAZ'ın Konuşması*

Dile getirmek istediğim bir diğer konu ise, Diyanet'in kardeşlik ile ilgili düzenlediği bir konferans. Diyanet'in son üç yıldır düzenlediği iki konferansın biri kardeşlikle ilgili idi. Geçmişte 'online fetva' diye bir bildiri hazırlığı için, Diyanet İşleri Başkanı'na ziyarete gitmiştim. Yüksek Din İşleri Kurulu'nun bünyesinde böyle bir fetva birimi var. Ben de onlardan bilgi almak için gittim ve bana Kardeşlik Platformu'ndan söz ettiler. Konuyla ilgili bildiri istediklerinde ise, bildiriye hazırlayabileceğimi ancak çalışmanın biraz sıra dışı olabileceğini ifade ettim.

Bildiri konusu olarak, '*sanal alemde dayanışma ve kardeşlik*' gibi bir başlık düşündüm ve elimdeki literatürden derlediğim bir bildiri sundum. Her türlü dîni grubun, mezhebin, hatta akımın interneti kullanarak insanları nasıl örgütlediğini ve yönlendirdiğini biliyoruz. Örneğin 2011'de Norveç'te Behring Breivik diye biri, 77 kişiyi öldürdü. Sonra da Avrupa'nın İslamlaşmasına karşı bir manifesto yayınladı. Bunu durdurmak için yani! 1000 küsur sayfalık bir bildiriydi.

Bu kişi, beyaz ırkın üstünlüğünü savunan bir grubun temsilcisiydi. Aynı şekilde Amerika'da, yaklaşık 1600 tane nefret suçu içeren grup var. 2000 kadar 'fundamentalist', yani kökten dinci grup var. Her grup üzerine en az beş on tane doktora tezi var.

Sonuç olarak, bu tarz süreçleri bilgiyle kontrol edemediğimiz sürece başımıza çok şey gelir. Bizim içimizde de bu tür gruplardan var. Bunları bilgiyle kontrol edebilirsek, politika yapıcılar da ona göre önlem alır. Dolayısıyla, üniversitelerin bu konularda sağlıklı çalışmalar yaparak resmî otoritelere bilgi vermesi gerekir. Teşekkür ederim...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Prof. Dr. Nuri Tınaz hocamıza teşekkürlerimizi iletiyoruz. Şimdi ise dijital kültür ile ilgili özel bir çalışma yapan, Hece Dergisi Editörü Hayriye Ünal Hanımefendi konuşacaklar...

Hayriye ÜNAL:
(Hece Dergisi Editörü)

Hece Dergisi Editörü olarak buradayım. Geçmiş dönemde Hece Dergisi için bir 'dijital kültür sayısı' hazırlamıştık. Bir edebiyatçı niçin bu sayıyı hazırlamak zorunda kaldı, bu da buradaki konuklara yönelik bir sorudur! Dolayısıyla boş olan alanları doldurmak zorunda kaldığımızı söyleyebiliriz.

Söz ettiğim dijital kültür sayısının hazırlıkları esnasında, buradaki birkaç kişi ile görüşme talebinde bulunmuş ve sıklıkla görüşmüştüm. Ancak bazı temel sorulara cevap verilmeden, bu konuların konuşulmaktan öte gitmeyeceğine yönelik bir endişem var. Genel olarak bütün toplumsal alanlarla ilgili böyle düşünüyorum. Vurgulamak istediğim birkaç madde var...

Birincisi; semptomları konuşmaktan, teşhislere çok az zaman ayırabiliyoruz. Haliyle de asıl sorunu tespit edemiyoruz. Tüm bu konuşmaların içerisinden, şöyle bir temel soru çıktı; insan olarak biz fail değil miyiz? Bu eylemlerin sorumluluğu bize ait değil miydi? Birkaç konuşma hariç, hep edilgen pozisyonda konuştuk. Genel olarak bütün piyasayı da çok iyi takip ettiğim için; failin kim olduğunu konuşmak gerekiyor diye düşünüyorum. Biz fail miyiz ve süreç ne kadar kontrolümüz altında? İşte bunu konuşmak gerekiyor.

İkinci husus, dönüşümle ilgili. Biz neye hizmet ediyoruz? Burada, her şeyi yeni baştan tanımlamakla ilişkili bir teklifim var. Bu konuyu araştırmaya başladığımda şunu fark ettim ki, terminolojiyle ilgili ciddi bir sıkıntı var. Burada birkaç arkadaş bu konuyu dile getirdi fakat terimler sürekli birbirine karıştırılıyor.

Bu önemli başlığı konuşmaya başladığımızda, “*Bu konu, Türkçede nasıl ifade edilmelidir?*” sorusu ile karşılaşılıyor. Her zaman bir dil problemi yaşanıyor. Dolayısıyla bunu konuşmamız ve her şeyi yeni baştan tanımlamamız gerekiyor.

*Hece Dergisi Editörü
Sn. Hayriye ÜNAL'ın Konuşması*

Ayrıca bu sürecin içerisinde çok fazla para dönüyor. İşin ekonomik tarafı olduğu için de, emek konusu gündeme geliyor. Yeni emek ve değer teorilerine ihtiyacımız var. Günümüzde üretim-tüketim ilişkileri çok değişti ve bununla ilgili hiyerarşiler de farklılaştı! Patronun kim olduğunun tartışılır hale gelmesiyle birlikte, sınıf ilişkileri de değişti. Bunların en baştan tanımlanmasıyla ilişkili bir açık var ve bu noktada akademik camiaya da büyük iş düşüyor.

“*Dil bu süreçten nasıl etkileniyor?*” meselesini de vurgulamak isterim. Dil, bir toplumun her şeyden önce hafızası anlamına gelir. Ancak dil ile ilişkili konuşmalarda bile her şeyin bir Türkçesini bir de İngilizcesini ifade ediyoruz. İş dünyasında bu durum daha da vahim. Konuşurken neredeyse söz diziminin tamamen Türkçe olduğunu ama geri kalan bütün terimlerin ise İngilizce olduğunu gözlemliyoruz. Ve bununla mücadele etmek de oldukça zor. Dolayısıyla da burada savunmacı bir yaklaşıma ihtiyaç var.

Konuşmaların içerisinde tespit ettiğim bir diğer şey, konunun kapsamı ile ilgili. Mevzunun bir dünya meselesi ve ekolojinin de bir bütün olduğunun farkına varılması, artık coğrafi bölgeler ve feodal görüşlerin olmadığı kabul edilmesi gerekiyor. Mesele bir dünya ve insanlık meselesidir. Yerel topluluklar ve domestik alanlarla ilişkili konuşmak yerine, konuya tamamen ‘evrensel insan’ perspektifinden yaklaşmak gerektiğine inanıyorum.

USMED Başkanı Said Ercan Bey, yeni kuşakların hazır olduğunu söyledi. Özgür Arun Bey de *“Bu işi artık kuşaklar şeklinde değil, ‘yapabilenler’ ve ‘yapamayanlar’ olarak ayırmalıyız!”* dedi. Bu noktaya katılıyorum. Gerek kuşaklar, gerekse bu işi yapabilenler ile yapamayanlar arasında çok ciddi kopukluklar var. Bu anlamda ideolojik alandaki görüşlerin ve kültürel mirasın yeni doğanlara nasıl aktarılacağı konusu, ciddi bir tehlike olarak önümüzde duruyor.

Kütüphanelerin dijitalleşmesi de bir farklı husus! Kütüphanelerde el yazmalarına varıncaya kadar çok ciddi bir millî ve evrensel servet var. Bu süreçle ilişkin tehlikeleri nasıl yönlendireceğimiz meselesi de önemli bir sorun olarak karşımızda duruyor. Bizlerin bu noktada neler üreteceği, nasıl bir ar-ge yapacağı oldukça önemli. Üretim konusunda geri olduğumuz ve % 80 oranında tüketici, % 20 oranında üretici olduğumuz birkaç kez vurgulandı. Dolayısıyla Türkiye’nin üretimdeki payının konuşulması gerekiyor. Yani tabletleri dağıtmak değil, tabletleri üretmekle ilgili haberlerden de bahsedebilmemiz gerekiyor.

Birey olarak ne yapabileceğimizle devlet olarak ne yapabileceğimizin de ayırt edilmesi lazım. Bir kişi her şeyi yapamaz ama bir kurum birçok şeyi yapabilir. Bu anlamda bütün disiplinlerin karşılıklı ve birlikte yapılandırılmasıyla ilgili birtakım formüller düşünülmesi. Hukuk, bilim, siyaset, ekonomi ve özellikle sanat alanında bu konuyla alakalı çok ciddi boşluklar var. Hece Dergisi olarak dijital kültür sayısını hazırladığımızda karşımıza çıkan en büyük engel; dilde çok iyi olan ustaların dijital alanda tamamen amatör olması ve dijital alandaki kişilerin de dil konusundaki hassasiyetsizlikleri oldu. Dijital alanındaki kişilerin edebiyat ve sanatla ilgili gelişmelerden son derece habersiz olmaları, hep dikkatimi çekmiştir. İki disiplinde birden konuşabilecek çok az insana rastladığımızı söyleyebilirim. Haliyle bu alanda da multidisipliner olmadan hiçbir şey üretmek mümkün gözüküyor! İktidar ve hükümette sürekli bir değişim olabilir fakat bir toplumun altyapısını üreten şey bilim ve sanattır.

Metafizik alan ve metafizik inançla, yani sosyal medyada kötü olan şeylerin tasvirleriyle meşgul olmak yerine; olayı hangi temel üzerine oturtacağımızı konuşmalıyız. Ve bu alandaki kişilerin yetiştirilmesiyle ilgili olarak da ciddi bir çabanın içine girmeliyiz. Bu yönde bir aciliyet çağrım var. Teşekkür ediyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Hayriye Hanım'a teşekkür ediyoruz.
Yapılması gereken ile ilgili öneriler, dikkate değerdi...

İbrahim SİĞİN:
(Cumhurbaşkanlığı Dijital İletişim Müdür Yardımcısı)

Öncelikle, böylesine verimli bir çalışmaya bizleri de davet ettiğiniz için teşekkür ediyorum. Yaklaşık altı yıldır Cumhurbaşkanlığı'nda dijital iletişimden sorumlu müdür yardımcısı olarak görev yapıyorum ve daha çok siyasal iletişim alanında çalışıyorum. Bir yere sunuma gittiğimde ise, deneyimlediğim bir alan olduğu için daha çok dijitalle ilgili bireysel tecrübe ve görüşlerimi paylaşıyorum.

*Cumhurbaşkanlığı Dijital İletişim Müdür Yardımcısı
Sn. İbrahim SİĞİN'in Konuşması*

Az önce bir katılımcımız, hayatımıza giren her yeniliğin bir değişim getirdiğinden söz etti. Televizyon da geldiğinde tartışılmıştı. Vizontele’de geçen bir sahnede, televizyon için “*Dünyayı evimize getirecek!*” deniyordu. Aslında bugün dünyayı evimize getiren şeylerin evimizden neler götürdüğünü, çalıştığım bu ikinci bölümünde sorguluyoruz. İlk bölümde bize ne getirdiğini tartıştık ama ne yazık ki neden dünyanın evimize getirildiği meselesini tartışmaya da pek vakit kalmıyor.

2020 için 50 milyar gibi bir cihaz çeşitliliğinden bahsediliyor. Evde eşim dahil olmak üzere herhalde 7 farklı cihazla internete bağlıyız. İnternette kopmak imkansız. Bu meselede, dijital yerli ve dijital göçmen ayırımı önemli. Zira bunlar bilginin akışını değiştiriyor. Artık öğrenciden öğretmene, evlattan babaya sürekli akan bir bilgi var. Bu durum bazı şeyleri ciddi anlamda sorgulamayı gerektiriyor.

Basit bir örnek vermek gerekirse, biz hâlâ Fatih Projesi’ni düşünüyoruz. Küçümsediğim için değil, kendim de Erzurumluyum. Orada üniversite okuyabilir, daha sonra İstanbul’da bir okula atanabilir ve Fatih Projesi kapsamında eğitim verebilirdim. Ancak İstanbul’daki çocuklar, çok erken yaşta telefon ve tabletle tanışmışlar. Farklı yerden gelen bir öğretmen, onlara ne verebilir ki? Ben ise İstanbul’da büyüdüm. Galatasaray’da okudum. Lise 2’de telefonla, üniversite 1’de de bilgisayarla tanıştım. Şu an 29 yaşımdayım.

İnterneti anlatırken, teknik tarafına çok girmiyorum. İnternet aracılığıyla herkesin artık bir söz söyleme imkanı var, buraya odaklanıyorum. Bugün birlikişi meselesi de çok değişti. Eskiden birlikişiler için söz söyleme, özel bir imkandı. Artık karşımıza, gazete köşelerinde yeri olan çok farklı birlikişiler çıktı. Bu kişilere kanaat önderi ya da fenomen gibi farklı isimler veriyoruz. Ayrıca bu çağa ait bir olgu olan ‘dezenformasyon’ ile de tanıştık. Algının gerçekliğin önüne geçtiği bu çağda, artık yalanı bile kavramsallaştırabiliyorlar. Örneğin Donald Trump’ın basın sözcüsü, “*Alternatif gerçek olgusu ortaya çıktı.*” diye bir açıklama yaptı. Belki ilerleyen zamanda bu tanım, ‘soğuk savaş’, ‘yumuşak güç’ gibi tanımsal değere de denk gelebilir. Belki de siyasal olarak bu çağı tanımlamada, ‘*alternatif gerçek*’ kavramını kullanacağız!

Bu süreç, mekân duygusunu da öldürdü. Örneğin iş grubumuzdan bir arkadaş ABD’ye gitti. Fakat dijital grubumuzdan atmadık, arada yazıyor. Bazen onun ABD’de olduğunu ve saat farkı olduğunu bile unutuyoruz. Bu sadece Y ve Z kuşağı için değil, hepimiz için böyle oldu.

Karşılaştırmalı bir ayırım yapabilirim. Nostalji meselesi, artık bu çağa dair ölmüş durumda. Yeni kuşağın nostalji diye bir algısı yok! Sadece o âni yaşıyor ve bitiyor. 3-5 ay önce aldığınız bir telefon, bu kuşak için eski olabiliyor. Samsung'un çok iyi bir telefonunu alıyorsunuz, iPhone 8 çıktığında onu istiyor. Yeni kuşak âni yaşıyor ve sürekli bir yenilik istiyor. Onun nostaljisi, muhtemelen oynadığı bilgisayar oyunundan ibaret.

İstanbul Üniversitesi'nde, 'yeni medya' alanında yüksek lisansı yapıyorum. Yeni medya dersine bir hoca geldi ve "*Yeni medyayı anlatacağım.*" dedi. Yani kuram değil, yeni medya pratiklerini anlatacak. Mutlu Binark Hocamı bu noktada eleştireceğim; eğer Instagram kullanmadan yeni medya sosyolojisi çalışıyorsanız, bu durum en azından benim kuşağımın kavramadığı bir konu olur. Bu sebeple yeni medya dersine giren hocamı da yadırgamıştım. Çünkü "*Ben Twitter, Facebook kullanmıyorum; ama size yeni medyayı anlatacağım.*" demişti. Bu bizim kuşak için komiklikten çok öte bir durum. Ben hocayı orada sadece not otoritesi olduğu için dinlerim, ama çıktığımda çok kötü gülerim! İster istemez böyle bir durum oluşur. Çünkü burası tam bir deneyim alanı! Bu durum, size yüzme öğretecek bir insanın daha önce denize ya da havuza girmemiş olması kadar komik bir durumdur. Zira yüzmeyi kitaplardan öğrenemezsiniz, deneyimlemeniz gerekir. Dolayısıyla o hocanın da medya konusunda deneyimi olmadığı için, size anlatabileceği hiçbir şeyi yoktur.

Öte taraftan, tamamen eğlence toplumuna dönüşmüş durumdayız. Artık haz almadığımız hiçbir şey bize bir anlam katmıyor. Hatta Neil Postman kitabında, 21. Yüzyıl'ı Las Vegas ile özdeşleştiriyor. Dolayısıyla her şeyi eğlence olarak görüyoruz. Bu sadece dijital alemde değil, hayatın diğer kısımlarında da böyle. Bugün televizyon programlarında Acun İmparatorluğu varsa, bu tablo hep bu süreçlerin bir sonucudur. Ayrıca bu değişim, Türkiye'ye özgü bir durum da değil. Dünya üzerinde böyle bir süreç var.

Mesela, iPhone X'i tanıtacaklar değil mi! iPhone'da yüz tanıma teknolojisi çıkınca insanlar çok mutlu oluyor. Önce parmak izimizi verdik, şimdi de yüzümüzü tamamen onlara teslim etmek için heyecanlanıyoruz. "*Bir an önce gelse de bilgilerimizi onlara versek!*" diye bekliyoruz.

Ayrıca dijital dünya, akraba ilişkilerini de baştan sona kurguladı. Bir arkadaşım sunumunda, yaşadığı bir olayı anlatmıştı. Annesi arkadaşımı arayıp şöyle demiş; "*Oğlum, dayın aradı! Facebook'tan seni eklemiş, onu kabul etmemişsin. Ama halanla başka türlü ilişkin varmış.*" Dolayısıyla artık sosyal medyaya göre ilişki çıkarımları yapıyoruz.

Aynı zamanda tam bir hız toplumu oluştu. Bu da anlayışı öldüren bir durum. Bir haberle ilgili mesajınıza karşıdaki kişi beş dakika geç döndüğünde, farklı çıkarımlar yapmaya başlıyorsunuz. O an kişinin bir lavabo ihtiyacı olabileceğini ya da başka bir işi olduğunu hiç düşünmüyorsunuz!

İstikrarsızlık da, bir diğer konu. Özellikle Y ve Z kuşağı için bir yerde çalışma süresi 3-5 yıl. Bizim kuşağımız farklı yetişti ama Z kuşağı hemen bıkmıyor! Bir de, bu nesle çok bilgi vermek gibi bir hataya düşüyoruz. Zaten bu nesil aradığı bilgiye Google'dan ulaşıyor. Dolayısıyla bu kuşağa sadece analiz etme ve ona yorumlama olgusunu katmak gerekiyor.

Bir de ilişki kurma biçimimiz değişti! Artık ağlar üzerine ilişki kuruyoruz. Mesela burada olan birçok hocayı sanki 5 yıllık arkadaşım gibi iyi tanıyorum! Ama ikisiyle ilk defa burada karşılaştım. Sosyal ağlardan 3-4 yıldır takip ettiğim için böyle bir algı oluşuyor. Bütün arkadaş çevresini, alanını, ilişki kurma biçimini biliyorum. Yani bu da yeni bir iletişim formu diyebiliriz. Benim söyleyeceklerim bu kadar, teşekkür ediyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Bizim Anadolu insanının bir özelliği vardır. Çözüm önerilerine odaklanmak mahiyetinde, onu nakledeyim. Ankara'da uzun yıllar görev yaptım. İnsanlar merkeze, hükümete, problemlerini halletmek için gelirler. Oturlar ve dertlerini anlatırlar. Siz de anlatırsınız sürekli! Akabinde kalkıp giderken, “*Eee ne yapacağız biz şimdi?*” derler. Ben de bu kadar durum tespitinden sonra, İbrahim Bey'e söyleyeyim bu cümleyi; “*Eee şimdi ne yapacağız İbrahim Bey?*”

Doç. Dr. Günseli BAYRAKTUTAN:
(Giresun Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekan Yrd.)

Merhabalar... Öncelikle TARMER'e, Yeni Medya Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne ve Ayten Hanım'a özellikle teşekkür ediyorum. Böylesi verimli bir çalıştayda bulunmaktan dolayı çok memnun olduk.

Ben Giresun Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden geliyorum ve rafine edip birkaç noktayı özellikle vurgulamak istiyorum. Tamamen olumsuzluklar üzerinden bir değerlendirme yapmak yanlış olur. Geleneksel medyaya yönelik kavrayışta da, “*Bu araç geldi ancak bu aracın negatif etkileri ne olacak?*” bağlamında bir ahlâkî panik durumu söz konusudur.

Yüksek lisans dönemimden itibaren, ‘internet’ üzerine çalışıyorum. Ağır-lıklı olarak belirli bir dönem de Prof. Dr. Mutlu Binark ile birlikte ‘dijital oyunlar’la ilgili ortak çalışmalar yaptık.

Sn. İsmail Hakkı Polat, sabahki sunumunda e-spor ile ilgili bir aktarım yaparken; “*Alın teri yok!*” ifadesini kullandı. Başka bir katılımcımız da; oyundaki liderlerin internet üzerinden 20-30 kişilik bir topluluğu yönettiğini ama gerçek yaşamda bunun bir karşılığı olmadığını vurguladı.

Kendi deneyimlerim üzerinden birkaç noktayı vurgulamak isterim. 2007-2008 yılında İzmir çevresinde; özellikle Kore yapımı bir dijital oyunu sıklıkla oynayan bir toplulukla ve onların liderleriyle yaptığımız bir alan çalışması var. Orada şöyle bir şeye tanık olmuştum...

Lider dediğimiz kişi 30’lu yaşlarda, özel sektörde çalışan ve bir grup insanı gerçek yaşamda da yöneten birisi idi. Bu kişiler bir süre sonra gerçekten kanaat önderi haline de dönüşüyorlar. Saha çalışması yaparken, evleneceği kişiyi tanıştırmak üzere klan liderine gelen oyuncularla karşılaştık. Dolayısıyla gerçek dışı, sanal yaşam, oyun yaşamı diye ayırdığımız yaşamlar; tamamen negatif pratiklerin gerçekleştirildiği ya da tamamen pozitif gerçekliklerin var olduğu birbirinden bağımsız iki ayrı yaşam dünyası değil! Kısacası belki bir parça bu olumlu örnekleri de görünür kılmak gerekiyor.

Ankara’da 2007-2008’lerde e-spor toplulukları vardı. Bu topluluklara üye gençler iyi eğitilmiş, üniversite okuyan ve çoğunlukla erkek bireylerden oluşan gruplardı. Bu gruplar; 2000’lerin ortalarında fiziksel biçimde bir araya gelmeden, sadece çok popüler bir oyun üzerinden akademik metinler ürettiler. Bu anlamda, bir parça da pozitif noktaları vurgulamakta yarar var diye düşünüyorum.

Ayrıca Sercan Bey’in söylediği ‘yakınsama/yöndeşme’ vurgusunu ben de çok önemsiyorum. İlk oturumda İsmail Hakkı Polat Hoca, bu süreci teknolojik ve ekonomik değişim anlamında gayet kapsamlı değerlendirdi. Çizilen bu çerçeve, baskın bir bakış açısı sağlayabilir kanaatindeyim.

*Giresun Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekan Yrd.
Sn. Doç. Dr. Günseli BAYRAKTUTAN'ın Konuşması*

Tam da bu noktadan hareketle devam edersek; söylenildiği gibi akıllı telefonlarımız var, ama akıllı kentlerimiz yok. Sonuç olarak burada bir yakınsama problemi var. Benzer bir problemin, kurumlar arasında da olduğunu düşünüyorum. Hatta oyun üzerinden bir örnek vermek isterim. Mesela Ekonomi Bakanlığı, 'dijital oyunları' ihraç şampiyonu ilan edip bu anlamda olumlatabiliyor. Fakat başka bir bakanlık ise daha negatif bir kavrayışla, belirli toplulukları tüm bu araçlardan ya da içeriklerden uzakta tutmamız gerektiğini vurguluyor! Dolayısıyla kurumlar arasında böyle bir 'yakınsama/yöndeşme' problemi olduğu sürece; bunun topyekûn bir toplumsal farklılaşma ya da dönüşüme vesile olabileceğini düşünmek zor. Bu anlamda Hülya Yenğin Hoca'nın söylediklerini çok önemsiyorum. "Üniversite, iletişim eğitimi bağlamında bütün bu dönüşümü nasıl yakınsayabilir?" sorusu oldukça önemli! Üniversitelerde çok çeşitli programlar var. Bu programlar lisansüstü ve lisans düzeyinde çeşitli müfredatlarla öğrenci yetiştirecekler. Dolayısıyla istihdam meselesinin gerçekten önemli bir etik problem olduğunu düşünüyorum.

'Ben X' diye bir film var. Filmde Asperger sendromu olan bir gencin oyun deneyimini anlatılıyor. Tabii bütün bu maceralar, sizin de başınıza gelebilir. Mesela bir şairi çok seversiniz ve şiirlerini okursunuz. Daha sonra o şairi televizyonda gördüğünüzde de, hayal kırıklığına uğrarsınız. Çünkü şair, şiirlerindeki gibi konuşmuyordur. Dolayısıyla bu mecrâlar, bazıları için kendini ifade etme noktasında çeşitli alternatifler sunabilir. Bu anlamda herhangi bir sosyal medya platformunu

tercih edip etmemek de bireysel bir politik tercihtir. Bu duruşunuza rağmen elbette konuyu araştırabilirsiniz. Ben de ‘yeni medya’ alanında çalışıyorum ama pek çok platformu kullanmıyorum. Çünkü kullanmama gerekçelerim var. Göç etmek durumunda da değilim. Belirli platformları belirli nedenlerle kullanmamak, o mecrâyı tanımamak, bilmemek gibi durumlar; o alanda araştırma yapmaya engel değildir.

Uzunca bir süredir ‘görünüm’ çalışıyoruz. Peki bütün bu araçların sonucunda ne oluyor? Instagram, Twitter gibi sosyal medya araçları üzerinde çalışıyoruz. Ve bu araçlar o kadar hızlı bir dünya yaratmış durumda ki; tüm bunların hızına yetişmeniz mümkün değil. Laboratuvar ortamında çarkın içerisinde dönen fareler gibiyiz! Ayrıca özür dileyerek söylüyorum ki, bu gerçekten anlamlı bir çaba mıdır bilemiyorum. Çünkü kimlik çalışıyorsak; ister Facebook’ta, ister Twitter’da olsun, bir süre sonra mutlaka problem çıkacak. Dolayısıyla bu meseleleri bir parça görünümü değil de başka şeyleri odağa koyarak, bakış açımızı değiştirerek irdelemeye başlarsak; üzerinde tartışabileceğimiz konulara varabiliriz diye düşünüyorum. Mutlu Binark’ın sunumunda söylediği kavramlar üzerine düşünmek de bir o kadar önemli.

‘Yeni medya’yı gelenekselden ayırt eden en önemli özelliklerden birisi, ‘etkileşimsellik’ diyoruz ve bu kavramın altını ısrarla çiziyoruz. Ama “*Etkileşimsellik nedir?*” sorusuna ilişkin derinlikli bir tartışma da yapmıyoruz. 2007’den beri siyasal iletişim ve yeni medya çalışmaları yapıyorum. Web sayfaları çalışıyordum, sonuç değişmiyordu. Arkasından sosyal medya çalıştım, yine sonuç değişmiyor. Burada belki katılım meselesine dönüp tartışmak ve ele almak gerekiyor. Az evvel söylediğim gibi araç üzerine odaklandığımızda, birtakım önemli tartışmaları ıskalayabiliriz.

Doktora tezi yaparken, akademisyenlerin web sayfalarını kullanma durumlarını çalışmıştım. Tezin ortasında, web sayfası diye bir şey kalmadı! Sonra bloglar üzerine çalışmaya başladım. Dolayısıyla çok fazla platforma ve araca takılmamak gerekiyor. Çünkü alternatif yeni bir sonuç yakalayamayacağımız, belirli oranda görülüyor. Buna yönelik de nitelikli çalışmalar yapılmalı.

Türkiye’de ‘yeni medya’ alanında akademik olarak hangi çalışmaları biriktirdik, hangi disiplinlerden aktarımlar söz konusu; bu da bir o kadar önemli. Bu konular mutlaka ele alınmalı. Ayrıca egemen bakış açıları ve disiplinleri tespit ettikten sonra yol almak gerekir diye düşünüyorum. Ve bir parça soğukkanlı olmak, biraz da sürece vakit tanımak gerek. Teşekkür ediyorum söz verdiğiniz için...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(İAÜ TARMER Müdürü)

Günseli Hocamıza teşekkür ediyoruz. Şimdi ise, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ali Murat Kırık Hocamız söz alacaklar...

Yrd. Doç. Dr. Ali Murat KIRIK:
(Marmara Üniversitesi İletişim Fak. Öğr. Üyesi)

Öncelikle şunu söylemek isterim ki, İstanbul Aydın Üniversitesi'nin böylesine güzel bir etkinlik çerçevesinde bu denli kıymetli akademisyenleri ve uzmanları bir araya getirmesi; gerçekten büyük bir başarıdır. Dolayısıyla TARMER'e, İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne, Sâim Hocamıza ve Ayten Hanım'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Kendimi tanıtmam gerekirse; Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktayım. Hem sektörü bir şekilde takip etmeye çalıştığımı, hem de aynı şekilde akademik üretimleri izlemeye gayret ettiğimi ifade edebilirim. Tabi burada çok değerli hocalarımız olduğundan, açıkçası onların karşısında konuşmak da o kadar kolay değil. Müsaadenizle yaptığımız çalışmalarla ilgili birkaç noktayı sizlerle paylaşmak istiyorum...

İletişim terminolojisinde, '*teknolojik determinizm*' dediğimiz bir kavram vardır. Bu kavram, Marshall McLuhan tarafından ortaya atılmış ve günümüze kadar gelmiştir. Zira günümüzde, teknolojinin son derece belirleyici olduğu bir durumla karşı karşıyayız. Örneğin, '*yeni medya*' dediğimiz kavram, '*yenilenen bir medya*' anlamına gelir. 2000'li yıllarda ortaya çıkardığımız herhangi bir ürün, 2017 itibarıyla aynı kalır mı? Aradan 17 sene geçtiğine göre, elbette ki kalmaz. Bu noktada önemli olansa, medyanın yenilenebilirliğini bilmektir.

Yeni medyanın temeline baktığımızda, sosyal medyadaki paylaşım ağlarını görüyoruz. İşte tam burada, '*kuşak*' kavramına değinmek istiyorum. Örneğin, '*x, y, z kuşağı*' dediğimiz bir kavram var. Bizler bu kavramı, tezlerimizde ve araştırmalarımızda kullanıyoruz. '*x, y, z kuşağı*' dediğimiz nesil, aslında 2000'li yıllardan sonra doğan nesildir. Bu nesil, teknolojinin merkezinde doğmuştur. Bizim çocukluk zamanlarımızda, misal iki üç yaşlarımızdayken; an-

nelerimiz ağızımıza emzik verirdi. Şimdi ise o yaştaki çocukların eline; tablet, akıllı telefon gibi teknolojik ürünler veriliyor. Tabii burada bir kültür farkı da ortaya çıkıyor. Örneğin Marshall McLuhan'ın bahsetmiş olduğu 'küresel köy' kavramı, bu anlamda çok önemlidir. Zira bu bahsettiğimiz kuşak, 2000'li yıllarla birlikte kendini internete entegre etmeye başlamıştır. 'Dijital Abone Hatları'nın (DSL) ortaya çıkması, bunun en tipik örneğidir. Bundan önce ise 56K modemler vardı ve siz internet kullanırken, telefonunuz da meşgul çalardı. O zamanlar, annelerimizin babalarımızın "Bu telefon neden meşgul, yeter artık! Çık şu internetten!" dediği zamanlardı. İşte bizler bu tarz aşamalardan geçerek bugüne gelmiş bir nesil ve şimdilerde ise evlerinde akıllı telefonlarla televizyon ya da video seyreden bir toplum haline geldik. Ayrıca bugün artık televizyon izleyen de pek kalmadı.

*Marmara Üniversitesi
İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi
Sn. Yrd. Doç. Dr. Ali Murat KIRIK'ın Konuşması*

Örneğin Prof. Dr. Mutlu Binark Hocamız, 'ikincil ekran' dediğimiz bir kavramın varlığından söz eder. Bahsetmiş olduğu bu kavramda; 'etkileşim', yani kaynağın alıcı, alıcının da kaynak olma durumu söz konusudur. Peki bu nasıl oluyor? Siz bir şeyi ifade ediyorsunuz, ortaya koyuyorsunuz ve bu ifade ettiğiniz noktaya ilişkin de bir cevap doğuyor! Dolayısıyla 'dijital dönüşüm' dediğimiz mefhum, sessiz çoğunluklara da bir ses olmaya çalışıyor. Ve bunu da başardığına inanıyorum.

Biz geçmişte ne okurduk? Hürriyet, Milliyet, Sabah gibi gazeteleri alır; bu çerçevede paylaşılan fikirleri sorgularız. Ve bu okumalar içinde de, çoğunlukla alışık olduğumuz kaynaklardan gelen bilgileri benimser; “*Bu insan böyle düşünüyorsa doğrudur!*” derdik. Yani medyada herkes aynı düşünceleri ifade ettiği için, “*Herkes böyle düşünüyorsa, bu doğrudur.*” şeklinde bir düşünce doğardı. Ve haliyle de bir ‘*suskunluk sarmalı*’ oluşurdu. Bu ‘*suskunluk sarmalı*’ içerisinde de kimse görüşlerini, fikirlerini ifade etmezdi.

Ancak sonrasında ne oldu? Kişi, internet ve sosyal medya aracılığıyla kendi bloğunda kendi fikirlerini yazabilir hale geldi ve sosyal paylaşım ağlarında kendini ifade etmeye başladı. Örneğin Twitter, 140 karakterli bir sosyal paylaşım ağı idi; şimdi ise 280 karaktere çıkartıldı. Hatta benim bu konu ile ilgili tezim de, karakter sayısı yükselince değişikliğe uğramak zorunda kaldı. Şimdi ise 280 karakter üzerinden yürüyecek.

İlk oturumda bu konuda konuşuldu, ‘140 karakterle düşüncelerimizi ifade etmek’ noktasına değinildi. Bu elbette hazcı bir yapı, diğer bir deyişle hapsehane modelidir. Sürekli takip edilip izleniyoruz ve kendi elimizle mahrem bilgilerimizi dijital ortama veriyoruz. ‘İz’ dediğimiz bir kavram var! Siz istediğiniz kadar fotoğraf paylaşın veya silin, olduğu gibi ortamda kalıyor.

Örneğin iletişim fakültelerinde dört sene, yoğun bir şekilde teorik dersler alınıyor. Ondan sonra da sizden, kamera ve fotoğraf makinesini kullanmanız isteniliyor. Ya da haber yazmanız, kurgu yapmanız! Teoride ve pratikte bambaşka eğitimler görüldüğünden dolayı da, çeşitli uyumsuzluklar yaşanıyor. Zira pratikte gerekli olan o bilgiler, teorik eğitimde alınmamış! Bu sefer ne oluyor, okuduğunuz dört sene meslekî anlamda hiçbir şey katmıyor.

Üniversite, hayatı öğretir ve bilgi katar. Bu noktada kesinlikle karşı görüşüm söz konusu değil ama müfredatımız açısından revizelere ihtiyaç olduğu kanaatindeyim. Burada çok değerli hocalarımızın yanında, dekan hocalarımız da var. Örneğin İAÜ’de uygulama laboratuvarı açılması büyük bir nimettir. Bu gelişmeden çok mutluluk duyuyorum.

Bağımlılık konusu da çok konuşulmadı, kısaca ona da değineyim... Nevzat Tarhan Hocam ile birlikte, güncel gelişmeleri kaçırma hastalığı olan ‘*fomo*’ konusuna yönelik çalışmalar yapıyoruz. Bizim alanda ne yazık ki, çok az nicel araştırma yapılıyor. Çoğunlukla teorik çalışmalar gerçekleştiriyor. Dolayısıyla da ortaya somut bir veri koyamıyoruz.

İnternete ciddi bir bağımlılık var. Bundan dolayı gelişmeleri kaçırma korkusu, bugün gençler dahil herkesin en büyük tehdidi durumunda. Çünkü bu hastalık, sabah kalktığınız andan itibaren telefonu elinize alıp akşama kadar telefondan kopmamak; en ufak bir bildirim gelince “*Kim yazmış, ne gelmiş, hangisi beğeni almış.*” diye bakmak demek. Bunun için depresyona giren insanlar bile var! 100’den az beğeni geliyorsa, “*Bu fotoğrafı silmem lazım, ben acaba kime ne yaptım?*” diye düşünen gençlerimiz söz konusu. Ve baktığımızda, bunun da ne yazık ki ‘z kuşağı’ olduğunu görüyoruz.

Bir araştırmamda; lise ve üniversite öğrencilerine yönelik olarak, ‘*dijital bağımlılık*’ konusu ile ilgili ölçek oluşturduk. Çünkü boş konuşmaktan ziyade verilerle konuşmanın daha doğru olduğuna inanıyorum. Ölçek maddeleri elimde, size birkaç örneği okuyayım...“

“*Yeni çıkan oyunları, arkadaşlarımdan önce oynayıp bitirmek isterim.*”, “*Oyunda başarılı olmayı çok isterim.*”, “*Oyun oynadığımda kendimi yalnız hissetmiyorum.*”, “*Günün büyük bir kısmını dijital araçlarla geçiririm.*”, “*Gittiğim yerlerde hemen wi-fi şifresini sorarım.*” gibi maddeler söz konusu ve bunlar bize mutluluk veriyor. Daha önce de değindiğim gibi, bu tarz somut araştırmaların yapılıp ortaya çıkması gerekiyor. Size, bizim araştırmamızdan çıkan bazı sonuçları aktarayım...

Araştırmada öncelikle, ölçümleme çalışmalarının yetersizliğini ve uygulama eksikliğini gördük. Örneğin bağımlılığın var olduğunu biliyoruz fakat bunun net tespitini gerçekleştiremiyoruz. Çünkü insanları ve kitleyi ölçemiyoruz!

Bir de ‘*dijital emek*’ dediğimiz bir kavram var. Bu kavram, Christian Fuchs tarafından ortaya atılmış bir düşünce ve bizler aslında bir Facebook, Twitter, Instagram işçisiyiz. Bilinçli bir şekilde paylaşımlar yapıyor, insanları takip ediyoruz. Beğeni yapıp içerik üretiyoruz. Ve kimse de bizi buna zorlamıyor! Örneğin “*Bugün arkadaşlarla birlikte İAÜ’de ‘Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri Çalıştayı’na katıldık!*” dedik ve bunu paylaştık. Kimse bunu bize silah zoruyla yaptırmadı! Burada bir şeyleri bildirme ihtiyacı ve tabii ki ‘*hedonizm*’ adını verdiğimiz hazzcı bir yönelim söz konusu. İnsan, doğası gereği beğenilmek ya da görülmek istiyor. Dijital teknolojiyle birlikte bu beğenilme olgusu daha da ön plana çıktı. Ve ‘*hedonizm*’ dediğimiz bir seviyeye geldi. Bugün gençlerin yoğun bir beğenilme arzuları var.

Şunu söylemek istiyorum ki; bir insan belki farklı mezheplere, dinlere, kültürlere mensup olabiliyor ama ‘dijital medya’nın ortak dilini kullanıyor. Hepsi emoji kullanıyor, “*Ben de bir iPhone telefona sahip olmak istiyorum!*” diyor. Ve hep söylediğimiz bir şey şu ki; “*Bu teknolojiyi üretenler bizler değiliz!*”

Geçtiğimiz dönemlerde; “*Biz neden kendi sosyal paylaşım ağımızı oluşturuyoruz?*” şeklinde bir öneri doğdu. Ancak bu yapıldı! Twitter bloklandıği anda, yerli sosyal paylaşım ağları türedi. Ancak eğer ben global dünyaya entegre bir şekilde çalışamayacaksam, kendi ağımı oluşturmanın ne gibi bir anlamı olabilir ki? Bugün Twitter, Instagram varken; 200 kişi kendi ağımızı oluşturduk diyelim! Bunu kullanılmadıktan sonra oluşturmanın ne gibi bir katkısı olacak ki!

Ayrıca araştırmalarımızda, ebeveyn eğitimlerinin de çok önemli olduğunu gördük. Teknoloji içerisinde yetişmiş bir kuşağın başında, teknolojiden bîhaber bir kuşak söz konusu. Örneğin “*Oğluma tablet veya akıllı telefon alacağım ama kullanmayı bilmiyorum.*” diyen anne babalar var! Dolayısıyla da ‘ebeveyn eğitimi’ son derece önemli.

Tabi burada, ‘bağımlılık laboratuvarları’nın da ciddi bir önemi var. Üsküdar Üniversitesi’nin bu alanda çok iyi çalışmaları olduğunu söyleyebilirim. Ve bu çalışmaların da, muhakkak devlet tarafından desteklenmesi gerekiyor. Mesela biz, sosyal medyada bir bilinç oluşturulabilmesi için ücretsiz eğitimler düzenliyoruz. Bu ücretsiz eğitimler aracılığıyla da, gençlerimizin bu konuda bir farkındalık yakalayabilmelerini amaçlıyoruz.

Gençlerimizin bir bilinç oluşturmaya ve bu küresel ağda millî ve mânevî değerlerimizin korunmasına yönelik çalışmalar gerçekleştiriyoruz. Tabi ‘*sosyal medya okuryazarlığı*’ dediğimiz kavrama, artık ‘*medya okuryazarlığı*’ da diyemiyoruz. Zira medya artık çok kapsamlı bir noktaya geldi. Gazete, dergi, televizyon, radyo, internet hepsi var. Bu bağlamda sosyal medyanın doğru bir şekilde aktarılması, planlanması ve bunun bir devlet politikası haline getirilmesi gerekiyor. İletişim ve haberleşmenin dışında bu alanda ciddi çalışmaların yapılması, sağlıklı bir diplomasi yürütülmesi şart. Bir bakanlık nezdinde yürüyebilecek bu çalışmalarda akademisyenlerden ve sektörün önde gelen isimlerinden destek alınması da bir o kadar önemli. Ayrıca bu tarz çalıştayların devlet aracılığıyla, Başbakanlık ya da Cumhurbaşkanlığı himayesinde yapılmasının sürece daha ciddi katkılar sağlayacağını düşünüyorum. Vaktiniz aldım, çok teşekkür ederim...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Teşekkür ediyoruz. Murat Hoca konuşurken, zihnimde bir iki konuda çağrışım oldu... Üsküdar Üniversitesi Rektörümüz Sn. Prof. Dr. Nevzat Tarhan Hoca, geçen yıllarda burada “*Hazza Doymamak mı, Bağımlılık mı?*” başlıklı bir konferans vermişti ve o sohbetten çok istifade etmiştik. Öncelikle onu belirtmiş olayım.

Bir de konuşulan hususlarla ilgili bir Kur’an ayeti var, onu zikredeyim. Hatta bu âyet; Diyanet İşleri Başkanlığı’nın takviminde, bu ayın kapağında da ifade edilmiş. Anlamı, “*Yapmadığınız şeyleri neden söylersiniz?*” şeklinde. Yani insan kendisi bilmiyor ama öğretmeye kalkıyor! Âyet de öyle diyor işte...

Prof. Dr. Nazife GÜNGÖR:
(Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı)

Murat Hocamıza çok teşekkür ediyorum; zira kendisi, üniversitemizin çokça reklamını yaptı. Ama kendisine küçük bir sitemim de var doğrusu! Geçen yıl, Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi olarak ‘*dijital medya*’ konusunda iletişim günleri programı düzenlemiştik. Seçtiğimiz tema ‘dijital bağımlılık’tı ve kendilerini de davet etmiştik. Ancak gelemediler. O zaman, “*Acaba üniversitemize bir antipatisi mi var?*” diye düşünmüştüm. Bugün kendisi bu tezimi çürüttü, çok teşekkür ederim. Herhalde bu Nisan’da sizi aramızda göreceğiz! Yeni konumuz ‘*dijital kültür*’ olacak. Ayrıca geçmiş programımıza İAÜ’den Deniz Yenğin Hocam da katılmıştı, ona da destekleri için çok teşekkür ediyorum. Bu platformu sizlerin katkıları ile genişleteceğiz...

Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Nazife GÜNGÖR’ün Konuşması

Artık farklı bir gerçekliğin içerisindeyiz ve bunu kabul etmek durumundayız. Dijital medya ile kuşatılmış bir dünyanın göbeğindeyiz ve açıkçası artık nostaljik söylemlerin pek de bir anlamı yok. Zira “*Eski tamamen kayıp mı olacak!*” tarzı hayıflanmaların, bu büyük gelişmelerin ve hızın içerisinde ciddi bir yeri yok. Yaşadığımız, toplumsal ve teknolojik bir süreçtir ve gayet doğaldır. Zira zaman elbette durmaksızın ilerliyor; insanlık sürekli merak ediyor ve çabalıyor. Aslında insanlık, sürekli olarak kendisini merak ediyor. En temelde kendisini çözmeye çalışıyor! Dolayısıyla da sürekli yeni bir şeylerin, birtakım gelişmelerin peşinde! Teknolojik icatlar da bunun bir parçası. Zira dijital teknolojiler, bu anlamda çok önemli bir süreç.

Sonuç olarak bu konuyu ‘kötü bir şey’ diyerek yadsımak ya da alkışlayıp yüceltmek yerine daha dengeli bir tavırla değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Bunun toplumsal, kültürel, teknolojik bir süreç olduğunu düşünmeli ve bu doğal süreçten nasıl yara almadan çıkabileceğimizi araştırmalıyız! Ayrıca bu süreçleri yaşamak ve hayata dönüştürmek gerektiğini düşünüyorum. Zira bu süreçler çok hızlı geliyor. Toplumsal yapılarıdaki, kontrolünüzün altında gelişen süreçleri yönetmezseniz; bu süreçler çok büyük toplumsal yaralara neden olabilir. Dolayısıyla gelişmeleri kaçırma lüksümüz yok. Ancak bir anda dijital teknolojiyle kuşatılınca, panik olmaya başladık! Burada panikten ziyade akılcı yönetimi esas almak durumundayız.

Biz, yeterince gelişmemiz bir toplumuz; gelişme sürecimizi henüz tamamlamadık. Batı gibi değiliz ve bu sürece biraz hazırlıksız yakalandık. Aslında bütün telaşımız da bu hazırlıksız yakalanmadan kaynaklanıyor. Olgu önümüzde duruyor ve onu birdenbire tüm boyutları ile yaşamaya başladık.

Murat Hoca’nın da söylediği gibi, ‘*z kuşağı*’ bu sürecin içine doğdu. Ve ‘*z kuşağı*’ diye adlandırdığımız bu kuşak, ciddi ayrışmalar göstermeye başladı. Doğal olarak kuşak çatışmaları, kültürel çatışmalar da beraberinde geldi! Belki toplum olarak bu kadar telaşa kapılmamızın, bu denli panik olmamızın bir nedeni de; önce yaraları görmeye başlamamızdır! Teknolojiyi tanırken, bir yandan da yaralanmalarını görmeye başladık. Çünkü değişim bir anda, evrimsel değil devrimsel bir şekilde gelince; adeta kaza gibi bir şey oldu! Dolayısıyla artık bu tarz platformlarda, oturup bu süreci düşünmeli ve bu yeni akışı iyi yönetmenin yollarını bulmalıyız.

Bu, aynı zamanda kültürel bir süreçtir. Dijitalleşme artık kültürün de içine girmeye, kültürü de oluşturmaya başladı. Yani kendi kültürel ortamını yaratıyor! Dolayısıyla da eğer bu süreci iyi yönetemezsek, kültürel anlamda da önemli kopmalar yaşayacağız.

Örneğin, değerlerimizden bahsedildi. Kültür dediğimiz olgu, geçmişten geleceğe bir bütündür. Bir ulusun, bir toplumun kültüründen söz ettiğimizde; aslında o bir süreçtir. Eğer bu bütünü parçalarsak, orada birtakım önemli yaralanmalar olur. İşte aynı şekilde içinde yaşadığımız kültürün gidişatını kontrol edemediğimizde de; bunun sosyolojik, politik, psikolojik ve ekonomik pek çok sonuçları ile karşılaşırız. Dolayısıyla da bu süreci çok heyecanlanmadan yönetmek ve sağlıklı politikalar geliştirmek durumundayız.

Mutlu Hocam, kamu politikalarından söz etti; kavramlar ve bütünsel olgulardan bahsetti. Bu çok doğru ve olması gereken bir yaklaşımdır. Süreçle ilgili verilerin hepsi, bize bir şeyler söylüyor! Bunları artık derli toplu düşünüp, akademik bir temel oluşturmalıyız. Kısacası sürecin bilimsel kavramlaştırmasını gerçekleştirmemiz gerekiyor. Ancak “*Buna daha zaman var!*” dersek, gerçek hayat bizi beklemesin. Gerçek hayatın acelesi var ve bu alanda bir şeylerin çabucak halledilmesi gerekiyor. Aciliyet arz eden bu durumların, çok daha hızlı çözüm bulması gerekiyor. Çünkü artık yaşamın içine girdi!

Akademide bunlar için uygun kavramlar üretmeye çalışırken, iletişim kuramlarında terminoloji ve paradigma değişmeye başladı. Etkileşimci bir yaklaşımla yeni kuramlar geliştirmek gerekiyor, çünkü ‘izleyici’yi artık ‘kullanıcı’ olarak tanımlamaya başladık. Bir zamanlar aktif ve pasif izleyici vardı. Şimdi ise pasif izleyici, üretici konumuna bürünmeye başladı. Burada sorgulanması gereken bir gerçek var! Göndericiden hedefe doğru aktığını düşündüğümüz bu süreç, artık etkileşimli hale geldi. Ama bu etkileşimdeki katılım, karşılıklı ve eşitlikçi bir katılım mı acaba? Bu da aklımıza, ister istemez ‘demokratikleşme’ olgusunu getiriyor.

Sosyal medya herkese açık. Bu mecrâya herkes giriyor ama herkes aynı bilinç düzeyine sahip mi? Herkes aynı entelektüel düzeye haiz mi? Her kesim kavramları ve hayatı aynı düzeyde ve olgunlukta algılayıp değerlendirebiliyor mu? Bunlar önemli sorular.

Mutlu Hoca’nın satır arasında söylediği bir cümle vardı. Bu, benim de uzun süredir gözlemlediğim bir durum. Sosyal medya bir yandan bilgi dönüşümünü hızlandırdı ama öte yandan müthiş bir avamlaşma da var! Bir argo jargonu yaygınlaşmaya başladı ve bu argo jargon, sosyal medyanın sanal ortamından sokağın gerçekliğine doğru taşmaya başladı. Sosyal medya ile sokak arasında müthiş bir etkileşim var ama sosyal medyada

aktif rol oynayan herkes aynı bilinç düzeyine sahip olmadığı için, herkes kendi durduğu yerden bir katkı yapıyor. Bu katkılarda da kim sosyal medyayı daha fazla kullanıyorsa, o öne çıkıyor. Kim o ortamda daha fazla görünürse o doğru ya da geçerli olarak algılanıyor. Zira kültürel etkileşimde böyle bir etki var!

Burada hangi kültürel olgunun, hangi entelektüel olgunun, sosyal medyada ne oranda rol aldığına bakmak lazım! Tekrar vurguluyorum ki, eğer bu süreci çok iyi yönetmezsek yara alırız. Zira bu zeminde çok okumamış, yazmamış veya entelektüel düzeyi düşük olan gençler, bilgi birikimi zayıf bireyler aktif olacaklar. Haliyle de toplumda başka türlü bir bilgi dolaşmaya başlayacak. Yani ciddi bir bilgi kirlenmesi olacak. Ki bunları şu anda da yaşıyoruz aslında! Dolayısıyla temel derdimiz, kaçınılmaz ya da yadsınamaz olan bu olguyu iyi yönetmek olmalıdır. Bir an önce işin eğitim, öğretim vs. boyutunda çok iyi planlamalar yapmalıyız. Artık iletişim fakültelerinin eğitimlerinde de bu yöne odaklanmak gerekiyor. Biz de fakülte olarak ‘yeni medya’ bölümünü ‘gazetecilik’ bölümünün yanına koyduk ve ‘yeni medya gazeteciliği’ şekline dönüştürdük. Öğrencileri bu alana yönlendiriyoruz.

Akademik zeminlerde bu tür tartışma platformlarının artması ve gelişmesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca bu çalışmalar elbette akademinin içinde kalmamalı ve birtakım karar mercilerine ulaşmalı. Zira bu irdelenen hususların mutlaka politik arenada eyleme dönüşmesi, uygulamaya konulması gerekiyor. Zira süreci kendi haline bırakırsak, kontrol edemeyiz. Bu alanın mutlaka sistemli bir zemine kavuşturulması ve doğru politikalarla desteklenmesi gerekiyor. Panik olmaktan ziyade, toplumun içine tamamen girmiş olan bu olguyu tüm boyutları ile tanımamız gerekiyor. Karşı savunma silahları geliştirmek yerine, bu önemli süreci yaşamımıza doğru bir şekilde entegre etmeye çalışmalıyız. Aksi halde ciddi bireysel ve toplumsal problemler yaşayacak; kuşak çatışmasının, internet bağımlılığının, dijital hastalıkların çok farklı sonuçlarını deneyimleyeceğiz. Dolayısıyla bu hareketli mecrânın nasıl kullanılması gerektiğine ilişkin sağlıklı bir dili yapılandırmak durumundayız. Bunun en doğru yolu da, şüphesiz ki eğitimidir. Bu anlamda hem akademik camiaya, hem de karar vericilere ve uygulayıcılara büyük görevler düşmektedir. Teşekkür ediyorum...

**Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)**

Nazife Hocamıza biz de çok teşekkür ediyoruz. Bu arada programımıza baktım; “*Dijital Dönüşümün Toplumsal Etkileri*”, “*Dijital Dönüşüm Bizi de mi Dönüştürdü?*”, “*Dijital Dönüşüm Ne Getirdi, Ne Götürdü?*”, “*Dijital Hastalıklar ve Gelecek*” gibi ara başlıklarımız var. Bu maddelerin bir kısmı burada konuşuldu ancak sürekli ‘dijital dönüşümün ne getirdiği ne götürdüğü’ üzerinde konuşuyoruz. Diğer başlıklara da yönelebilir ve eksik görüş noktalarını tamamlayabiliriz düşüncesindeyim. Şimdi söz, Bilal Eren Bey’in! Buyurun Bilal Bey...

**Bilal EREN:
(Bilgisayar Mühendisi - Dijital Hayat Akademisi Kurucusu)**

Hocam çok teşekkürler... Acaba dijital dünya, neye dönüştürdü bizi? Acaba internetin ilk çıkışındaki, “*Herkesi demokratikleşecek! Herkes konuşacak!*” şeklindeki motto bu ideali gerçekleştirdi mi; yoksa farkında olmadan da olsa kutuplaşmamıza mı sebep oldu?

Mesela Mutlu Hocam, Alternatif Yeşil Derneği’nde çalışmalar yapıyor ve onu belirli bir mahalle dinliyor. Said Ercan da aramızda, onun da çok etkileşimi var. Ama onu da sadece bir mahalle dinliyor. Yani mahallelere bölündük. Gerçek hayatta konuştuğumuz kutuplaşma, acaba burada daha fazla mı kendini gösterdi?

*Dijital Hayat Akademisi Kurucusu
Sn. Bilal EREN’in Konuşması*

İnternetsosyolojisi ve ağ toplumu üzerine çalışıyorum. Instagram kullanmasa da Mutlu Hocamı takip ediyorum ve yazılarını okumaya çalışıyorum. Şunu söylemek lazım ki, bu alanda hiç saha araştırması yok. Çünkü çalıştayımızın konusu oldukça geniş. Örneğin 2016 yılında ‘dijital toplumun etkileri’ ve ‘ağ toplumu’ başlığı adı altında çok kırılım var ve bu çok geniş bir konu. 2016’da ABD’de, bu konu çerçevesinde 1580 tane takipli (deneklerin takip edilmesi) araştırma yapılmış. Ancak bu araştırmalar TÜİK araştırması gibi değil. “*Mobilde kaç kişi var?*”, “*Hane başına düşen internet sayısı nedir?*” vs. gibi genel veriler değil yani! Mesela “*2000 sonrası doğanların, yani 12-18 yaş arası gençlerin siyasal katılımı; ağ toplumunu nasıl etkiliyor?*” gibi sorular! Ya da “*Dijital oyunlarda kaç defa pedofili vakasına rastladınız?*” gibi! Veyahut da “*1-3 saat arasında oyun oynayan çocuklar daha mı fazla kitap okuyor, daha mı fazla geziyor?*” gibi! Yani bu tarz sorulardan oluşan çok ciddi katılımlı takipli araştırmalar yapılmış ve bu tür sorulara cevap aranmış. Ancak Türkiye’de bu tarz net araştırmalar olmadığı için, bunun bir değişim mi yoksa dönüşüm mü olduğunu pek bilmiyoruz.

Mesela çok janjanlı laflar kullanıyoruz! Mesela ‘*endüstri 4.0*’ ifadesini ekonomistler kullanıyor. Siyasetle ilgilenenler de bunun ciddi bir dönüşüm olduğunu söylüyor ama gerçekten böyle mi acaba? Yerelde buna dair araştırmalarımız yok! Hep ABD’ye, İngiltere’ye atıf yapıyoruz. Örneğin TARMER ya da İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi bu konuda ciddi araştırmalar yapabilir. Çalıştay ve seminer tarzı etkinliklerin bu tarz somut verilere ulaşma noktasında ciddi bir faydası yok. Dün dijital oyunlarla alakalı bir sempozyum vardı ve herkes orada idi. İlgili kamu kuruluşları, kanaat önderleri! Ama herkes ABD’den atıf yapıyor, oyun bağımlılığı anlatılırken hep o veriler kullanılıyor.

Ağ toplumu konusu da bir o kadar önemli. Özellikle geçen ay bu konuda çok jenerik oldu. Ama bu konu, Zuckerberg’in “*Facebook toplumu oluşturacağız!*” sözünden sonra ön plana çıktı. Yine İngiltere’de yapılan ve 12 sene süren bir araştırma sonucunda; Facebook’taki aktif arkadaşlarınız içerisinde obez olan varsa, sizin de % 48 obez olma ihtimali taşıdığımız açıklandı. Ve bu araştırma, Facebook’un kuruluşundan bugüne kadar yapılan bir incelemeye dayandırıldı.

Ağ toplumunu konuşurken, bizim dışımızda gelişen yeni bir kavram daha var ki; o da ‘*yapay zeka*’ kavramı. Dolayısıyla yapay zekanın toplumları nasıl etkileyeceği meselesi de bir o kadar güncel ve önemli bir mesele. Amerikan Psikologlar Derneği’nin 12-18 yaş arasındaki gençler üzerinde yaptığı

bir araştırmada; gençlerin % 93'ünün siyasal kimliklerini 'ağ toplumu' üzerinden oluşturduğu sonucuna ulaşılmış. Yani oy vermeden önce bütün bilgi kanalları ve olası kanaat; 'ağ toplumu' üzerinden oluşuyor! Ayrıca bilgiye erişim oranı da % 92 ve bunlar önemli rakamlar. Bu çalışmalar kapsamında bireysel önerim, yapay zeka üzerine konuşulmasıdır. Hem bir kırılım da olur. Sonuç olarak 'takipli saha araştırmaları'nın verileriyle konuşmak ve en önemlisi de bireye, topluma ve devlete çözüm yolları sunabilmek son derece önem arz ediyor. Söyleyeceklerim bunlardan ibarettir, teşekkür ediyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Bilal Bey'e teşekkür ediyoruz. Arada hemen bir şey söyleyeyim! Çalıştayımızda herkesin önüne, 'Sosyal Medya ve Etik' başlıklı bir yayın koyduk. Bu yayın, Şubat ayında belki bir kısmınızın da katıldığı 'Sosyal Medya ve Etik Çalıştayı'nın kitap haline getirilmiş şeklidir. Aynı şekilde bugünkü çalıştayımız da 'Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri' başlığı ile yayımlanacaktır...

İkinci oturumun ana sunumunu yapan Dr. Mehmet Dinç Hocamız, söz istiyorlar. Buyurun Mehmet Hocam...

Dr. Mehmet DİNÇ:
(Hasan Kalyoncu Üniv. Öğr. Üyesi, Uzman Psikolog)

Teknoloji alanında 'internet bağımlılığı' meselesi çok güncel bir konu haline geldi. Ancak her konuda olduğu gibi burada da popüler kavramlara olan yönelimi gözlemliyoruz. Ne var ki bu tarz yönelişler, çoğu zaman bilinçli olmayabiliyor.

Bu noktada benim kanaatim odur ki; internet ve teknoloji dediğimizde üç tip kullanıcı var. Bunlardan bir tanesi normal kullanıcı. Yani hayatını normal bir şekilde devam ettiren, yaşamına teknoloji ve interneti dahil eden kullanıcı. Bir başka deyişle, çocukluk yaşlarında bu ortamla yeni yeni tanışmaya başlayan kullanıcı.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın, 'Bağımlılık ve Gençlik' diye bir kitabı çıktı. Ben de bu yayına 'Teknoloji Bağımlılığı ve Gençlik' diye bir bölüm yazdım. Orada "Çocuklara ve gençlere teknoloji kullanımıyla alakalı nasıl bir çerçeve çizebiliriz?" mahiyetinde, on maddelik bir yer vardı. Bu tarz çerçevelerin faydalı olacağını düşünüyorum.

*Hasan Kalyoncu Üniversitesi Öğretim Üyesi
Sn. Dr. Mehmet DİNÇ*

Bir hocamız az önce, “*Teknoloji bağımlılığıyla karşı karşıya geliyoruz!*” dedi. Ancak bu karşı karşıya gelme, kaçılacak bir durum değil. Bilakis üzerine gidilecek, adapte olunması faydalı olabilecek bir durum. O yüzden de kullanım-
la alakalı ciddi eğitimler yapılabilirse faydalı olacaktır. Bu çerçevede Bilal Eren Bey’in ‘*Dijital Hayat Sertifika Programı*’ var ve orada ‘teknoloji kullanımı’ ile alakalı çok güzel bilgiler veriliyor. Yine Said Ercan Bey’in de, sosyal medyanın nasıl kullanılacağı ile alakalı eğitim programları var. Buna benzer çalışmalar ne kadar artarsa, toplumumuzun da o kadar fayda sağlayacağını düşünüyorum.

Yeşilay’ın da ‘*Türkiye’de Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı*’ var ve bu program şu ana kadar 12 milyon öğrenciye ulaştı. Bu çerçevede ve “*Teknolojinin doğru kullanımıyla alakalı neler yapılması gerekir?*” sorusu kapsamında, 2 milyon anne babaya ulaşıldı. Sonuç olarak bu konuda ciddi bir gayret var ve bu çabalar ne kadar fazlalaşırsa o kadar iyi olur.

Teknolojiyi kullanan ikinci grup, ‘teknolojinin kötüye kullanımına muhatap olan insanlar’dır. İnterneti, teknolojiyi hayatlarına sokmuşlar; ama bir şekilde, gelişimlerine zarar verecek şekilde kullanıyorlar. Bu zarar, fiziksel anlamda da olabilir. Yakın zamanda gençlerde kas ağrılarının ve duruş bozukluklarının ortaya çıkmasını yanı sıra, psikolojik gelişime zarar verecek şekilde kullanımlar da ortaya çıktı. Ama bu bağımlılık değil. Bağımlılık başka, kötüye kullanım başka!

Kötüye kullanımla alakalı olarak kitleyi ne kadar bilinçlendirirsek ve buna sebep olan toplumsal faktörlerin üzerinde ne kadar durursak; o ka-

dar korunmuş oluruz. Özellikle de şehir hayatındaki sıkışıklıklarla alakalı zenginleştirme çabaları önemli. Böylelikle teknolojinin yanlış şekilde kullanılmasının önüne geçebiliriz.

Katılımcı bir hocamız, “*Televizyonda zamanında böyle şeyler oluyordu ama bugünkü teknoloji biraz daha farklı!*” dedi. Çünkü o dönemde televizyon, seyyar olarak hayatın her alanına sokulamıyordu. Ama şu an mobil teknolojileri hayatımızın her alanına sokuyoruz. Dolayısıyla biraz daha farklı düşünmekte fayda var. Ayrıca teknolojinin kötüye kullanımının olmaması için hayatı fakirleştiren veya insana kötü gelen ne kadar toplumsal faktör varsa, bunları konuşmalıyız. Konuşup çözüm yollarıyla alakalı çalışmalar yapılmasında fayda olacağını düşünüyorum. Zira bireylerde farkındalık var ancak öneriler toplumsal olarak gerçekleşeceği için, bireyler de çaresiz kalabiliyor.

Şehir hayatında anne babalar, çocukları bilinçli bir şekilde teknolojiyi kullansın istiyorlar; ama bunu tek başlarına yapmaya çalışıyorlar. Çocuk sınıfa girdiğinde bir şeylerden etkileniyor, sokağa çıkıyor başka şeylerden etkileniyor! Derken anne baba da güçsüz kalabiliyor. O yüzden toplumsal anlamda bir destek mekanizması oluşturulması lazım.

Teknoloji bağımlılığı meselesi, dünya genelinde sıkıntılı bir durum. Tanı koyma ve tedavi süreçlerini devam ettirme anlamında birçok problem var. Dolayısıyla da bununla alakalı ne kadar çalışma yapılırsa o kadar iyi. Yeni yeni birçok çalışmalar başladı ve umarım büyüyerek de devam eder.

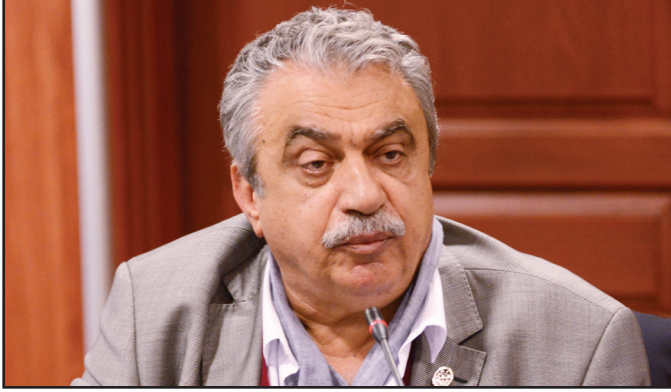
Burada çok kıymetli hocalarımız var, o nedenle bir bilgi vermek isterim. Türkiye Yeşilay Cemiyeti olarak, bu konudaki araştırmaların önü açılsın diye; yüksek lisans ve doktora düzeyindeki çalışmalara destek veriyoruz. Teknolojinin doğru, faydalı, aktif kullanımı ile ilgili veya kötüye kullanımı önlemeyle alakalı yüksek lisans tezlerine 12 bin Lira, doktora tezlerine de 18 bin Lira katkı sağlıyoruz. O yüzden de her yılbaşında burslar açılıyor. Bu konuda öğrencilerinizi yönlendirirseniz seviniriz. Dünyada bu noktadaki akademik bilgi birikiminin artmasına ihtiyaç var. Aynı şekilde ülkemizde de.

İnternet bağımlılığı veya diğer teknolojilerle alakalı sıkıntılar konusunda çokça makale yazılıyor. Ve dergilerde hakemlik yaptığımız için, o makaleler bize de geliyor. Çeşitli tezler de yazılıyor ama bu ilgi kontrolsüz bir ilgi ve toplumun ihtiyaçlarına ne kadar cevap veriyor, işte orası soru işareti! Sayı

olarak çok var ama niteliksel anlamda biraz zayıf kalabiliyor. O yüzden öğrencilerimizi, toplumun ihtiyaçlarına dönük noktalarda yüksek lisans ve doktora yapmaları konusunda yönlendirebilirsek; zannediyorum bu konuda epey bir mesafe kat etmiş olacağız. Tekrar teşekkür ediyorum...

Dr. Yalçın KOÇAK:
(Sosyal Araştırmacı - Eğitimi)

Mehmet Dinç Hocamıza, değerli fikirleri için çok teşekkür ediyorum. Hasan Kalyoncu, kendisine rahmet olsun; çok değerli bir dostumuzdu. Mehmet Hoca da onun adını taşıyan bir üniversiteden geldi, bizleri bilgidâr etti. Var olsun...

Sn. Dr. Yalçın KOÇAK'ın Konuşması

Hatırlarsanız; 2000 yılında internette fenomen olan, Mahir diye bir kişi vardı. O enteresan günlerden bugüne doğru gelirken, “Akademi olarak, bu terminolojinin neresindeyiz?” sorusunun da izini sürmek gerekiyor. Geçtiğimiz yıllarda bu konuyu içeren daha dar bir toplantı yapmış ve “Dünya farklı bir yere gidiyor, internet denilen bir şey çıktı!” diyerek benzer meseleleri masaya yatırmıştık. O dönemlerde, sık sık Avrupa’ya gidip geliyordum. Hollanda’da işlerim vardı ve orada telekominakasyonun seyrini görüyor, işin nereye doğru gittiğini gözlemliyordum. Hatta bu gözlemlerim sırasında kendi kendime, “Bu internetten sonrası ne ola ki! Bu treni kaçırdık, bari arkadan gelene hazırlıklı olalım!” diyordum. Ve sonuçta o da geldi! Yapay zeka!

Açıkçası Türkiye ve akademi, bunu da kaçırdı. Peki kabahat bizde mi, yoksa bizi siyaseten yönetenlerde mi? Ben eski bir siyasetçi olarak iki farklı görev yaptım. Bir tanesi şudur ki; bu PKK denilen terör örgütünün İnsan Hakları Derneği'ni kurduğu gibi, ben de Bulgaristan'da Türkler'e bir insan hakları derneği kurduktum. Ayrıca dünyadaki basın faaliyetlerine entegre olma amacı ile bir de Dünya Elektronik Basın Konseyi adında bir dernek kurduk. Bu dernek, Bakanlar Kurulu Kararı ile birlik statüsünde kurulan bir yapı oldu. Bunu ya biz kuracaktık ya da PKK kuracaktı; ama biz kurduk. Basın mensupları belirli bir sistem içinde üretim yapsınlar, buraya üye olsunlar, bir parmak izi bıraksınlar, sisteme ISBN numarası ile girip istedikleri yazıyı yazsınlar diye düşündük. Zira savcılarımızın bu akışı takip etmesi, ancak böyle bir düzenleme ile mümkün olabilecekti.

Bu ülkede bir kitap ya da makale üretiyorsunuz; ancak basın savcısına vermeden, arkasındaki numarayı alamıyorsunuz! Ama internete giriyorsunuz, herhangi bir kişiye hakaretler ediyorsunuz ve hiç kimse size bir şey demiyor! İşte Basın Konseyi'ni de bu amaçla kurduk. Ama maalesef Ankara'daki otokrasi ve bürokrasi, yetkisini siyasal alana devretmiyor. Sistemde, seçilen siyasetçiler duruma göre göreve gelip gidiyor; ancak Meclis'teki bürokrasi hep yerinde duruyor.

Bugün burada yaptığım analizleri bir siyasetçi olarak değil, bir eğitimci olarak yapıyorum. Örneğin 'PISA' denilen bir olgu var ve eğitim açısından dünya ülkelerini sıralıyor. Dolayısıyla bizim bundan sonra, üniversitelerde 'bilgi öğretimi' ağırlıklı eğitim tarzından vazgeçmemiz gerekiyor. Zira eğer kuru bilgiyi arıyorsak, o bilgi elektronik kütüphanede var! Hatta o elektronik kütüphane de, dünya kadar para harcadık! O kadar kitap alıp hediye ettik! Ben sürekli okuduğum kitapları mühürlüyorum, imzalıyorum ve oraya veriyorum. Zira insanları bu mecrâlara özendirmeli ve okuma süreçlerini de kolaylaştırmalıyız. Açıkçası artık çocukları yalvar yakar kütüphaneye gönderiyoruz! Kütüphanede çayı kahveyi de bedava veriyoruz! Şükür Allâh'a, ayakları alıştı. Şimdi kütüphanelerimiz gece bile açık Ama dünya da başka bir yere gidiyor! Zira artık bizim bildiğimiz, iyi tanıdığımız kitap kokusu bile yok. Onun yerini bilgisayarın ışıkları aldı ve kafaları da uyuşturdu. Artık insanlar, akşama kadar o ışıklı ekranlara bakıyor!

Çocuklarımıza her şeyden önce anlamayı, düşünmeyi öğretmeliyiz. Hoşgörüyü, dengeyi, orta yolu ve medeniyet kültürünü vermeliyiz. Bakın, dün-

ya medeniyetsiz bir çöküşe doğru gidiyor! Ama bunu icat edenler, aksi ile tokat yiyecekler. Ne için? Google’ın başındaki kişi olan Steve Jobs’u, çok iyi tanıyorum. Açıkçası, bunların her birisi bir iblistir. CEO’ların hepsi sizlerin ‘idefix’ noktalarınızı bulup, “Acaba bunun altından ne çalarım?” diye düşünüyor. Ancak şunu bilmeyiz ki; bugün yazılım dünyasında sıkça kullanılan ‘sıfır’ bizden çıkmıştır. Avrupalı bunu 1050’de kullanmış, El-Harezmi ise keşfetmiş! Onun torunları ise tekerleği icat etmiş, atı evcilleştirmiş, 10 bin kilometre kadar yürüyüp Mançurya’dan Avrupa’nın göbeğine kadar ulaşmış. Ancak bizler onlarca yıldır bu bereketli topraklarda olmamıza rağmen bir şey üretmedik, üretmemiyoruz! Üretmemiz lazım. Örneğin algoritmayı tekrar keşfetmemiz gerekiyor. İstanbul’da 14 yıl önce başlatmış olduğumuz yapay zeka, bugün okulumuzda. Çinliler ile iş birliği yaptık, Çin’den getirtiriyoruz. Ama biz yapamadık! Robotu Çin’den aldık ve yazılımını Türkçe yapıp Türk insanının hizmetine sunacağız.

Geçen yaptığımız Sosyal Medya ve Etik Çalıştayı’nda da söylemişim, hedonizm anlayışı aldı başını gitti! Çocuklarımızı adeta sürüklüyor. Bu okulda birçok psikolog yetiştiriyoruz, değil mi? Peki çağın dijital hastalıklarını bu psikologlara öğretmezsek, tedaviyi nasıl sağlayacağız? Dolayısıyla bunları da öğrenmemiz ve öğretmemiz lazım ki, bizden sonraki nesilleri kurtarabilelim.

Ayrıca ‘dönüşüm’, çok tehlikeli bir söylem. Türkiye’de değişim ekolünü öne süren dört kişiden biri oldum ve Değişim Partisi’ni kurdum. Ama özel dönüşüm hariç, bu dönüşüm ifadesi sıkıntılı! Zira bu söylem sizi ‘transformer’ yapar ve farklı bir yere götürür. Mars’a giderken Neptün’e düşebilirsiniz! Yani bu dönüşüm, bizim lehimize olan bir dönüşüm değil. Sonuç olarak ya kendi yazılımlarımızı yapacağız ve bu dönüşümü başaracağız; ya da o iblislerin dönüşümleriyle çok farklı bir yere gideceğiz.

Tamamlamak istediğim bir konu daha var... Bugün elimizde her şey var! Teknoloji, veri, üretim, dijital dönüşüm, dijital pazarlama vs. Ama yeterli enerjimiz var mı acaba? Şurada cereyan kesilse bittik! Demek ki, ‘enerji ağırlıklı eğitim’ üzerine de çalışmamız gerekiyor!

Matematikte bir kural vardır ve biz onu mühendislikte de öğretiriz. Örneğin olmayana ergi metodundan başlayalım ve bu işin sonu nereye gidiyorsa orayı düşünelim. Sonra oradan geriye doğru geleyim, ön alalım. Yoksa bu iş bizi geçecek ve biz bunun faturasını çok ağır ödeyeceğiz.

Mutsuz yaşıyoruz, doğru! Şimdi soruyorum, en son ne zaman bir kedi sevdiniz? En son ne zaman bir gül kokladınız? En son ne zaman bir şey ürettiniz? En son ne zaman bir ağaç diktiniz ya da bir kök soğan yetiştirdiniz? Ülkem insanlarını ayağa kaldıracak, ortak heyecan uyandıracak bir icat ya da ürününüz var mı? Temel meselemiz bunlar olmalıdır. Teşekkür ediyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(TARMER Müdürü)

Yalçın Koçak Hocamıza, bu doğal ve verimli sohbetinden ötürü çok teşekkür ediyoruz...

Mustafa Kemal TEMEL:
(Dijital Pazarlama Koordinatörü)

Öncelikle herkese merhaba... Bu kadar değerli akademisyenin, kıymetli hocalarımızın arasında; kendimi en sona bırakmak istedim. Ben sektörün içerisinden gelen birisiyim ve bir ay öncesine kadar da Hürriyet Grubu'nda çalışıyordum. Yaklaşık 13 yıldan beri, '*dijital marketing*' üzerine profesyonel olarak çalışıyorum. Burada birçok tespitler yapıldı, birçok konu detaylı olarak anlatıldı. Ama ben özellikle iki hususa değinmek istiyorum. Bunlardan bir tanesi 'hız' meselesi. Zira internet eşittir hız.

Gençlerimiz veyahut da çocukları olan kişiler çok daha net bilecektir ki, bugün birçok şey 'hız' ile alakalı! Artık her şeyi hızlı yapmaya çalışıyoruz. Kitap okurken ya da bir yerden bir yere giderken yaptığımız her eylemde hız önemli ve tüm hayatımızı da etkilemiş durumda. Hatta ve hatta konuşmalarımızı bile etkiliyor! Kendi çocuklarımız varsa bilirsiniz, inanılmaz hızlı konuşurlar. Bunun tek sebebi de, hızlı cevap verme ihtiyaçları! Bu ihtiyaçları olduğundan beyin o kadar hızlı çalışıyor ki, doğal olarak hızlı konuşmaya da meyilli oluyorlar. Bilirsiniz; her şey ama her şey bir an önce olsun isterler, hiç beklemeye sabırları yoktur! Dolayısıyla '*dijital dönüşüm*' çatısı altında mutlaka bu 'hız' meselesini de değerlendirmemiz lazım.

Hız olgusu aslında bizi bir parça iyi bir parça da kötü yola götürüyor. Bahsettiğimiz bu durum, yetişkinler için de geçerli. Örneğin çalışanlar içerisindeki genç nesile baktığımızda; bir an önce, çok hızlı bir şekilde mevkiinin değişmesini istiyor. 6 ay birlikte çalıştığımız herhangi bir arkadaşımız, 6 ay

sonra “*Müdür olmak istiyorum.*” diyebiliyor. Kendini çok hızlı bir şekilde gelişmiş olarak kabul ediyor. Tıpkı buradaki hocalarımızın uzun yıllar içerisinde doçentliğe ya da profesörlüğe yükselmesi gibi, esasında her adım ciddi bir süreci gerektiriyor. Ne var ki şu andaki genç nesil, kısa bir süre içerisinde hemen yükselmek istiyor. Tabii bu durum da bazı sorunları beraberinde getiriyor.

*Dijital Pazarlama Koordinatörü
Sn. Mustafa Kemal TEMEL'in Konuşması*

Özellikle vurgulamak istediğim bir konu da ‘hukuk’tur. Dijital dönüşüm sürecine baktığımızda, hukûkî açıdan birçok açık nokta olduğunu gözlemliyoruz. Örneğin Bitcoin de bunlardan biri. Günümüzde, gümbür gümbür gelen bir sanal süreç söz konusu ve bu durum Türkiye’de de hızla ilerlemeye başladı. Peki bunu kim denetliyor? Hiç kimse!

Size şöyle bir şeyden bahsedeyim... Bir miktar paranız olduğunu farz edelim. Ve bunu vergiden kaçırmak istiyor olduğunuzu da! Ya da gizli bir yerden, illegal yollardan elinize bir miktar para geçtiğini düşünelim. O parayı Bitcoin’e aktardığınızda, devlet buna herhangi bir şekilde müdahale edemez ve bu paraya el koyamaz!

Konuya, içinde bulunduğumuz 15 Temmuz sonrası süreçten bakacak olursak; alınan kararlar çerçevesinde kişilerin artık paralarını Bitcoin’e aktarabildiklerini ve böylelikle de kolayca kamufle olabildiklerini söyleyebiliriz.

Örneğin Hindistan’daki zenginler, paralarını tamamen Bitcoin’e çevirdi. Bir ay öncesinde 3 bin 200 Dolar olan Bitcoin değeri, bugün itibarıyla 4 bin

800 Dolar'a çıkmış durumda. Dolayısıyla bir ayda % 50 getiri sağlayan bir paradan bahsediyoruz ama bunu denetleyen hiçbir unsur yok! Öyleyse dijital dönüşüm sürecini yaşarken, hukûkî kuralları göz ardı etmememiz gerektiğinin de bilincinde olmalıyız.

Ayrıca bu anlamda 'sosyal medyada paylaşılan içerikten kullanıcının ne kadar sorumlu olduğu', 'işlediği suçlardan ne kadar ceza alacağı' ya da 'cezai hükümü olup olmadığı' gibi konuların netleştirilmesi son derece önemlidir. Yani hepimiz sosyal medyayı bir şekilde kullanıyoruz ama "*Bunu paylaşsam benim yükümlülüğüm nedir?*" sorusunun cevabını da bilmeliyiz. Halbuki bu noktada genel bir bilgisizlik ve belirsizlik söz konusu.

Tabi bu bilgisizlik ve belirsizlik durumu sürece hakim olduğundan, bazen bir de bakıyoruz eve Savcılık'tan bir kağıt gelmiş ve Twitter'da yaptığımız bir paylaşım, hukûkî bir sürecin parçası olmuş! Dolayısıyla hukûkî zeminde böyle bir açık mevcut...

İşin bir de şu yönü var ki, dijital dünyanın içerisinde inanılmaz bir para akışı söz konusu. Örneğin Türkiye'de internet sitesine giren kullanıcıların % 70'i, mobilden giriyor. Yani her 100 kişiden 70'i internete mobil cihazlar üzerinden giriş yapıyor ve bu da internet akışında çok ciddi bir hız olduğunu gösteriyor. Örneğin e-ticaret siteleri, yani internet üzerinden sipariş verdiğimiz tüm siteler hızlı olmak zorunda! Zira tüketici; sipariş ettiği ürünün hızla, çoğunlukla da bir gün içerisinde kargoya verilmesini istiyor.

Peki bu hız bizi nereye götürür ve biz bu hızlı sürece ne kadar adapte olabiliriz? Ya da gelecekteki insanlar buna ne kadar uyum sağlayabilir? İşte bunların hep önemli sorular olduğunu düşünüyorum.

Gazeteden örnek verecek olursak, şu anda basılı gazete sayısında bir azalma söz konusu. Yaş aralığına baktığımızda, gazete okuyan kesimin genellikle gençler olmadığını görüyoruz! Genç nesil tamamen mobil cihazlar üzerinden veyahut da genel olarak internetten haber okumaya çalışıyor. Dolayısıyla basılı mecrâlar da azalıyor. İnternet üzerinden haber okuma oranı, inanılmaz artmış bir durumda. Bir kullanıcı bir haber sitesine geldiğinde, haberler arasında o kadar büyük bir hızla dolaşılıyor ki; sadece bir parmağıyla onca bilgiye erişiyor! Yaptığı tek şeyse ya başlığı okumak ya da altındaki görsele bakmak! Haberin içeriğine, haberin detayıyla ilgili bir

yoruma falan bakmıyor. İlgilendiği tek şey başlık ve eğer ilgisini çektiyse tamam! Yani inanılmaz bir tüketim söz konusu. Ve bu durum, kaçınılmaz bir olgu olan hızı meydana getiriyor.

Benim söylemek istediklerim bunlar. Elbette akademisyenler arasında iken akademik jargona uygun bir dille paylaşım yapmak gerek ama sektör içerisinden geldiğimiz için daha çok bu sahaya ait dinamiklerden söz etmeye çalıştım. Hepinize teşekkür ediyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(İAÜ TARMER Müdürü)

Mustafa Kemal Bey'e teşekkür ediyoruz.
Şimdi USMED Başkanı Said Ercan Bey konuşacaklar...

Said ERCAN:
(USMED Başkanı - Uluslararası Sosyal Medya Derneği)

Mustafa Sâim Yeprem Hocamıza teşekkür ederim. Toparlama bâbında birkaç şey daha paylaşmak istiyorum. Ben sahadan gelen birisi olarak, akademik camiaya çok sonradan katıldım. İnşallah bu alanda devam etmek istiyorum ama sahayı da çok iyi biliyorum. Hem yurt içinde hem de yurt dışında 400'ten fazla konferans verdim. En son Urfa'da, çocuklarla bir 'sosyal medya atölyesi' yaptık ve çocuklar orada muhteşem işler çıkardı. Örneğin bağımlılık ile ilgili çok verimli çalışmalarda bulundular. Onlara çeşitli araç gereçler verdik ve onlar da bu araç gereçlerle çeşitli sosyal medya ikonları yaptılar. Yani bağımlılığın tehlikesini gösteren bazı şekiller yaptılar.

En son konuşan Mustafa Kemal Hocam, '*dijital marketing*' ifadesini kullandı. Ama aslında İngilizce konuşmuyordu ve '*dijital pazarlama*' diyebilirdi. Ne var ki, bizi buna alıştırdılar. Biz aslında çok büyük bir dil problemi yaşıyoruz. Kusura bakmasın örnek verdiğim için ama canlı bir örnek olduğu için sunmak istedim. Tabi bu tarz durumları farkında olmadan biz de sergiliyoruz ve örneğin '*social media*' diyoruz. Oysa 'sosyal medya' diye bir şey var ve hakikaten hayatımızın bir parçası oldu.

*Uluslararası Sosyal Medya Derneği Başkanı
Sn. Said ERCAN'ın Konuşması*

Mustafa Sâim Hocam, somut örneklerle çözüme gitmemiz gerektiğini belirtti. Ben de biraz önce bu anlayışla bir deney yaptım. Ali Murat Hocam konuşurken internette canlı yayın yaptım ve canlı yayını 800 kişi izledi. Yayın, sonuna kadar izlendi. Sorular sordular, “*Orası neresi? Hocamız ne hakkında konuşuyor? Çok doğru söylüyor!*” gibi ifadelerde bulundular. Beğendikleri yerlerde kalp gönderdiler ve 800 kişiye, o konuşmanın 7 dakikalık bölümünü ulaştırmış oldum.

Bu aslında, dijital dünyada olmadığımız sürece dijital dünyayı dönüştürme ve şekillendirme imkanımızın olmadığını da gösterir. Tabi çok saygıdeğer hocalarım var burada! Yine sahadan gelen birisi olarak söylüyorum ki; ‘*yeni medya*’, ‘*sosyal medya*’ değildir. Bazı hocalarımız ısrarla ‘*sosyal medya*’yı ve ‘*yeni medya*’yı eşleştirmeye çalışıyorlar ama bunlar eşleşmiyor. Örneğin Mutlu Hocamız, özellikle ‘*yeni medya*’dan bahsetti ve “*Yeni medya wordpress bloğumuz var.*” dedi. Oysaki bir şeyin blog olması için, wordpress olmasına gerek yok. Ancak biz bazı kavramların şekilleri üzerinde çok duruyoruz ve bu ‘*şekilcilik*’, bizi ciddi anlamda dünyadan soyutluyor. Ayrıca bu dil, çocuklara da çok sıkıcı geliyor. Yani akademik söylem biçimi ile oluşan bu çalışmalarımızı, biraz kendi dillerine uzak buluyorlar. Bu söylemlerimiz onlara, bu alan içinde olan kişileri bir deney tüpünde inceliyor muyuz hissi veriyor. Tabi ‘*sosyal medya*’nın içerisinde; ‘*pazarlama*’, ‘*markalaşma*’, ‘*itibar yönetimi*’, ‘*kriz yönetimi*’ ve ‘*takipçi artırımı*’ gibi birçok mesele de var! İşte bütün bunları ‘*yeni medya*’ kavramı karşılamıyor.

Bugün firmalara baktığımızda, ‘*insan kaynakları*’nın altında ‘*sosyal medya*’ gibi bir alt başlık görüyorsunuz. Yani kurumsal iletişimin ve pazarlamanın altında, ‘*sosyal*

medya' kavramı var. İşte biz bunların hepsine 'yeni medya' diyoruz. Aslında şunu demek istiyoruz! *"Evet, bu alanda akademisyenlik yaptım, hatta ordinaryüs profesörüm; ancak bahsetmiş olduğum kavramlara 'yeni medya' diyemiyorum."* Çünkü 'sosyal medya' dediğimiz kavram, 'yeni medya' değildir. Bizim medyanın yenilenmiş halidir. 17 yıldır 'yeni medya'dan bahsediyoruz. Bir ara 'Yeni Türk Lirası' vardı ve o ifade sonradan 'Türk Lirası' oldu. 'Yeni medya'da ise bu olmuyor işte! Zira bu başka bir şey! Ancak bunu kabul ettiğimiz zaman daha farklı bir şeyler söyleyebileceğiz.

Örneğin, çocuklara canlı yayın yaparak onları bu ortamdan haberdar ettim ve onlar da bir şeyler araştırmaya başladılar, çeşitli sorular sordular. O sırada belki onların 7 dakikalarını başka bir yerde kullanmalarını engelledim ve onları kaliteli bir işe odakladım. Biz orada olmazsak, oradaki kardeşlerimize bir şeyler söylemezsek; onların bu zamanı nerelerde kullanacaklarını da düşünmeliyiz...

Biraz önce konuşmalarda, *"Artık din kuruyorlar!"* şeklinde bir ifade kullanıldı. Çünkü bir yerde İslam ya da başka bir din yoksa, orada dine ihtiyaç vardır. Çocuklarımız, vahşi bir ormanın içerisinde. İşte buna 'dijital dönüşüm' diyoruz ya, onlar da kendi yollarını açmaya çalışarak kendi kültür merkezlerini kurmaya çalışıyorlar. Oraya ilk giren ve onlardan birisi olan kişi ise, *"Biz orada yokuz ama orayı araştırıyoruz!"* diyor. Ancak biz orada olmadığımız zaman, maalesef 'dijital dönüşüm'ün bir parçası olamıyoruz.

Son olarak konuşmamı bitirmeden önce bir örnek vermek istiyorum. Bizim derneğimizde, bölge başkanlarımız var. Ege Bölge Başkanımız, 3 milyon takipçisi olan bir fenomen. Genç bir kardeşimiz de bu duruma istinaden şöyle bir şey yazmış; *"Benim kafama bir şey takıldı! Derneğimizin genel başkanının 300 bin takipçisi var, Ege Bölge Başkanı'nın ise 3 milyon! Bu nasıl olabilir? Asıl onun başkan olması gerekiyor."* Sonra herkes bu arkadaşımıza yüklenmiş tabi. Halbuki 17 yaşındaki bir kardeşimiz, normal bir soru sormuş! Zira bir süre çocuklar şunu diyecekler; *"Takipçi sayısı fazla olanlar akademisyen olsun ve ülkeyi yönetsin!"* Haliyle bu durumlar üzerinde düşünmemiz ve onların ruhunu çok iyi anlamamız lazım...

Bu konuyla alakalı başka bir örnek daha vereyim. Denizli'de bir İmam Hatip Lisesi'ne gittim ve 'Deep Web'i sordum. 300 çocuğun 200'ü biliyordu! Sonra hocalara sordum, kimse bilmiyordu. Malcolm X'i sorduğumda 300 kişilik sınıfta 3 kişi el kaldırdı, Justin Bieber'i sorduğumda ise hepsi el kaldırdı. Bu çocuklar çok parlaklar, bilgiye nasıl ulaşacaklarını biliyorlar! Sadece bizim onlara öncülük etmemiz gerek. Çok teşekkür ederim. İyi çalışmalar diliyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(İAÜ TARMER Müdürü)

USMED Başkanı Sn. Said Ercan'a, konuşmalarından dolayı teşekkür ediyorum. Şimdi, Sayın Rektör Yardımcımız Prof. Dr. Ömer Özyılmaz Bey'i kürsüye davet ediyorum. Son olarak ise, TARMER Müdür Yardımcısı Ayten Çalış Hanım bize değerli fikirlerini sunacaktır...

Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ:
(İAÜ Rektör Yardımcısı)

İstanbul Aydın Üniversitesi Rektör Yardımcısı olarak görev yapmaktayım ve bir eğitim bilimciyim. Hem sabahki oturumu, hem de az önceki oturumu izleme imkanı buldum. Ancak kendimi, pek bu anlatılan dünyanın içinde bulamadım.

Sabahki oturumda bugünün gençleri için, '*dijital yerli*' şeklinde bir kavramsallaştırılma zikredildi ve bizler için de '*dijital göçmen*' tanımlaması yapıldı. Aslında dijital dünyanın, başlı başına farklı bir dünya olduğunu görüyorum. Yalnız dijital dünyayı esas almak ve ana zemin olarak görmek gibi bir duruma da düşmemek lazım! Yani dijital dünyanın var olan her şeyi ve herkesi kaplaması gibi bir durum söz konusu olamaz.

Bazı arkadaşlarımız, dijitalleşme ile ilgili çeşitli sorunlara işaret ettiler. Elbette o dünyadaki gençlere sahip olmamız ve bu süreçten de bir şeyler öğrenmemiz lazım. Ancak aynı zamanda bu gençlere de bizim birçok şey kazandırmamız lazım!

Ben 70'li yılların öğrencisiyim, bizim dönemimizde gençlik teşekkülleri vardı. Örneğin biz, Millî Türk Talebe Birliği'ndeydik. Farklı arkadaşlarımız da başka gençlik teşekkülleri içindeydi. O dönem üç tane gençlik teşekkül vardı; sağ yapı, sol yapı ve bir de Millî Türk Talebe Birliği! Türkiye'deki gençleri büyük ölçüde üç kanat yönlendirir ve "*Kavga et, öl, öldür, çalış, oku!*" şeklinde değişik telkinler verir. Açıkçası şimdinin teşkilatının da, '*sosyal medya*' olduğunu görüyorum. Ancak bu, bugün bu zeminde 70'li yılların ölçüleri olduğunu da göstermiyor! Bugünün çocuklarını da gençlerini de, '*sosyal medya*' ele almış! Onların da kendi aralarında bizim mitinglerimize benzemeyen, salon toplantılarına benzemeyen toplantıları var! Dolayısıyla bu zemine de mutlaka sahip olunması gerekiyor...

*İAÜ Rektör Yardımcısı
Sn. Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ*

Türkiye’de şu anda o dünyadan haberdar olmayan veya sizden daha az haberdar olan milyonlar var ve Türkiye belli bir yöne doğru gidiyor. Kendi öz kimliğine doğru yol alıyor, kendini yeniden keşfetmeye çalışıyor. Hatta kendi medeniyetini yeniden kurmaya çalışıyor! Ama çocuklarımızın bulunduğu yer ise bugünkü medya. O zaman medyada hem çocukların bugünkü estetik anlayışlarına hitap edecek, hem de Türkiye’nin gidişatından gençleri haberdar edecek kaliteli işler yapılmalı! Bu anlamda üniversitelere büyük bir iş düşüyor. Hem bunun içselleştirilmesi hem de öğrencilere aktarılması noktasında yapılacak çok şey var.

Bu çalıştaydan çok yararlandığımı söylemek isterim ve üniversitemiz adına, başta değerli hocam İAÜ TARMER Müdürü Prof. Dr. Mustafa Sâim Yeprem Bey ve etkinliğin paydaşı olan İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin müdürü Doç. Dr. Deniz Yengin Bey olmak üzere çalışmayı hazırlayan tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim. Tüm katılımcılarımıza, siz değerli öğretim üyelerine ve davetimize icabet eden kıymetli uzmanlara çok teşekkür ediyorum.

İki değerli araştırma merkezimiz bir araya gelerek böylesi verimli bir çalıştay hazırladılar ve sizler de teşrif ettiniz. Mümkün merteye iyi bir ev sahipliği yapmaya çalışıyoruz ama eksikliklerimiz varsa da hoşgörüle karşılamanızı diliyoruz. Mütevellî Heyet Başkanımız Sn. Dr. Mustafa Aydın ve Rektörümüz Sn. Prof. Dr. Yâdigâr İzmirli adına da tekrar teşekkürlerimi sunuyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(İAÜ TARMER Müdürü)

Konuşmalarından dolayı hocalarımıza teşekkür eder, programımıza Prof. Dr. Necat Birinci hocamızın katılmayacağını paylaşmak isterim. Hocamız bir operasyon geçirdikleri için şu an hastanede. Sizlere selamlarını ve başarı dileklerini iletmemi istedi.

Sevgili Abdülkadir Yeler Hocamız bir dakikalık kısa bir konuşma istemiş. Ondan sonra da İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Sn. Doç. Dr. Deniz Yenğın Hocamız bir toparlama konuşması yapacaklar...

Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir YELER:
(İstanbul Medeniyet Ün. Sosyal Hizmet Bl. Öğr. Üyesi)

Konu 'bağımlılık' meselesine odaklanınca, tekrar söz alma ihtiyacı duydum. Konuşulanlara bakılınca; adeta dijital sistemleri, sosyal ağları tamamen gençler kullanıyormuş ve durum çok kötü bir almış gibi algılanıyor. Şunu özellikle sormak istiyorum; biz burada neye 'bağımlılık' diyoruz? Üretilen teknoloji ve uygulamalar, günlük hayatın akışından ve karmaşıklığından doğan ihtiyaçlara cevap vermek üzere ortaya çıkıyor. Elbette bazı insanlar teknolojinin sunduğu imkanları kötü amaçlı kullanılabilir. İnsan hayatına yön vermeye başladığında, zaman yönetimi ve sosyal ilişkiler açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir. Herhangi bir şeyin olumsuz sonuçları ihtimali, olumlu taraflarından vazgeçmeyi ve onu yok saymayı gerektirmez.

Bugün ‘*nesnelere interneti*’ olarak kavramlaştırılan bir teknoloji almış basını gitmiş! Ve bu teknoloji; şehrin yönetiminde, trafiğin akışında, binaların konforunda, günlük hayatta bulunduğumuz her yerde bize yardımcı olmak üzere var. Bunun tamamen dışında kalabileceğimiz bir hayat kurgulayamayız. Bu durumda olumsuz etkilerine odaklanmak yerine, nasıl daha iyi istifade edebileceğimize yönelmek daha faydalı olacaktır.

Doğrudan gençlere odaklanılmasına, gençlerin teknoloji ile olan ilişkilerinin farklı formatlarda eleştirilmesine ve adeta öcüleştirilmesine itirazım var. Bunu biraz da teknolojiden bağımsız olarak, sosyolojik değişimle birlikte değerlendirmek gerekir. Yetişkinlerin gençleri kontrol altına alma çabaları her dönemde olabilir. Günümüz şartlarında gençleri bağımsızlaştıran ve yetişkinlerin otoritesini zayıflatan bir süreç söz konusu. Gençlerin teknolojiyi aktif kullanmaları, bilgiye bu yollarla daha hızlı ulaşmaları ve bu değişimde yetişkinlerin rolünün doğal olarak azalması; bu eleştirilerin kaynağı olabilir.

Sosyal medyada ve kullanılan diğer uygulamalarda elbette yol kazaları yaşanabilir. Bu ihtimal toptan kötüleştirmeyi gerektirmez. Tıpkı trafik kazası ihtimalini göz önünde bulundurarak araba kullanımını eleştirmek gibi...

Geleneksel toplumdan modern topluma, her dönemde imkanları kötü kullananlar olabilir. Bugün sosyal ağları veya teknolojinin sunduğu olanakları kötü amaçlarla kullananlar da böyledir. Bahsettiğimiz bu kötü örnekler, sosyal ağlar olmasa iyi tavırlar sergileyen kişiler mi olacaklar? Ben iyilerin imkanları iyi kullananlar, kötülerin de imkanları kötü kullananlar olduğunu düşünüyorum. İmkanların iyiyi kötüleştirdiği düşüncesine de hayli uzak duruyorum.

Biraz önce Özgür Arun Bey; Türkiye’de bazı şeylerin dağılması ve yayılmasının kontrolsüz, politikasız olduğunu ve bunun çeşitli sorunlara sebep olduğunu vurguladı. Bu düşüncelere katılıyorum. Maalesef birçok alanda önce fiilî durum oluşuyor. O fiilî durumun sebep olduğu olumsuz sonuçlar, hatta suçlar yaygınlaşmaya başlıyor ve en son olarak yasal bir düzenleme akla geliyor. Halbuki toplumsal değişim ve değişimin muhtemel sonuçları öngörülerek fiilî durum oluşmadan önce politika geliştirilebilirse, bugün bahsettiğimiz olumsuz noktalardan söz etmemize de gerek kalmayacak.

Teknolojinin dağılımı ve kullanılış biçiminde de bu politik öngörüsüzlüğün etkilerini yaşıyoruz. Üniversite hayatımdan önce yedi sene; İstanbul Büyük-

şehir Belediyesi (İBB) bünyesindeki Bilgi Teknolojileri Birimi'nde, sosyoloji doktoralı birisi olarak çalıştım. Dünyanın farklı bölgelerindeki şehir teknolojilerini takip ederek, bunları İstanbul'da sosyal dokuya uygun olacak şekilde nasıl uygulayabiliriz diye düşünüp çalıştık. Uygulama aşamasına geçildiğinde, koordinasyonu gereken kurumların yasal düzenlemeler eksikliği veya kurumsal taassup sebebiyle çekingен davranışlar sergilediğini gözlemledik. Hatta birçok kurumun, mevcut teknolojileri takip edecek bir vizyonu da maalesef yok! Bu işin eğitimini veren üniversiteler ise, kurumların bile gerisinde kalıyorlar.

Burada teknoloji veya dijitalleşme değerlendirmesi yapılırken olumsuz örneklerden bahsedildi, bir tek örnek üzerinden genellemeler yapıldı. Ama araştırmaya dayalı istatistik bir veriden bahsetmiyoruz! Sadece “Gençler sosyal medyayı yoğun kullanıyor, kötü kullanıyor!” deyip geçiyoruz. Neden kötü kullanıyorlar? Sosyal medya olmasa, gençler yetişkinlerin istediği şekilde mi olacaktı? Teknolojinin bu kadar yoğunlaşmadığı dönemlerde gençliğin davranışlarında benzer sorunlar yaşanmıyordu? Şehirleşmenin, aile yapısındaki değişimlerin, kuşaklar arasındaki anlayış farkının sebep olduğu tüm olumsuz sonuçları teknolojiye ve sosyal ağlara yüklemek; bizi yanlış yargılara sevk edebilir. Sabrımız için teşekkür ederim...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(İAÜ TARMER Müdürü)

Abdülkadir Yeler Hocamıza konuşmalarından dolayı teşekkür ediyorum ve kürsüyü, İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Deniz Yenğın Hocamıza bırakıyorum...

İAÜ TARMER Müdürü Sn. Prof. Dr. M. Sâim YEPREM
ve İAÜ Yeni Medya Araştırma ve Uyg. Mrk. Müdürü Sn. Doç. Dr. Deniz YENĞİN

Doç. Dr. Deniz YENĞİN:
(İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü)

Öncelikle bu saate kadar burada kaldığımız için çok teşekkür ediyoruz. Çalıştayımıza çok değerli katkılarınız verdiniz. Bugün burada, yakından ilgilendiğimiz ama buna rağmen gözden kaçırdığımız birçok konuyu hep birlikte irdeleme imkanını yakaladık.

Birinci oturumda; Dijital Dönüşüm Derneği Bşk. İsmail Hakkı Polat Hocamız, derneğin vermiş olduğu hizmetlerden bahsetti ve bunu yaparken de dijital dönüşüm sürecinin nasıl gerçekleştiğini, altyapıda nelerin olduğunu ve sürecin nasıl inşa edilmesi gerektiğini anlattı. Bugün medyayı yayıncıların organize ettiğini ancak '*yeni medya*'yı ise bireylerin şekillendirdiğini söyledi. Bunların altını çizmek ve bu alanları farklı bir şekilde incelemek gerektiğini vurgulamak son derece önemliydi.

66 milyon kişinin 53 milyonunun mobil olarak internete girmesi, gerçekten kayda değer bir oran! Zira yarıdan fazla gibi bir düzeyden bahsediyoruz. Tabi bu da, genç kuşağımızın fazla olmasından kaynaklanan bir durum. Ayrıca hocamız, bahsedilen sayının % 82'sinin indirme yaptığından ya da sürekli bir tüketim kültürüne dahil olduğundan söz etti. Ne yazık ki bizler tasarıma, sanata, üretime yeterince yönelemediğimizden ve çocuklarımızı da bu tarz açılımlara yönlendiremediğimizden bu istenmeyen durumla karşı karşıyayız. Kısacası çocuklarımıza üretmekten ziyade tüketmeyi öğretiyoruz.

İsmail Hocamız, dijital dönüşüm sürecini çok güzel bir şekilde kümeleştirdi ve bizlere '*bilişim*'den bahsetti. Yani teknolojiden... Akabinde internetten söz etti ve '*veri*'nin altını çizdi.

Bunların üçünün kesişiminin '*dijital dönüşüm*' olduğunu vurguladı ve bu sürecin çok önemli bir süreç olduğunu ifade etti. Ayrıca dönüşümün üç altın kuralından bahsetti ve üretimde teknolojinin, dağıtım ve pazarlamada internetin, yönetimde de verinin altını çizdi.

*İAÜ Yeni Medya Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
Sn. Doç. Dr. Deniz YENGİN'in Konuşması*

Hece Dergisi Editörü Hayriye Ünal Hanım da, çok kıymetli hususlara değindi. Bu önemli vurgularının başında da; dijitalle ait sağlıklı bir terminolojinin, kavram haritasının oluşturulması ihtiyacı geliyordu. Kendisi '*dijitalizasyon*' dediğimiz sürecin yeni bir süreç olduğunu ve bu terminolojiyle ilgili net bir çalışmanın olmadığını söyledi. Bu noktada biz akademisyenlere ciddi anlamda bir sorumluluk düştüğünden bahsetti ve bu noktanın temel bir sorun olduğunu işaret etti. Tabi buradaki temel sıkıntı şu ki, terminolojiyi biz yazamıyoruz. Çünkü o teknolojiyi biz üretmiyoruz. Genellikle teknolojiyi üretenler terminolojiyi belirlediği için, bizler de onlara ayak uydurmaya çalışıyoruz. Örneğin '*emoji*' kavramını kullanıyorduk; şimdi ise '*animoji*' diye bir kavram çıktı. Dolayısıyla biz de bu sürece ister istemez hızla uyumlanıyoruz ve üretim yapan taraf olmadığımız için de terminoloji konusunda kısır bir döngünün içine giriyoruz. Tabi bu tarz bir terminolojiyi üretbilmenin multidisipliner bir çalışmayı gerektirdiği de ayrı bir gerçek.

Sabahattin Zaim Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Nebiye Konuk Hocamız da; sınırsız bir kimlik oluşturma durumunun, medya okuryazarlığı eksikliğinden kaynaklandığını ifade etti. Mutlu Binark Hocam ile geçmişte birçok medya okuryazarlığı konferansları gerçekleştirdik. Yani bizler hep bir mahalle olduk ama maalesef bunları da birleştiremedik. Çünkü yeterli bir altyapı yok. Bilgi var ancak enformasyonu tek tip bir bilgiye dönüştürebilecek sistemden yoksunuz.

USMED Başkanı Sn. Said Ercan da çok güzel bilgiler verdi ve kapitalizm ile birlikte sosyal medyada çocuk bedeninin kullanımına işaret etti! Sonuç itibarıyla bu konu bir malzeme olarak kullanılıyor ve çocuklar artık bir metaya dönüştü.

Ayrıca Sn. Okan Özbay da '*bilişim*', '*iletişim*', '*eğitişim*' ve '*yöneti-*

şim 'den bahsetti. Bilişim Uzmanı Sn. Bülent Bedir Bey ise teknoloji üretimini insanın gerçekleştirdiğine ancak bizim ürettiğimiz teknolojinin bizi dönüştürdüğüne vurgu yaptı. Bunu geçen dönemde Prof. Dr. Nazife Güngör Hocamızın Üsküdar Üniversitesi'ndeki 'İletişim Günleri' etkinliğinde belirtmiştik. O çalıştay da '*Dijital Bağımlılık mı, Dijital Bağlılık mı?*' sorusu üzerine giden bir çalıştaydı.

Sonuçta bir farkındalık yaratmak, insanların bu kavramları kullanırken doğru kullanabilmesini sağlayacak bir metodoloji üretmek gerekiyor. Bizim ürettiğimiz teknolojilerin bizi biçimlendirmesi ile ilgili durum son derece gerçektir ve çarpıcıdır. Biz teknolojiyi kullanıyoruz ama farkında olmadan o teknoloji de bizi kullanıyor.

Mutlu Hocamın daha önceki toplantılarda söylediği '*medya okuryazarlığı*' nı doğru bir şekilde verirsek, bunu doğru bir zeminde insanlara aktarırsak; sağlıklı sonuçlar alabiliriz. Ancak bunun adını koyamadığımız ve sağlıklı bir biçimde uygulayamadığımız için netice elde edemiyoruz. Öğrenciler, ellerindeki telefonla her şeyi bilebildiklerini zannediyorlar.

Bunun dışında Bülent Bedir Bey'in yine çok güzel bir katkısı daha oldu. '*Data is the new oil*' şeklindeki yeni bir petrolden, değerden bahsediyoruz. Terminolojilerle ilgili çok ciddi bir sıkıntımız olduğunu söylemiştik. İşte hep bu konularda bir etimoloji çalışması yapmalı ve bu kelimeleri dönüştürmeliyiz. Örneğin '*iletişim*' kavramı, 1970'li yıllara kadar '*komünikasyon*' şeklinde kullanılıyor. Dolayısıyla da bu çok önemli bir katkı. Sonuç olarak '*iletişim*' ve '*ileti*' kavramlarını biz, bu kelimeleri üretenler sayesinde rahatlıkla Türkçe olarak kullanabiliyoruz.

Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi Sn. Abdülkadir Yeler Hocam da benzer bir vurguda bulundu ve teknolojiyi üretenin terminolojiyi de belirlediğini ifade etti. Az önce bahsetmiş olduğumuz 'emoji-animoji' meselesi de buna bir örnektir. Bir yüksek lisans dersimizde, 'selfie-öz çekim' meselesini konuşmuştuk. '*Selfie*' dediğimiz kullanım özelliği, sosyal medyada en çok kullanılan uygulamalardan bir tanesidir ve bu uygulama 'öz çekim' şeklinde ifade edilememektedir. Zira biz bu kelimenin dönüşümünü kaçırdık...

Abdullah Çiftçi Hocamız da yine çok önemli hususlardan bahsetti ve kültü-

rel değişimin bir bütün olduğunu ifade ederek dijital dünyanın istihbaratlaştı-
ğını vurguladı. ‘Tekillik’ gibi, ‘transhümanizm’ gibi önemli kavramlara değin-
di ve bu kavramların incelenmesi gerektiğini söyledi. Ayrıca ‘kapitalizm’ ile
‘dijital kapitalizm’ arasındaki ayırımı vurgu yaptı ve kontrolünü kaybetmek
istemeyen kapitalizm olgusundan söz etti.

Bahçeşehir Üniversitesi’nden Sercan Çalbak Hocamız da ‘yöndeşme’ ve
‘yakınsama’ kavramlarından söz etti, medyayı medya yapanın bu iki kavram
arasındaki ilişki olduğunu söyledi. Bugün her durumun ölçülebilir olduğu-
na vurgu yaptı ve dijital dönüşüm sürecindeki yerimizi tespit etmek adına
“10’dan fazla uygulama kullanan var mı?” diye sordu.

Yıldız Teknik Üniversitesi’nden Yrd. Doç. Dr. Murat Dağıtmaç Hoca-
mız da, ‘dijital dönüşüm’ için bir devlet mekanizması oluşturulması ge-
rektiğini söyledi. MERNİS Projesi’nin Türkiye’deki ilk bilişim çağı pro-
jesi olduğunu dile getirdi ve MERNİS için, “Türkiye’yi dijital dönüşüm
sürecine entegre etmek adına uygulanmış bir projeydi. T.C. numaramız
yokken ayrıca bir vergi numarası, SGK numarası vs. gerekiyordu. Bu sis-
temle çoğu unsur tek bir kimlik numarasına sabitlendi. Şu anda bu ko-
nularla ilgili bir sıkıntı yaşamıyoruz, zira geçiş çok sağlıklı oldu. Buna
benzer çalışmalar daha fazla yapılırsa, belki de bugün birçok problemle hiç
karşılaşmayacağız.” dedi.

İkinci oturumun ana konuşmacısı olan, Hasan Kalyoncu Üniv. Öğr. Üye-
si Dr. Mehmet Dinç Hocamız ise; bizlere yapmış olduğu yüksek lisans
ve doktora tezleri ile ilgili önemli bilgiler verdi. Değişimin zor olduğunu
ifade etti ve bağımlılıkta dikkat çekme, duygu durum değişimi, tolerans
gelişimi, geri çekilme belirtileri, çatışma ve nüksetme gibi birçok fark-
lı durumu özetledi. Ayrıca çocukların oyun, kumar ve cinsellik gibi du-
rumlara çok fazla yöneldiklerinden bahsetti. İki çeşit internet bağımlılığı
olduğunu ifade ederek ‘genel’ ve ‘özümlü’ internet bağımlılığının ne oldu-
ğunu anlattı. Yeni jenerasyonun, her şeyin kolay ve dokunmatik olmasına
son derece alıştığını ifade etti ve MS-DOS’lu o eski süreçlerden bahsetti.
“Bizler siyah bir ekran karşısında durarak, ‘C’ komutlarıyla ilerleyerek
büydük. Ama bunu çocuklarımıza anlatmaya kalksak, bize güleceklerini
tahmin ediyorum.” dedi.

İAÜ İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi
Sn. Doç. Dr. Deniz YENĞİN

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilişim ve Enformasyon Teknolojileri Ana Bilim Dalı Bşk. Prof. Dr. Mutlu Binark Hocamız da önemli bilgiler verdi ve bir takım kavramsal konulara değindi. Yeni medyaya nasıl baktığımız, onu ne olarak tanımladığımız, bu konuda yapılan akademik araştırmalar ve bulgular gibi birçok hususa işaret etti; bu tarz önemli konuları net bir olay örgüsüyle açıklamak gerektiğini belirtti. Ayrıca bugün eski dediğimiz medyanın da o dönemki şartlara göre yeni olduğunu vurguladı.

Sonuç itibarıyla '*İletişim Tarihi*' kitabında belirtilen dönemsel yaklaşımlar da göstermektedir ki; her bir devrim, esasında bir teknolojik araç değişimi ile gerçekleşmiştir. Örneğin yazının bir teknoloji olma durumu ya da tipografinin, baskının teknoloji olma durumu; tekniğin teknolojiye dönüşmesi olarak tanımlanmaktadır.

Örneğin '*post-truth*' önemli bir kavram. Bunu hocalarımız da paylaşmıştı! Hatta geçen hafta Facebook bütün gazetelere ilan verdi ve "*Asılsız haberlerin önüne nasıl geçebiliriz?*" sorusunu kamuoyunun gündemine taşıdı. Tabi bu sorun da medya okuryazarlığımızın olmamasından kaynaklanıyor. İşte bunlar hep dikkat etmemiz gereken hususlardır. Ayrıca hocalarımızın '*dijital beceri eşitsizlikleri*'nden de söz ettiklerini ilave edelim...

Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Özgür Arun Hocamız ise yaşlılıkla ilgili son derece özgün bilgiler verdi. Bu tarz farklı veriler üzerinde herkesin değişik bir bakış açısıyla çalışması gerektiğini düşünüyorum. Özgür Hoca yaşlılık çalışmalarıyla ilgili olarak verdiği bilgilerde kuşak ayrımcılığının olduğuna vurgu

yaptı ve kuşakların kendi içerisinde parçalandığından bahsederek, tüm kuşakları kucaklayacak sağlıklı kamu politikalarının mutlaka oluşturulması gerektiğini dile getirdi. Hocamıza bu değerli fikirlerinden dolayı teşekkür ederiz...

İAÜ İletişim Fak. Dekanı Prof. Dr. Hülya Yenğın Hocam da bize İLEDAK'tan (İletişim Eğitimi Değerlendirme Akreditasyon Kurulu) bahsetti. Akreditasyon, iletişim fakültelerindeki kaliteyi artırabilmek, yetkin bir eğitim verebilmek gibi çeşitli hususlara değinerek; öğrencilerin aldıkları eğitim sonucunda mutlaka istihdam edilebilmeleri gerektiğine vurgu yaptı.

Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğr. Üyesi Prof. Dr. Aliye Mavili Aktaş Hocamız ise, somut olarak insan problemi üzerine odaklanmamız gerektiğinin altını çizdi ve toplumda yaşayan bireyin kültürel zenginliklerinin artması hususunu vurguladı.

Cumhurbaşkanlığı Dijital İletişim Müdür Yrd. İbrahim Sığın Bey de bilgi akışından yola çıkarak, kuşakların teknolojiyle tanışma durumundaki eşitsizlikten bahsetti. Herkesin bilgi paylaştığını, yalanın bile kavramsallaştığını, nostaljinin öldüğünü, parmaktan sonra yüz tanıma sistemiyle tekrar kayıt altına alınacağımızı ifade etti ve ne enteresandır ki, bu kayıt altına alınmanın bizi mutlu bile ettiğini dile getirdi.

Giresun Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekan Yardımcısı Doç. Dr. Güneli Bayraktutan Hocam da 'yakınsama' ile 'yöndeşme'nin öneminden, akıllı telefonlarımızın varlığından söz etti ve akıllı kentlerimizin olmayışına vurgu yaptı. Bunların bir şekilde bütünleştirilmesi gerektiğinden; kendi aralarında bir ilişki, yani yöndeşme olması icap ettiğinden bahsetti.

Marmara Üniv. İletişim Fak. Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ali Murat Kırık Hocam da yeni medyanın yenilenen bir medya olduğunu, 'Global Köy' kavramının internetle birlikte daha da genişlediğini, bireylerin istedikleri bilgileri paylaşmadığında bir 'suskunluk sarmalı' oluştuğunu ifade etti. 'Dijital emek' kavramı bağlamında bir 'sosyal ağ işçisi' olduğumuzu, masa başında çalışmadan da bu sistemin kölesi olabileceğimizi belirtti.

Üsküdar Üniv. İletişim Fak. Dekanı Prof. Dr. Nazife Güngör Hocam da 'dijitalleşme'nin kültürel bir süreç olduğunu ifade ederek; 'izleyici odaklı çalışmalar'ın yerini 'kullanıcı odaklı çalışmalar'ın aldığını vurguladı. Hocamın sözlerine katılıyorum; zira içinde bulunduğumuz dijital dünya etkileşimi zorunlu kıldığı için, kullanıcı merkezli çalışmalar da bir zorunluluk halini almış

durumda. Ayrıca hocamız; sosyal medyada bilgi akışının hızlandığını, sokak ve sosyal medyası arasında aktif bir etkileşim olduğunu da ifade etti.

Dijital Hayat Akademisi Kurucusu Bilal Eren Bey de araştırma yapılmasının zorunlu olduğunu belirtti ve 'yapay zeka'nın gelecekteki aktif rolüne değindi. Bizler şu anda 'sosyal medya'yı konuşuyoruz ama öyle bir durum söz konusu ki, teknoloji çok hızlı ilerlediği için sanal bir mecrâ daha geliyor. İşte o da, 'VR' dediğimiz sanal gerçeklik. Bu kavram yakında bizim birer parçamız olacak. Dolayısıyla şunu bilmemiz gerekiyor ki; bizler daha bugünkü sorunları çözmeden, bir anda yeni yeni olgularla tanışacağız. Bir an önce bu sorunları çözmemiz gerekir ki, diğerlerine kanalize olup inceleyebilelim!

Uzman Psikolog Dr. Mehmet Dinç Hocamız ikinci söz alışında ise üç tip kullanıcı olduğuna vurgu yaptı ve teknoloji kullanımıyla ilgili eğitim programlarının artması gerektiğini ifade etti. Hatta Aliye Hocam da buna bir ekleme yaptı ve bu alanda ulusal bir stratejinin olması gerektiğini, bu hususların ancak uzun vadede çözülebileceğini ifade etti.

Dijital Pazarlama Uzmanı Mustafa Kemal Temel Bey ise 'Bitcoin' üzerinden paraların aklanması durumuna dikkat çekti ve insanların paralarını saklamak istediklerini, ciddi bir kontrol mekanizması da olmadığından bunu yapabildiklerini dile getirdi. Ayrıca paylaşım yaparken dikkatli olunması gerektiğini, 'dijital veri' paylaşıldığında bunun tıpkı bir ayak izi gibi insanı takip ettiğini vurguladı. Bu anlamda paylaşılan her türlü bilgidен sorumlu olduğumuzu ifade eden Mustafa Bey, "Buna dikkat etmek, yararınıza olacaktır. Zira yarın bir gün iş bulmak isterken bunların karşınıza çıkması son derece mümkündür." dedi.

USMED Başkanı Said Ercan Bey de tekrar söz aldığımda, kesinlikle sahada olunması gerektiğinin altını çizdi. Ayrıca Dijital Dönüşüm Derneği Başkanı İsmail Hakkı Polat Hocamız; dünyada 7 buçuk milyar insandan bahsediyorsak, bunun üçte birinin kesinlikle akıllı telefon kullanıcısı olduğunu söyledi.

Tabi çalıştığımızı toparlarken, 'yapay zeka'dan biraz daha bahsetmek gerekir diye düşünüyorum. Zira bugün insan dehasına tek rakip, her geçen gün gelişen yapay zeka teknolojisidir. 2045 yılında üretilecek olan süper bilgisayarlar, ilk kez tüm insanlığın toplam beyin kapasitesinin üzerinde olacak! Bu çok kıymetli; çünkü bu, onların bizden çok daha zeki olacakları anlamına geliyor. Yani insandan daha zeki robotlar, hayatın her alanına hakim olacaklar.

Akıllı robotların değişim yaratacağı yedi alandan bahsediyorlar. Kusursuz hızlı üretim, robotlarla sevkiyat, güvenliyle izleme/drone, hayat kalitesinin artışı, hızlı yemek robotları, bakım evinde yaşlılara yardım eden robotlar, otomobil, otonom ve sürücüsüz araçlar; işte bu temel alanları oluşturuyor. ABD'lilerin % 70'i, bundan çok endişeli. "Gelecekte akıllı robotlar, insanların gereksiz ve yeteneksiz olduğuna karar verirse ne olacak?" sorusu bu anlamda önem arz ediyor.

Ve sözlerimi bir alıntıyla tamamlıyorum... 'Terminatör' filminin yapımcısına "Makineler insanlara egemen olabilecek mi?" sorusu yöneltiliyor ve bunun üzerine kendisi de "Etrafınıza bir bakın! Bu sorunun cevabını rahatlıkla görebilirsiniz." diyor.

Sonuçta yolda, restoranlarda, trafikte, her yerde herkesin elinde bir cep telefonu var! Bizler artık üretmiş olduğumuz bu teknolojilerin kölesi durumundayız. Gerçek bu... Katılımlarınızdan ve değerli katkılarınızdan ötürü tekrar teşekkürlerimi sunuyorum...

Prof. Dr. M. Sâim YEPREM:
(İAÜ TARMER Müdürü)

Müdür Bey'e biz de çok teşekkür ediyoruz. Ve son sözü de, konuşulanların bir tamamlayıcısı olarak İAÜ TARMER Müdür Yardımcısı, çalıştayımızın da genel koordinatörü olan Ayten Çalış Hanım'a veriyoruz.

*İAÜ Toplumsal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Sn. Prof. Dr. M. Sâim YEPREM*

Onun konuşmasından önce, İAÜ Mütevellî Heyet Başkanı Sn. Dr. Mustafa Aydın'ın açılışta yaptığı vurguyu ben de şimdi dile getirmek istiyorum. Kendisi merkezimizin tüm çalışmalarında ve bu çalıştayın hazırlanmasında gece gündüz mesai harcayan, bütün yükü üzerine almış olan bir arkadaşımızdır. Bu çabalarından dolayı İAÜ TARMER Müdür Yrd. Sn. Ayten Çalış'a teşekkür ediyor, başarılarının devamını diliyorum...

Ayten ÇALIŞ:
(İAÜ TARMER Müdür Yrd.)

Çok teşekkürler hocam... Deniz Hocam, içeriklendirme anlamında bütün konuklarımızın hangi temalara vurgu yaptığını arz etti. Ben de bunlara bir iki ilave yapmak isterim...

İki merkez ortak bir şekilde '*Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri*' başlığını düşündüğümüz zaman; aslında istedik ki, '*dijital dönüşüm*' olgusu ne ise onun bir durum tespitini yapalım. Daha sonra da bunun toplumsal yansımalarına bakalım! Ama Bilal Eren Bey'in de söylediği gibi, bu makro bir konu. O kadar kolay bir şekilde masaya yatırabileceğimiz bir husus değil! Bu anlamda bugünkü konuşmalar çerçevesinde söylenenleri, kendimce sekiz ana parçaya ayırdım. Bunun elbette alt kümeleri, farklı noktalarda bir devamı da olacaktır.

*İAÜ TARMER Müdür Yardımcısı ve Çalıştayın Genel Koordinatörü
Sn. Ayten ÇALIŞ'ın Konuşması*

Mesela bu çalıştayda, şu başlığın spesifik olarak ayrıca konuşulması gerektiğini öğrendik. Dijital dünya üzerinden manipüle ediliyor olmamız! Yani “*Dijital zemin bir araç olarak kullanılarak dünya üzerinde, çeşitli ülkeler bazında ya da farklı sosyal kümelerle nasıl manipüle ediliyoruz?*” sorusu! Bunu anlamak ve buna karşı filtre oluşturabilmek, oldukça spesifik bir alan. Burası, ‘*algı yönetimi*’ dediğimiz sahaya da başa baş giden bir zemin. Ki benim master tezim de tamamen bu hususla alakalı. ‘*Bir Kamuoyu Oluşturma ve Manipülasyon Aracı Olarak Algı Yönetimi*’ başlığını koyduğumuz tezde; ‘*sosyal mühendislik*’, ‘*enformasyon savaşı*’, ‘*kitle psikolojisi*’, ‘*propaganda*’, ‘*manipülasyon*’, ‘*ajitasyon*’ gibi birçok kavramı ele aldık ve fark edilirse bugün bu kavramların çoğu da ‘*dijital kültür*’ üzerinden hayatımıza dahil oluyor. Dolayısı ile dijital zemin üzerinden yürüyen manipülasyon boyutunu ayrıca konuşmamız gerekir diye düşünmekteyim. Zira bu manipülasyonda, dijital imkanların ve dijitale ait dilin oluşturduğu farklı bir durum söz konusu...

İkinci olarak; Abdullah Çiftçi Bey’in de biraz giriş yaptığı üzere, işin ‘*istihbarat*’ ve ‘*siber saldırı*’ boyutu var. Belki bu iki başlığı birleştirebiliriz. Bu da başlı başına spesifik bir alan.

Üçüncüsü; İsmail Hakkı Polat Hocamızın sabah yaptığı nefis sunumda da altını çizdiği gibi, günlük hayatımızı dijital sisteme bağlamış durumundayız. Akıllı evlerden, buzdolaplarından, telefonlardan vs. geçilmiyor! “*Peki ya bu sistem çökerse biz ne yapacağız?*” sorusunun cevabını, bu durumda yaşanacak riskleri de düşünmeliyiz. Zaten kendisi birinci oturumda, bir risk analizi yaptı aslında. Dolayısıyla dijital sistemler çökerse, bu rutinin dışına çıkmak durumunda kalırsak ne yapacağımızı da ayrıca konuşmalıyız.

Daha sonra ise, ‘*yaşadığımız sanal hayat*’ ve ‘*ürettiğimiz yalanlar*’ meselesine geliyoruz. Yani bir önceki çalıştayımızda da başlık olarak ele aldığımız etik sahası, değerler alanı! Tabi bunun suç boyutu da var. Bu da başlı başına bir saha. ‘*Sosyal Medya ve Etik*’ ana başlığı çerçevesinde bir önceki çalıştayda konuştuğumuz gibi; sahte kimlikler oluşturma noktası, bireysel aldatmacalar da yine etik ile alakalı farklı bir alan.

Beşincisi, bozulan psikolojimiz ve dijital hastalıklar meselesi. Çalıştayımıza bu alanda çok kıymetli çalışmaları olan Prof. Dr. Nevzat Tarhan Hocamızı da davet etmiştik ancak farklı bir çalışma ile çakışma olduğu için katılamadılar. Sonuçta bozulan psikolojimiz ve ‘*dijital hastalıklar*’ da başlı başına bir

alan. Yine bu mecrâ da alt kümelere ayrılarak incelenmesi gereken bir saha. İşte bunlar, bize hep birer konferans ya da çalıştay başlığı olarak geri dönüyor.

Altıncı nokta, denetimsizlik noktası ve hukûkî zemin problemi. Bu da başlı başına farklı bir nokta. Buralarda da hukukçuların ve bilişim uzmanlarının birlikte çalışması gerekiyor. Denetimsizlik boyutunun elbette bürokratik bir ayağı var ve bu ayağın da ayrıca tartışılması gerekiyor.

Yedinci husus ise; Hayriye Ünal Hanım'ın ifade ettiği, Deniz Yenğın Hocamızın da altını çizdiği 'dijital terminolojideki belirsizlik' meselesi. Belki burada '*dijital terminoloji*' başlığı üzerinden ayrıca bir çalışma yapmak gerekiyor. Belki de bir dijital sözlük yayınlamaya ahdetmek gerekiyor. Akademisyenlerden gerekli tanımları, ilgili verileri toplayarak ve üzerinde mutabakata vararak sağlıklı bir dijital sözlük hazırlanması işlevsel bir proje olabilir!

Sekizinci husus olarak şunu söyleyebiliriz ki; sahadakiler ile araştırmacıların ya da akademisyenlerin uzlaşması noktası da bir o kadar önemli. Zira arada ciddi bir açık var. Dolayısıyla bu da başlı başına bir konu. Prof. Dr. Mutlu Binark Hocam da söylemlerinde buna atıf yaptı. Elbette somut veriler üzerinden gitmek durumundayız. Dolayısıyla akademinin bu anlamdaki net verileri ve somut değerlendirmeleri son derece önemli. Ancak sahanın nabzını tutabilmek de bir o kadar önemli! Haliyle bu iki ana yapının birleşmesi, birleştirilmesi adına gayret sarf edilmesi noktası da başlı başına bir çalışma konusu.

Bu sekiz alanı başlı başına sıraladık ve sözü edilen alanlarda ayrı ayrı çalışmalar yapılması gerektiğini ifade ettik. Ama çözüm noktasına geldiğimizde ise, ister istemez makro bir boyut devreye giriyor ve Prof. Dr. Mutlu Binark Hocamızın da ifade ettiği 'kamusal politikalar' mevzusu illa ki yüzleşmemiz gereken bir durum oluyor. Bunun Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı boyutu da var, farklı bakanlıklarla ilgili yönü de var. Zaten Okan Özbay Bey ve Ali Murat Kırık Hocamız da bunun altını çizmişlerdi. Hatta Okan Bey'in bu konuda bir çalışması olduğunu da biliyoruz. Sürekli '*Dijital Dönüşüm Bakanlığı*' gibi bir ufuk işaret ediliyor. Bunun gerçekleştirilmesi belki hemen olabilecek bir şey değil ama buna ahdetmiş insanlar da yok değil. Sonuçta bu insanlar, "*Bu konu başlı başına bir alandır ve artık ilgili ayrı bir birimin oluşturulması gerekir.*" diyorlar. Eğer bu proje gerçekleşirse, elbette bu konuda oluşturulan politikalar da bu çatı altında gerçekleştirilecektir. Kaldı ki siber ile ilgili süreç bile spesifik bir süreç olmasına nazaran, dijital gibi makro bir

başlık altında gerçekten çok sıkıntılı yürüyor. Dolayısıyla bu işler ne kadar kısa bir süre içerisinde gerçekleşebilir bilemiyoruz ama yavaş yavaş o yöne doğru gittiğimizi de algılıyoruz.

Ben ayrıca sizlerden şöyle bir ricada da bulunmak istiyorum. E-mail adresimizi bütün hocalarımız bildiği için, bana bu noktada bir veri ulaştırma durumu söz konusu olabilir. Sonuç bildirgemizin yazılması noktasında Deniz Hocamızın az önce yaptığı özet, elbette ki çok önemli. Ancak bu platformda söz söyleyen, analiz yapan, çeşitli durum tespitlerinde ve çözüm önerilerinde bulunan hocalarımızın sonuç bildirgesine yapacakları ek katkılar da bir o kadar kıymetli. Kendilerinin bizlere bu noktada bilgi vermeleri halinde sonuç bildirgemiz zenginleşecek ve oluşturacağımız metin daha kâmil bir hale gelecektir.

Bugün burada birçok akademisyen hocalarımızla, STK’larda yöneticilik yapan uzmanlarımızla, basından ve yayıncılık dünyasından değerli isimlerle birlikte olduk. Ve ortaya bütüncül bir tablo çıkması adına hep birlikte gayret sarf ettik. Ama bunlar elbette ki sınırlı adımlardır. Bu kapsamda “Çalıştaylar ne kadar işe yarıyor?” sorusunu da, Hayriye Ünal Hanım’ın samimi vurgusu çerçevesinde tartıştık. En azından kulağımızdan geçti. Peki çalıştaylar gerçekten ne işe yarıyor? Eğer biz bu bilgileri, önemli durum tespitlerini kamuoyuna taşıyabilirsek ve STK’ların da biraz olsun katalizör etkisi yaratmasını sağlayabilirsek; o zaman bu gibi çalıştaylar süreç içerisinde bir işe yarayacak. Dolayısıyla da bu tarz çalışmaları artırmanız gerekir diye düşünüyorum.

İAÜ TARMER Müdür Yrd. Sn. Ayten ÇALIŞ

Son olarak organizasyonla ilgili iki ifadede bulunayım... Bir tanesi Dr. Necdet Subaşı Hocamız ile ilgili. Başbakanlık Başmüşaviri, sosyolog ve bizim de TARMER olarak Dâimî Danışma Kurulu Üyemiz olan Necdet Hoca son ana kadar programımızdaydı. Fakat yakınıyla ilgili ciddi bir rahatsızlık sebebi ile heyetten kendisi adına özür dilenmesini istedi. Hocamızın isteği üzerine bu mazeret beyanını siz değerli katılımcılarımıza iletmek istiyorum.

Bir de yine son ana kadar programımızda olan ama dün itibarıyla katılımcı listemizden çıkmak durumunda kalan GENAR Başkanı Sn. Dr. İhsan Aktaş Bey var. Kendisi geçen çalıştayımızda da çok özel veriler sunmuştu ama bugün elinde olmayan sebeplerden ötürü aramızda olamadı.

Katılan bütün hocalarımıza tekrar teşekkürlerimizi sunuyorum. Çalışmamız yine katılımcılarımızın ilave destekleri ile yayımlandığı zaman da, sanıyorum ortaya işlevsel bir metin çıkacaktır. Artık yemeğimize geçebiliriz...

Doç. Dr. Deniz YENĞİN:
(İAÜ Yeni Medya Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü)

Ayten Hocama katılıyorum, sizlere de tekrar teşekkür ediyorum. Bundan sonraki programlarda da buluşmak ümidiyle diyelim. Afiyet olsun...

*İAÜ Yeni Medya Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
Sn. Doç. Dr. Deniz YENĞİN*

SONUÇ

SONUÇ BİLDİRGESİ

Teknoloji, veri ve internetin kesişimi; dijital dönüşümü temsil etmektedir. Üretimde *'teknoloji'*, dağıtım pazarlamada *'internet'* ve yönetimde de *'veri'* kullanılmaktadır. Teknoloji üretimini, insan gerçekleştirmektedir. Bunun nedeni ise bir farkındalık yaratma, insanların bu kavramları kullanırken doğru kullanabilmesini sağlayacak bir metodoloji üretme ihtiyacıdır. Bu, aynı zamanda ürettiğimiz teknolojilerin bizi biçimlendirdiğinin de kanıtıdır.

Kültürel değişimin bir bütün olarak algılanması gereken günümüzde, 'dijital dünyanın istihbaratlaşması' söz konusudur. Söz konusu alanda çok önemli kavramlar bulunmakta ve bunlar bilimsel anlamda da tartışılmaktadır. *'Tekillik'* gibi, *'trans-hümanizm'* gibi kavramların incelenmesi, bunlar üzerine tartışmalar yapılması gerekmektedir. 'Yeni medya'nın yenilenen bir medya olduğu, *'Global Köy'* kavramının internetle birlikte daha da genişlediği, bireylerin istedikleri bilgileri paylaşmadığında bir suskunluk sarmalı yaşandığı göz önünde bulundurulmalıdır. *'Dijital emek'* ile birlikte bir *'sosyal ağ işçisi'* olduğumuzu ifade etmek de yerinde olacaktır.

'Dijitalleşme' nin kültürel bir süreç olduğundan, *'izleyici çalışmaları'* yerine *'kullanıcı çalışmaları'* na geçildiğinden bahsetmek gerekmektedir. Çünkü izleyici çalışmaları, televizyon üzerinde bir 'tek boyut' yapısına sahiptir ve bu nedenle de kullanıcı merkezli çalışmaların yapılması zorunludur. Teknoloji çok hızlı ilerlediği için; VR adını verdiğimiz sanal gerçeklik kavramları, yakında bizim birer parçamız olacaktır. Bu açıdan, *'sanal gerçeklik sistemleri'* nin araştırılması gerekmektedir. Dijital veri paylaşıldığı zaman, esasında onun ayak izi arkadan gelmektedir. Zira dijital ayak izi, kaybolmamaktadır. Dolayısıyla birey, paylaşılan her türlü bilgiden sorumludur.

İnsan dehasına tek rakip, her geçen gün gelişen ‘yapay zeka teknolojisi’dir. Gelecek yıllarda üretilen süper bilgisayarlar, ilk kez tüm insanlığın toplam beyin kapasitesinin üzerinde olacaktır. Bu durum da, bilgisayarların insanlardan daha zeki olacağı anlamına gelmektedir. İnsandan daha zeki robotlar, hayatın her alanına hakim olacaktır.

Bu anlamda, akıllı robotların değişim yaratacağı yedi alandan bahsedilmektedir. Kusursuz hızlı üretim, robotlarla sevkiyat, güvenle izleme, drone, hayat kalitesinin artışı, hızlı yemek robotları, bakım evinde yaşlılara yardım eden robotlar, otomobil ve otonom gibi hususlardan bahsedilmektedir.

Analogdan dijitale geçtiğimiz bu zaman diliminde, ‘yeni medya’ alanında çok hızlı bir değişim yaşanmaktadır. ‘Sosyal medya’ adını verdiğimiz mecrâda, bu önemli değişimlerin merkezinde yer almaktadır. Ne var ki gerek iletişim gerekse kamuoyu oluşturma noktalarında gitgide güçlü bir konuma sahip olan sosyal medya, ciddi etik sorunların da kavşak noktası haline gelmiştir. Bu anlamda dijital ortamlarda bireyin yaşadığı sorunsallara çözüm üretebilmesi, yeniliklerin yayılması bağlamında etik değerlere bağlı bir anlayışın oluşturulabilmesi, dünya ve ülke gerçekleri bağlamında yeni medya okuryazarlığı ve dinamiklerinin (sosyal medya-sosyal ağlar-dijital mecrâlar) bilimsel olarak incelenmesi ve yapılan araştırma-incelemeler sonucunda oluşan çıktılarının bilimsel nitelikli rapor ve makalelerle kitlelere ulaştırılması son derece önemlidir.

Bu amaç çerçevesinde gerçekleştirilen “Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri” başlıklı çalıştayda vurgulanan ve aşağıda yer alan tespit ve önerilerin de kamuoyuyla paylaşımına ihtiyaç duyulmuştur...

1) ‘Yeni medya’yı tanımlamak için, mutlaka akademik araştırma ve bulgulara dayanan çalışmalar yapılmalıdır. Bugün eski dediğimiz medya da bir zamanlar o günün koşullarına göre yeni idi. Bu nedenle farklı periyotlarla, ilgili konularda net çalışmalar yürütmek gerekmektedir. Ancak bu çalışmalar, muhakkak ‘akademi’ ile ‘saha’ arasındaki sağlıklı birliktelik çerçevesinde yürütülmeli, bu mecrâlar arasında zaman zaman oluşabilen kopukluklar ivedilikle giderilmelidir.

2) Dijital dönüşüm sürecinde, ‘tüm kuşakları kucaklayacak kamu politikaları’nın oluşturulması gerekmektedir.

3) Akademinin ve sektörün ihtiyacı olan nitelikli iletişimcilerin yetiştirilmesi için, ‘iletişim eğitimi aktivasyonu’ zorunlu durumdadır.

4) Dünya üzerindeki illegal yapılanmaların, çeşitli terör örgütlerinin dijital ağlar üzerinden nasıl yapılandıkları kamuoyuna anlatılmalı ve dijital zemin üzerinden yürüyen ‘manipülasyona dayalı algı yönetimi’ hususunda ciddi çalışmalar yapılmalıdır.

5) Dijital dönüşüm sürecinin, kavram kargaşasını sona erdirecek net bir dili olması gerekmekte; bu nedenle de toplumumuzun temel kodlarına uyumlu bir ‘dijital terminoloji’ ivedilikle oluşturulmalıdır.

6) Kullanıcı bireylerin sürece uyumlanma hızının yükselmesi adına çalışmalar yapılmalı ve eğitimler verilmelidir.

7) Ülkedeki dijital dönüşüm sürecinin ölçülenmesi amacıyla bireylerin ve kurumların dijitalleşme kriterleri saptanarak bir ‘dijital dönüşüm endeksi’ oluşturulmalı ve ülkenin dijitalleşme stratejilerinin bu endeks referans alınarak hazırlanması gerekmektedir.

8) Dijital alandaki hukuki denetimsizlikten doğan vergi kaçakları gibi ya da istihbarat ve siber saldırı boyutu gibi suç teşkil eden sorunlu alanlara yönelik ciddi yaptırımlar oluşturulmalıdır.

9) Dijital para gibi örnekler göz önüne alındığında dijital zemindeki ‘hız’ olgusunun, insan psikolojisini ciddi anlamda etkilediği gözlenmektedir. Bu

durumu dengelemeye dikkat etmek gerekmektedir. Ayrıca yalnızca geleceğin değil günümüzün de önemli sorunlarından biri olan ‘dijital hastalıklar’ somut araştırmalar kapsamında incelenmeli, bu olumsuz etkileri en aza indirgeyebilecek olan yöntemler toplumla paylaşılarak ‘sosyal bilinç’ oluşturulmalıdır.

10) Dijital dünyada ‘etik’ probleminin en temel toplumsal olgulardan biri olduğu hatırdan çıkarılmamalı ve bireysel ya da sosyal rehabilitasyon adına ‘sanal dünya’ ile ‘gerçek yaşantı’ arasındaki fark ve dengeyi gündemde tutabilecek sosyo-kültürel açılımlarda bulunulmalıdır.

11) Dijital sistemlerde yaşanabilecek aksaklık ya da hizmet kesintileri gibi beklenmedik durumlara ilişkin ciddi risk analizleri yapılmalı ve zararı minimize edebilecek olan bu çalışmalar sürekli olarak güncellenmelidir.

